

СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ
про діяльність Спілки економістів України
за 2020 рік

Київ – 2021

**Звіт про діяльність Спілки економістів України
3-34 за 2020 рік.**

За заг. ред. академіка АЕН України,
професора **В.В. Оскольського**. – К., 2021. – 160 с.

У звіті висвітлені основні результати роботи Спілки економістів України, її регіональних осередків та наукових секцій за 2020 рік з актуальних питань економічного і соціального розвитку України. Звіт також містить статистичний огляд соціально-економічного становища України за підсумками 2020 року та завдання Спілки на поточний рік.

Видання буде корисним для працівників органів влади і органів місцевого самоврядування, науковців, фахівців у галузях державного управління, економічних та інших суспільних наук, викладачів, аспірантів, студентів та широкого загалу осіб, які цікавляться сучасними тенденціями розвитку наукової думки, практики господарювання та ринкової економіки.

УДК 33-051(477)"2019"(047.3)

© Спілка економістів України, 2021

© Художнє оформлення:

Тузіченко О.В., 2021

ЗВІТУЮТЬ ЕКОНОМІСТИ УКРАЇНИ

Для громадської організації «Спілка економістів України» (далі по тексту – Спілка, або СЕУ) минулий 2020 р. став черговим етапом реалізації статутних завдань, активної роботи її наукових секцій та регіональних осередків у сфері розвитку економічної науки та практики ринкового господарювання, осмислення результатів та ризиків вітчизняних реформ, наслідків нестабільності економічного розвитку та загроз довкіллю, стрімкого зростання нерівності між країнами та загострення проблем бідності, що обумовлені, зокрема, хибними глобальними векторами розвитку, несумісними з реальними потребами та правами людини. На жаль, це значною мірою стосується і України, де публічний інтерес, верховенство права та добробут людини стали похідними від «апетиту» приватного інтересу політичної олігархії.

У 2020 році відбулися значні зміни у політичному та економічному житті країни, істотне скорочення ділової активності і темпів розвитку економіки, спричинене як стійкими і тривалими умовами глобальної нестабільності, що проявляється у всіх сферах життя суспільства і стосується економічної системи, інститутів влади, міжнародних відносин, довкілля, сфери безпеки та забезпечення життєдіяльності людини, так і руйнівними наслідками для всіх сфер суспільства пандемії коронавірусу, що набула всесвітніх масштабів саме у 2020 році.

За таких складних політико-економічних обставин огляд досягнень Спілки за звітний рік, її регіональних осередків та наукових секцій має стати мобілізуючим чинником та запорукою оптимізму і віри в її потужний науковий потенціал, здатний генерувати потрібні ефективні рішення і пропозиції для всіх гілок влади і бізнесу. Цьому значною мірою мають сприяти і рішення чергового XIII Пленуму Правління Спілки, що відбув-

ся наприкінці 2020 року, в яких відображені результати аналітичного осмислення сучасної соціально-економічної динаміки та актуальні пропозиції з питань розвитку нашої держави в умовах глобальної нестабільності і формування економічної політики на нинішньому етапі переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки, який є надзвичайно суперечливим і потребує врахування закономірностей цифрових трансформацій у глобальному вимірі та їх впливу на регіональні ринки і людський розвиток. Президія та Правління Співки, керівники її наукових секцій та регіональних осередків докладуть всіх необхідних зусиль для виконання місії Співки як авангарду економічної думки в цей непростий для життєдіяльності країни період.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА УКРАЇНИ ЗА ПІДСУМКАМИ 2020 РОКУ¹

Загальноекономічні показники. Номінальний ВВП за 2020 р. становив 4194,1 млрд грн у фактичних цінах, а у розрахунку на одну особу склав 100469 грн. Реальний ВВП зменшився порівняно з 2019 р. на 4,0% (у постійних цінах 2016 р.) (Табл.1).

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України

Роки	Обсяг ВВП у фактичних цінах, млрд грн	У постійних цінах 2016 р., % до відповідного періоду попереднього року	
		зміна обсягу	зміна дефлятора
2010	1079,3	4,1	13,7
2011	1300,0	5,5	14,2
2012	1404,7	0,2	7,8
2013	1465,2	0,0	4,3
2014	1586,9	- 6,6	15,9
2015	1988,5	- 9,8	38,9
2016	2385,4	2,4	17,1
2017	2983,9	2,5	22,1
2018	3560,6	3,4	15,4
2019	3978,4	3,2	8,2
2020	4194,1	- 4,0	9,8

Згідно з коментарем Національного банку України² основними чинниками падіння ВВП у 2020 р. стали карантинні обмеження, запроваджені в Україні та у світі у відповідь на поши-

¹ Дані Держстату України. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>. Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014–2020 роки – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях).

Про використання даних інших органів влади (Мінфіну, НБУ, Мінекономіки тощо) зазначається окремо.

² Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2020 році. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2020-rotsi>

рення COVID-19, а також зниження внутрішнього попиту, передусім інвестиційного, через пов'язану з пандемією невизначеність.

Наочна ілюстрація динаміки ВВП за період з 2010 р. наведена на рис.1.

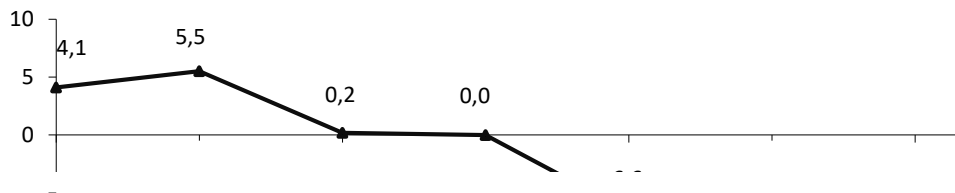

Рис.1. Зміна реального ВВП (у % до попереднього року)

За даними Держстату України, у загальному обсязі валової доданої вартості (у фактичних цінах) за 2020 р. найбільшу частку становлять оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 585,3 млрд грн, або 13,9%; переробна промисловість – 425,1 млрд грн, або 10,1%; сільське, лісове та рибне господарство – 388,7 млрд грн, або 9,3%. За категоріями доходу ВВП складають оплата праці найманих працівників – 1837,2 млрд грн (43,8%), податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт – 598,9 млрд грн (14,3%) та валовий прибуток, змішаний дохід – 1757,9 млрд грн (41,9%).

Промисловість. За підсумками 2020 р., порівняно з попереднім роком, індекс промислової продукції становив 95,5% (за 2019 р. – 99,5%)³.

У добувній промисловості і розробленні кар'єрів за 2020 р. індекс промислової продукції становив 97,0% (за 2019 р. – 98,4%), переробній – 94,1% (100,9%), постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 99,1% (95,6%). Водночас, за 2020 р. порівняно з 2019 р. індекс промислової продукції

³ Показники по промисловості за 2019 р., наведені у даному звіті для порівняння, можуть не співпадати з аналогічними показниками, наведеними у звіті Спільки економістів України за 2019 р., оскільки індекси за 2015–2019 рр. переглянуті Держстатом України у зв'язку зі зміною базисного року (2016=100%).

у добуванні кам'яного та бурого вугілля склав 86,3% (96,9% за 2019 р.), сирій нафти та природного газу – 98,1% (100,3%), металевих руд – 97,6% (97,1%), інших корисних копалин та розробленні кар'єрів – 103,2% (91,6%).

За підсумками 2020 р. випуск промислової продукції зменшився у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 6,1%, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності – на 2,9%.

На підприємствах із виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення випуск продукції проти 2019 р. скоротився на 2,0%. Водночас, за 2020 р. обсяг виробництва хімічних речовин і хімічної продукції зріс на 5,1%, у т.ч. виробництво основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах – на 6,4%, пестицидів та іншої агрохімічної продукції – на 40,7%, фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик – на 15,8%, а випуск основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів збільшився на 3,0%.

У металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, у 2020 р. порівняно з попереднім роком випуск промислової продукції скоротився на 8,7% (-1,4% у 2019 р.), у т.ч. у виробництві чавуну, сталі та феросплавів – на 8,0% (-2,0%), труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі – на 14,7% (-8,0%), дорогоцінних та інших кольорових металів – на 12,7% (-4,4%), готових металевих виробів, крім машин і устаткування – на 9,8% (+3,3% у 2019 р.). Водночас випуск іншої продукції первинного оброблення сталі збільшився за звітний рік на 11,2% (+0,5% у 2019 р.).

Зменшення випуску промислової продукції спостерігалось у виробництві гумових виробів на 4,7% (+7,5% у 2019 р.), пластмасових виробів – на 1,3% (+2,2%), вогнетривких виробів – на 6,5% (-4,9%), будівельних матеріалів із глини – на 10,1% (-6,3%), скла та виробів зі скла – на 3,0% (+15,4%), виробів з бетону, гіпсу та цементу – на 9,5% (+27,7%). Водночас, одержано приріст продукції у виробництві цементу, вапна та гіпсових сумішей на 7,1% (-0,8% за 2019 р.).

У машинобудуванні за підсумками 2020 р. індекс промислової продукції становив 82,4% (за 2019 р. – 97,8%), у т.ч. у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 75,2% (91,6%), електричного устаткування – 99,1% (94,7%), машин і устаткування загального призначення – 81,0% (94,3%), машин і

устаткування для сільського та лісового господарства – 86,8% (90,2%), для металургії – 87,4% (109,5%), у виробництві інших машин і устаткування загального призначення – 92,5% (103,2%), машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва – 85,4% (104,1%), автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів – 85,6% (74,3%), залізничних локомотивів і рухомого складу – 50,6% (104,1%).

У виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за підсумками 2020 р. індекс промислової продукції становив 99,2% (103,3% за 2019 р.), у т.ч. у виробництві м'яса та м'ясних продуктів – 100,0% (102,0%), олії та тваринних жирів – 104,8% (113,7%), продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів – 93,6% (104,1%), какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів – 98,8% (111,3%), напоїв – 96,7% (99,7%), у переробленні та консервуванні фруктів та овочів – 105,6% (99,4%), у виробництві молочних продуктів – 100,2% (95,1%), хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – 95,7% (94,0%), цукру – 67,0% (82,8%) та тютюнових виробів – 100,2% (87,6%).

На підприємствах з виробництва, передачі та розподілення електроенергії за підсумками 2020 р. індекс виробництва промислової продукції становив 98,3% (96,4% за 2019 р.), у т.ч. виробництва електроенергії – 96,4% (99,8%), розподілення електроенергії – 101,3 (91,4%). За 2020 р. всіма електростанціями вироблено 142,2 млрд кВт·год електроенергії, що становить 93,4% проти 2019 року. Виробництво електроенергії тепловими електростанціями склало 54,9 млрд кВт·год (94,5% проти 2019 р.), гідроелектростанціями – 7,5 млрд кВт·год (96,1%), атомними електростанціями – 76,2 млрд кВт·год (91,8%). Водночас, вітровими і сонячними електростанціями за 2020 р. було вироблено, відповідно, 1,9 і 1,6 млрд кВт·год електроенергії, що становить 110,8% і 106,0% порівняно з попереднім роком.

Сільське господарство. Згідно з даними Держстату України індекс сільськогосподарської продукції у 2020 р. (у постійних цінах 2016 р.) порівняно із 2019 р. становив 89,9%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 88,0%, у господарствах населення – 93,6%. Обсяг продукції сільського господарства у фактичних цінах, за розрахунками, становив 885,6 млрд грн.

У 2020 р. індекс продукції рослинництва порівняно із 2019 р. склав 87,9%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 85,8%, у господарствах населення – 92,8%.

У 2020 р. виробництво зернових і зернобобових культур становило 64,9 млн т (у масі після доробки), що на 10,2 млн т менше, порівняно із попереднім роком, а середня врожайність зерна становила 42,5 ц з 1 га (на 6,6 ц з 1 га менше, ніж у 2019 р.).

Індекс продукції тваринництва у 2020 р. порівняно з 2019 р. становив 97,5%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 99,3%, у господарствах населення – 95,6%.

За попередніми розрахунками, на 1 січня 2021 р. у господарствах всіх категорій поголів'я великої рогатої худоби складало 2,9 млн голів (на 6,2% менше, ніж на 1 січня 2020 р.), свиней – 5,84 млн (на 2,0% більше), овець і кіз – 1,14 млн (на 5,0% менше), птиці всіх видів – 199,9 млн голів (на 9,3% менше). Населенням утримувалось 65,6% загальної кількості великої рогатої худоби, у т.ч. корів – 75,1%, свиней – 38,0%, овець і кіз – 87,0%, птиці всіх видів – 45,5%.

Будівництво. У 2020 р. підприємствами України виконано будівельних робіт на суму 199,0 млрд гривень. Індекс будівельної продукції у 2020 р. порівняно із 2019 р. становив 104,0% (123,6% у 2019 р.). Обсяг спорудження будівель зменшився на 8,8%, у т.ч. житлових – на 18,5%, нежитлових – на 2,7%. Обсяг будівництва інженерних споруд зріс за 2020 р. на 14,8%.

Нове будівництво склало 36,1% від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонт – 36,9%, реконструкція та технічне переоснащення – 27,0%.

У 2020 р. в Україні прийнято в експлуатацію 5 749,9 тис.м² **загальної площі житлових будівель**, що становить 52,1% до попереднього року.

У міській місцевості прийнято в експлуатацію 3 445,8 тис.м² загальної площі житла (59,9% загального обсягу), у сільській – 2 304,1 тис.м² (40,1%). Обсяги прийнятого в експлуатацію житла у міській місцевості порівняно із 2019 р. зменшились на 49,4%, у сільській – на 45,4%.

Крім того, у 2020 р. в країні прийнято в експлуатацію дачні та садові будинки загальною площею 406,4 тис.м². Загальна площа прийнятих в експлуатацію дачних і садових будинків порівняно із 2019 р. зменшилась на 48,0%.

У цілому загальна площа прийнятих в експлуатацію житлових будівель (включаючи дачні й садові будинки) у 2020 р. становила 6 156,3 тис.м², що порівняно із 2019 р. менше на 52,1%.

Капітальні інвестиції. За січень – грудень 2020 р. підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фі-

нансування освоєно 419,8 млрд грн капітальних інвестицій, що на 38,2% менше, ніж за відповідний період 2019 року.

Основним джерелом капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств і організацій (66,5%). Частка коштів державного та місцевих бюджетів становила 19,1%, частка залучених та запозичених коштів (кредити банків та інші позики, кошти інвесторів-нерезидентів) – 7,1%.

За видами активів найбільша частка капітальних інвестицій (95,5% загального обсягу) припадає на інвестиції в матеріальні активи, з яких у будівлі та споруди спрямовано 53,4%, у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби – 42,3%.

За 2020 р. скорочення обсягу капітальних інвестицій спостерігалось майже за всіма видами економічної діяльності. Порівняно із 2019 р. найбільше зниження капітальних інвестицій відбулося у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (на 71,1%).

У промисловості капітальні інвестиції зменшилися проти січня–грудня 2019 р. у переробній промисловості на 45,1%, у добувній промисловості і розробленні кар'єрів – на 44,8%, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 39,4%.

Зовнішня торгівля. Обсяг експорту товарів та послуг⁴ України у 2020 р. становив 59,0 млрд дол. США, імпорту – 67,3 млрд дол. США. Порівняно з 2019 р. експорт зменшився на 7,8%, імпорт зменшився на 12,5%. Негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу склало 255,5 млн дол. США (у 2019 р. також негативне – 3,7 млрд дол. США).

У 2020 р. **експорт товарів** становив 49,2 млрд дол. США, **імпорт** – 54,1 млрд дол. США. Порівняно з 2019 р. експорт товарів зменшився на 1,7%, імпорт – на 11,0%. Негативне сальдо склало 4,9 млрд дол. США (у 2019 р. також негативне – 10,7 млрд дол. США).

---

⁴ Для уникнення подвійного обліку загальні обсяги товарів та послуг розраховані за формулою: усього (товари і послуги) = товари + послуги – вартість послуг для переробки товарів з метою реалізації за кордоном. – Джерело: Зовнішньоторговельний баланс України у 2020 році // Держстат України. Експрес-випуск від 15.02.2021.

Оснoву тoварної стpуктури українського експорту складали продукти рослинного походження, недорогoцінні метали та вирoби з них, жири та олії тваринного або рослинного походження, мінеральні продукти, механічні та електричні машини, гoтові харчoві продукти, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості й деревина і вирoби з деревини.

У загальному обсязі експорту тoварів порівняно із 2019 p. збільшилась частка жирів та олії тваринного або рослинного походження, руд, шлаку і золи, механічних машин, залишків і відходів харчoвої промисловості. Натомість зменшилась частка чорних металів, електричних машин, насіння і плодів олійних рослин.

Обсяг експорту тoварів до країн Європейського Союзу (ЄС) становив 18,6 млрд дол. США, або 37,8% від загального обсягу експорту, та зменшився порівняно із 2019 p. на 10,3%. Найбільші обсяги експорту до країн ЄС складали продукція агропромислового комплексу та харчoвої промисловості – 35,0% від загального обсягу експорту, недорогoцінні метали та вирoби з них – 16,7%, механічні та електричні машини – 14,8%, мінеральні продукти – 11,1%.

Найвагоміші експортні поставки тoварів серед країн-членів ЄС здійснювалися до Польщі, Німеччини, Італії та Нідерландів. Серед інших країн світу найбільше екпортувалися тoвари до Китаю, Російської Федерації, Туреччини, Індії та Єгипту.

Серед найбільших країн-партнерів експорт тoварів збільшився до Китаю на 98,0%, Швейцарії – на 11,8%, Румунії – на 7,5%, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – на 6,2%, Литви – на 5,0%, зменшився до Єгипту на 28,2%, Італії – на 20,3%, Угорщини – на 19,1%, Іспанії – на 16,7%, Російської Федерації – на 16,6%, Білорусі – на 13,8%, Німеччини – на 13,1%, Туреччини – на 7,0%, Індії – на 2,6%.

За 2020 p. **експорт послуг** становив 11,1 млрд дол. США, імпoрт – 5,2 млрд дол. США. Порівняно з 2019 p. експорт послуг зменшився на 28,5%, імпoрт – відповідно на 25,0%. Позитивне сальдо становило 5,96 млрд дол. США (за 2019 p. також позитивне – 8,7 млрд дол. США).

У загальному обсязі експорту послуг порівняно із 2019 p. збільшилась частка послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг та ділових. Натомість зменшилась частка транспортних послуг.

Обсяг експорту послуг країнам ЄС становив 4,25 млрд дол. США, або 38,1% від загального обсягу експорту (у 2019 p. –

4,5 млрд дол., або 28,6%), та зменшився порівняно із 2019 р. на 213,9 млн дол. США, або на 4,8%.

Серед країн-членів ЄС найбільші операції з експорту послуг здійснювалися з Німеччиною, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Польщею, Кіпром, Нідерландами, Естонією, Угорщиною та Данією.

Серед інших країн світу найбільше надавалися послуги Російській Федерації, США, Швейцарії, Об'єднаним Арабським Еміратам, Ізраїлю.

Серед країн-партнерів найбільше зріс експорт послуг Люксембургу – на 83,2%, Сингапуру – на 28,4%, Ірландії – на 26,5%, Кіпру – на 8,4% та США – на 7,8%. Натомість зменшення обсягів послуг спостерігалось в експорті Російській Федерації – на 57,8%, Єгипту – на 55,1%, Італії – на 36,4%, Китаю – на 36,3%, Туреччині – на 27,0%, Швейцарії – на 25,8% й Австрії – на 23,5%.

У загальному обсязі **імпорту послуг** збільшилась частка послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних, роялті та інших послуг, пов'язаних із використанням інтелектуальної власності та пов'язаних із фінансовою діяльністю. Зменшилась частка послуг, пов'язаних із подорожами, та транспортних послуг.

Імпорт послуг від країн ЄС становив 2,8 млрд дол. США, або 53,7% від загального обсягу (у 2019 р., відповідно, 3,7 млрд дол. США та 53,7%), та скоротився порівняно із 2019 р. на 932,8 млн дол. США, або на 25,0%.

Серед країн ЄС найвагоміші обсяги послуг одержувалися від Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Німеччини, Ірландії, Кіпру та Польщі. Серед інших країн світу найбільші обсяги імпорту послуг приходились на США, Туреччину, Швейцарію, Китай та Російську Федерацію.

Порівняно із 2019 р. імпорт послуг збільшився від Британських Віргінських Островів – у 7,3 раза, Азербайджану – у 2,2 раза, Фінляндії – на 13,4% й Австрії – на 6,7%. Натомість зменшення обсягів послуг спостерігалось в імпорті від Єгипту – на 61,5%, Російської Федерації – на 45,2%, Кіпру – на 42,1%, Туреччини – на 24,9%, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – на 23,5%.

Внутрішня торгівля. Згідно з попередніми даними Держстату України товарооборот підприємств оптової торгівлі (юридичних осіб) у 2020 р. становив 2 430,3 млрд грн, а його фізичний обсяг збільшився порівняно з 2019 р. на 2,9%.

Оборот роздрібної торгівлі, який включає дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, у 2020 р. становив 1210,8 млрд грн, що у порівняних цінах на 8,4% більше від обсягу попереднього року, у т.ч. роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі (юридичних осіб) за 2020 р. склав 874,4 млрд грн, що на 7,9% більше від обсягу 2019 року.

Транспорт. У 2020 р. вантажообіг підприємств транспорту становив 290,3 млрд ткм (85,7% від обсягу 2019 р.), ними перевезено 600,0 млн т вантажів, що становить 88,8% від обсягів 2019 року.

У 2020 р. залізничним транспортом перевезено у внутрішньому сполученні та на експорт 305,5 млн т вантажів, що на 2,4% менше, ніж за попередній рік.

Підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за 2020 р. виконано вантажообіг в обсязі 42,3 млрд ткм та перевезено 191,3 млн т вантажів, що, відповідно, на 13,5% та на 21,7% більше, ніж у 2019 році.

Водним транспортом у 2020 р. перевезено вантажів у обсязі 5,6 млн т, що на 8,3% менше, ніж у попередньому році.

У 2020 р. вантажообіг авіаційного транспорту становив 310,9 млн ткм, що на 5,2% більше, ніж у 2019 р., водночас обсяг перевезених ним вантажів склав за рік 0,1 млн т вантажів, що на 6,7% менше, ніж за 2019 рік.

У 2020 р. усіма видами транспорту виконано пасажирообіг в обсязі 49,4 млрд пас.км, послугами пасажирського транспорту скористалися 2 568,7 млн пасажирів, що становить, відповідно, 46,1% та 60,3% від обсягу 2019 року.

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) за 2020 р. у цілому становив 105,0% (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка індексу цін
(у %, грудень до грудня попереднього року)

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Споживчі ціни	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0
Ціни виробників промислової продукції	101,8	131,8	125,4	135,7	116,5	114,2	92,6	114,5

Базовий індекс споживчих цін (БІСЦ) у цілому за 2020 р. порівняно з попереднім роком становив 104,5%.

За 2020 р. продукти харчування та безалкогольні напої подорожчали на 2,7%. Найбільше (на 22,2% та на 8,6%, відповідно) зросли споживчі ціни на фрукти та хліб і хлібопродукти. Від 4,4% до 5,7% склало подорожчання масла, сирів (твердих і м'яких) та молока. Водночас знизилася ціна на овочі (на 16,6 %) та яйця (1,4%). Алкогольні напої та тютюнові вироби зросли в ціні на 10,7%.

За 2020 р. ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива знизилася на 3,0% за рахунок здешевлення природного газу на 18,8% та гарячої води і опалення – на 8,5%. Разом з тим відбулося підвищення тарифів на водопостачання – на 21,8%, каналізацію – на 18,8%, утримання будинків та прибудинкових територій – на 4,5%.

Зростання цін у сфері охорони здоров'я склало за рік 5,3% і було, насамперед, спричинено подорожчанням амбулаторних послуг на 8,9% та зростанням цін на фармацевтичну продукцію, медичні товари і обладнання на 4,6%.

У 2020 р. ціни на транспорт у цілому знизилася на 1,9% через здешевлення палива та мастил на 16,0%. Водночас подорожчав, відповідно, на 7,2% та 4,3% проїзд у залізничному та автодорожньому пасажирському транспорті.

За 2020 р. індекс цін на житло склав 108,8%, при цьому за 2020 р. зафіксовано зростання цін на вторинному ринку житла на 9,8%, первинному ринку – на 6,9%.

Індекс цін у будівництві за 2020 р. у цілому становив 109,6% (за 2019 р. – 100,7%). У будівництві будівель зафіксовано зростання цін на 6,7%, інженерних споруд – на 14,3%.

Індекс цін виробників промислової продукції за 2020 р. (грудень до грудня попереднього року) склав 114,5% (за 2019 р. –

92,6%). За 2020 р. ціни зросли: у добувній промисловості і розробленні кар'єрів – на 29,5%, переробній промисловості – на 15,7%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 3,9%.

За 2020 р. індекс тарифів на вантажні перевезення залізничним транспортом склав 100,0%, а індекс тарифів на послуги пошти і зв'язку для підприємств, установ, організацій – 104,6%.

Індекс цін на будівельно-монтажні роботи склав загалом за 2020 р. 103,7%, у будівництві інженерних споруд – 104,7%, будівель – 103,0%.

Чистий відплив **прямих іноземних інвестицій** (ПІ)⁵ у 2020 р. становив 868,2 млн дол. США. Подібне явище спостерігалось лише у 2015 р., коли інвестори вивели з України 458 млн дол. США. У наступні роки мав місце приплив іноземних інвестицій: у 2016 році – 3,81 млрд дол. США, у 2017 р. – 3,69 млрд, у 2018 р. – 4,45 млрд і у 2019 р. – 5,86 млрд дол. США. Найбільш успішним в плані залучення іноземних інвестицій був 2008 р., коли інвестори вклали в економіку України 10,8 млрд дол. США.

Впродовж 2010–2020 рр. обсяги ПІ, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) оцінюються НБУ у 9,5 млрд дол. США, що становить 23,5% від припливу ПІ в Україну за цей період (40,4 млрд дол. США). Найбільші обсяги операцій round tripping здійснювалися через Кіпр, Нідерланди, Швейцарію та Австрію.

Відплив капіталу за фінансовим рахунком (чисте кредитування) у 2020 р. становив 4,6 млрд дол. США (у 2019 р. чистий приплив склав 10,1 млрд дол. США).

Державний бюджет⁶. Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 14.11.2019 р. та наступних змін до нього (загалом протягом року зміни до

---

⁵ Починаючи з червня 2020 р. функції публікації даних щодо прямих іноземних інвестицій передані з Держстату України до НБУ. Доступні за: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1>

⁶ Джерело: Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2020 рік // Урядовий кур'єр, 26 лютого 2021 року, №39. Більш детальний аналіз стану виконання Державного бюджету України за 2020 р. див.: «Висновки про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», затверджені Рішенням Рахункової палати України від 08.04.2021 №7–1 / URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/7-1_2021/Vysn_7-1_2021.pdf

держбюджету вносилися **17 законами**, в той час як у 2019 р. показники держбюджету змінювалися на підставі лише 4 законів) планові показники доходів державного бюджету становили 1 022,1 млрд грн, видатків – 1 312,6 млрд грн, надання кредитів – 14,7 млрд грн, повернення кредитів та граничний обсяг дефіциту державного бюджету, відповідно, 7,4 млрд грн та 298,4 млрд гривень.

Доходи держбюджету. За результатами 2020 р. до Державного бюджету України надійшло 1 076 млрд грн, у тому числі доходів – 1 065,4 млрд грн, трансфертів з місцевих бюджетів – 10,6 млрд гривень. Проти 2019 р. надходження до державного бюджету зросли на 77,7 млрд грн, або на 7,8%.

Податкові надходження до державного бюджету у 2020 р. становили 851,1 млрд грн, неподаткові – 213 млрд гривень.

У 2020 р. загальний фонд державного бюджету отримав 877,6 млрд грн, у тому числі трансфертів – 8,8 млрд гривень.

Порівняно із 2019 р. надходження до загального фонду Державного бюджету України знизились на 0,3%, або на 2,2 млрд гривень. Негативно вплинуло на надходження до загального фонду державного бюджету запровадження з березня 2020 р. карантинних обмежень.

До спеціального фонду державного бюджету за 2020 р. надійшло 198,4 млрд грн, Порівняно з 2019 р. надходження до спеціального фонду державного бюджету зросли на 67,4%, або на 79,9 млрд гривень.

Загалом у 2020 р. до Зведеного бюджету України надійшло 1 376,7 млрд гривень. Порівняно з 2019 р. надходження зросли на 6,7%, або на 86,8 млрд гривень.

У 2020 р. місцеві бюджети отримали 471,5 млрд грн, у тому числі доходів – 311,3 млрд грн, офіційних трансфертів – 160,2 млрд гривень.

Видатки зведеного бюджету України у 2020 р. становили 1 595,4 млрд грн, що на 223 млрд грн, або на 16,3% більше за відповідний показник 2019 року. Касові видатки державного бюджету за 2020 р. здійснені в обсязі 1 288,1 млрд грн, що на 213 млрд грн, або на 19,8% більше аналогічного показника 2019 року.

Касові видатки загального фонду державного бюджету за 2020 р. становили 1 099,2 млрд грн (96,8% річного плану, зі змінами) та зросли проти відповідного показника 2019 р. на 146,2 млрд грн, або на 15,3%.

Касові видатки спеціального фонду державного бюджету у 2020 р. становили 188,9 млрд грн (85,8% річного плану зі змінами) та порівняно з 2019 р. збільшились на 66,8 млрд грн, або на 54,6%.

Протягом 2020 р. видатки державного бюджету на погашення основної суми державного боргу склали 385,5 млрд грн, на обслуговування боргу – 119,7 млрд гривень.

Відповідно до змін, внесених до Державного бюджету України 13 квітня 2020 р., створено **Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19**, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, в обсязі 64,7 млрд гривень. До кінця 2020 р. на підставі відповідних додаткових змін до Державного бюджету України та прийнятих Кабінетом Міністрів України постанови від 22.07.2020 №623 і розпорядження від 14.12.2020 №1563 плановий обсяг цього Фонду було збільшено до 80,9 млрд грн, із яких 72 млрд грн – обсяг коштів за загальним фондом державного бюджету і 8,9 млрд грн – за спеціальним фондом державного бюджету.

Обсяг виділених коштів з цього Фонду відповідно до прийнятих рішень Кабінету Міністрів України у 2020 р. становив 78,4 млрд грн, у тому числі за загальним фондом 72 млрд грн (фактично використано – 63,7 млрд грн), спеціальним фондом – 6,4 млрд грн (фактично використано – 2,8 млрд гривень).

Дефіцит бюджету. Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» затверджено граничний обсяг дефіциту державного бюджету в сумі 94,3 млрд гривень. Проте з метою збалансування бюджетних показників у прийнятих змінах до цього закону в квітні 2020 р. граничний обсяг дефіциту було збільшено до 298,4 млрд гривень. Разом з тим зазначеними змінами було тимчасово призупинено до 01 січня 2021 р. дію норми Бюджетного кодексу України щодо визначення граничного розміру дефіциту державного бюджету не більше 3% ВВП. З урахуванням внесених розпорядниками бюджетних коштів змін до плану за спеціальним фондом, річний плановий показник дефіциту державного бюджету становив 300,5 млрд гривень.

Фактично державний бюджет у 2020 р. виконано з дефіцитом у сумі 217,6 млрд грн, що відповідає 72,2% річного планового показника зі змінами та складає 5,2% ВВП. Загальний фонд державного бюджету у 2020 р. виконано з фактичним дефіцитом у сумі 216,5 млрд грн, що знаходиться в межах затвердженого річного показника дефіциту в сумі 274,5 млрд гривень. Де-

фіцит спеціального фонду держбюджету склав 1,1 млрд грн (плановий річний показник – 26,1 млрд грн).

Суттєві зміни показників граничного та фактичного дефіцитів державного бюджету є результатом реагування на негативні наслідки пандемії COVID-19 та враховують першочергове забезпечення фінансування скоригованих пріоритетів державної політики, зокрема створення Фонду боротьби з COVID-19, додаткових видатків на охорону здоров'я, освіту, надання соціальної підтримки населенню під час запровадження обмежувальних заходів.

Основним джерелом отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту державного бюджету у 2020 р., слугували державні внутрішні та зовнішні запозичення. У цілому за 2020 р. державних запозичень здійснено на суму 639,6 млрд гривень.

Всього державні внутрішні запозичення становили 389,2 млрд грн, у тому числі від розміщення облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП) на фінансування державного бюджету було залучено 382,4 млрд грн, а також відповідно до статті 16 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» та постанови Уряду від 23 вересня 2020 р. № 881 для збільшення статутного капіталу акціонерного товариства «Державний експортно-імпорتنний банк» було здійснено випуск ОВДП в обмін на акції додаткової емісії банку на суму 6,8 млрд гривень.

Надходження від державних зовнішніх запозичень становили в еквіваленті національної валюти 250,4 млрд грн, з яких 232,4 млрд грн було залучено на фінансування загального фонду державного бюджету, 18,0 млрд грн – на впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями та країнами-партнерами проектів за спеціальним фондом державного бюджету.

Додатковим джерелом покриття дефіциту державного бюджету були надходження від приватизації державного майна. Так, за 2020 р. до загального фонду державного бюджету від приватизації державного майна фактично надійшло 2,2 млрд грн при затвердженому Верховною Радою України (зі змінами) річному показнику у сумі 500 млн гривень.

Державний борг. Законом «Про Державний бюджет України на 2020 рік» визначено граничний обсяг державного боргу на 31 грудня 2020 р. в сумі 2 386,8 млрд гривень. Водночас, згідно із змінами до цього Закону, внесеними у квітні 2020 р., тимчасово, до 01 січня 2021 р., не застосовувалися норми Бюджетного

кодексу України щодо визначення граничного обсягу гарантованого державою боргу.

Станом на 31 грудня 2020 р. **державний та гарантований державою борг** України становив 2 551,88 млрд грн, або 90,25 млрд дол. США, у тому числі: державний та гарантований державою **зовнішній борг** – 1 518,93 млрд грн (59,52% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 53,72 млрд дол. США; державний та гарантований державою **внутрішній борг** – 1 032,95 млрд грн (40,48% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 36,53 млрд дол. США. Показник відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до очікуваного ВВП на кінець 2020 р. становить 60,8%.

Державний борг України становив 2 259,23 млрд грн (88,53% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 79,90 млрд дол. США. Державний зовнішній борг становив 1 258,52 млрд грн (49,32% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 44,51 млрд дол. США. Державний внутрішній борг становив 1 000,71 млрд грн (39,22% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 35,39 млрд дол. США.

Показник відношення обсягу державного боргу до очікуваного ВВП на кінець 2020 р. становить 53,9% проти 44,3% на кінець 2019 року.

Гарантований державою борг України становив 292,65 млрд грн (11,47% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 10,35 млрд дол. США, у тому числі: гарантований державою зовнішній борг – 260,41 млрд грн (10,2% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 9,21 млрд дол. США; гарантований державою внутрішній борг – 32,24 млрд грн (1,26% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 1,14 млрд дол. США.

Протягом 2020 р. сума державного та гарантованого державою боргу України збільшилась у гривневому еквіваленті на 553,6 млрд грн, а у доларовому еквіваленті – на 5,9 млрд дол. США. При цьому обсяг державного та гарантованого державою боргу України, номінований у національній валюті збільшився на 162 млрд грн, а номінований в іноземній валюті – збільшився на 5,2 млрд дол. США.

Платіжний баланс України. Згідно з повідомленням Національного банку України, шостий рік поспіль платіжний ба-

ланс України зведено з профіцитом. За даними НБУ у цілому за 2020 р. зведений платіжний баланс сформувався з профіцитом 2,0 млрд дол. США (у 2019 р. – 6,0 млрд дол. США). Формування профіциту зведеного балансу разом із чистими залученнями від МВФ (975 млн дол. США) зумовили зростання за 2020 р. міжнародних резервів до 29,1 млрд дол. США, або на 15%, що забезпечує фінансування імпорту майбутнього періоду протягом 4,8 місяця та є достатнім для виконання зобов'язань України і поточних операцій Уряду і НБУ.

Профіцит поточного рахунку платіжного балансу у 2020 р. становив 6,2 млрд дол. США (4,0% від ВВП) порівняно з дефіцитом у 4,1 млрд дол. США (2,7% від ВВП) у 2019 році, що викликано, насамперед, майже вчетверо більшим скороченням імпорту товарів і послуг, порівняно із скороченням їх експорту внаслідок пандемії COVID-19.

Бюджетна децентралізація, міжбюджетні трансферти. За 2020 р. до місцевих бюджетів надійшло 311,3 млрд грн доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів), що на 11,1 млрд гривень, або на 3,7% більше, ніж у 2019 році. Порівняно з 2019 р. питома вага доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України зменшилася на 0,7 відсоткових пункти і становила 22,6%.

Видатки місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2020 р. становили 467,5 млрд грн, що на 90,1 млрд грн менше, ніж у 2019 році. При цьому частка таких видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зменшилася на 11,3 відсоткових пункти до 29,3%. Найбільше видатків місцевих бюджетів спрямовано на освіту (42,7%), економічну діяльність (20,1%), охорону здоров'я (10,9%).

У 2020 р. обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів становив 98,6 млрд грн, а їх частка у загальному обсязі видатків місцевих бюджетів (загальний та спеціальний фонд разом) збільшилась проти 2019 р. на 3,0% та склала 20,6% (для порівняння: у 2018 р. частка капітальних видатків – 16,0%, у 2016 – 2017 рр. – 15,0%, у 2015 р. – 11,5%, а у 2013 – 2014 рр. – лише 6,5% та 6,2% відповідно).

За 2020 р. із Державного бюджету України до місцевих бюджетів перераховано трансфертів на загальну суму 161,0 млрд грн, у тому числі трансфертів із загального фонду – 136,6 млрд грн, з яких: субвенції соціального захисту склали 27,5 млрд грн, медичні субвенції – 14,6 млрд, освітні субвенції – 81,2 млрд, ба-

зові дотації для забезпечення зміцнення податкової спроможності місцевих бюджетів – 13,3 млрд гривень.

Завершення у 2020 р. процесу формування адміністративно-територіального устрою базового та районного рівнів забезпечило реалізацію одного із ключових напрямів реформи міжбюджетних відносин – створення дворівневої системи взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами. Станом на 1 січня 2021 р. в результаті укрупнення районів та територіальних громад утворилося близько 1,5 тис. місцевих бюджетів, які можуть отримувати безпосередньо з державного бюджету належні їм дотації та субвенції (проти 12 тис. місцевих бюджетів у 2015 р., лише 700 з яких мали прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом).

Банківська діяльність⁷. Впродовж 2020 р. загальні активи банків зросли на 13% р/р⁸ та станом на 01.01.2021 становили 2 225 млрд грн (проти 1 969 млрд грн станом на 01.01.2020), що відбувалось на тлі зростання протягом 2020 р. обсягів цінних паперів у портфелі банків та кредитів наданих фізичним особам.

Загальний обсяг кредитів наданих банками в економіку протягом 2020 р. скоротився майже на 3% – з 744,6 млрд грн до 724,2 млрд грн. Разом з тим, у структурі кредитного портфелю відбулися якісні зміни.

Уперше, починаючи з 2017 р., у 2020 р. зафіксовано зменшення темпів приросту кредитів, наданих домашнім господарствам (крім фізичних осіб-підприємців) майже на 3% р/р, що відбулося за рахунок скорочення обсягів споживчого кредитування у 2020 р. майже на 3 млрд грн, у той же час обсяги іпотечних кредитів зросли майже на 3,8 млрд гривень.

У структурі кредитів, які надані суб'єктам господарювання, найбільші темпи зростання кредитів продемонстрували суб'єкти, що відносяться до середнього підприємництва (на 16% р/р) та мікропідприємництва з річним доходом від 500 тис. євро до 2 млн євро (на 3% р/р). Залишки за кредитами, наданими суб'єктам великого підприємництва за підсумками 2020 р. скоротились на 6% до 220,8 млрд гривень.

---

⁷ Пояснювальна записка до звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» / Мінфін України. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information>

⁸ У розрахунку рік до року (р/р).

Залишки за кредитами в іноземній валюті скорочуються вже третій рік поспіль та за підсумками 2020 р. дорівнювали 347,9 млрд гривень. Найбільша питома вага кредитів в іноземній валюті припадає на корпоративний сектор. Разом з тим, незважаючи на послаблення обмінного курсу гривні до долара США, обсяги кредитів в іноземній валюті у гривневому еквіваленті у 2020 р. порівняно із 2019 р. скоротились на 1,3% р/р. Обсяги кредитів в іноземній валюті фізичних осіб зменшилися за підсумками 2020 р. до 31,1 млрд гривень (-6,1 млрд грн, або на 16% р/р).

У 2020 р., незважаючи на суттєве зниження процентних ставок, загальний обсяг депозитів, залучених банківськими установами (від резидентів), зріс на 25,8% та становив 1 348,1 млрд грн, з них 840,2 млрд грн в національній валюті та 507,9 млрд грн – в іноземній валюті. На відміну від попередніх років, темпи приросту депозитів у національній валюті були суттєво вищими ніж в іноземній та становили 30,7% р/р (в іноземній валюті – 18,4% р/р). Найбільші темпи зростання були зафіксовані за депозитами зі строками розміщення від 1 до 2 років – на 36,1% та, на відміну від попередніх років, зросли обсяги депозитів терміном більше ніж на 2 роки – на 3,7%.

Темпи зростання залишків на депозитних рахунках домашніх господарств (без фізичних осіб-підприємців) склали 24,4% та є найвищими за останні 10 років (у 2010 р. темпи зростання склали 28,5% р/р). Обсяги депозитів корпоративного сектору також зросли за цей період на 29% р/р.

Ринок праці. За результатами обстеження робочої сили **кількість робочої сили** віком 15 років і старше у 2020 р. становила 17,7 млн осіб, з них у віці 15–70 років – 17,6 млн осіб, що на 2,6% менше, ніж у 2019 році.

У складі робочої сили серед осіб віком 15 років і старше, 90,5% належали до зайнятих осіб, а решта 9,5%, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як безробітні. Більше половини робочої сили складали чоловіки та майже третину – молодь у віці 15–34 роки.

Кількість зайнятого населення віком 15 років і старше у 2020 р. становила 16,0 млн осіб, а серед осіб віком 15–70 років – 15,9 млн осіб. Порівняно з 2019 р. кількість зайнятого населення у віці 15–70 років зменшилася на 663,0 тис. осіб, або на 4,0%.

У 2020 р. рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 49,9% населення відповідного віку, у осіб віком

15–70 років – 56,2%. Серед осіб віком 15–70 років цей показник був вищим у чоловіків та мешканців міської місцевості.

Зниження рівня зайнятості населення віком 15–70 років порівняно з 2019 р. відбулося в усіх регіонах країни. При цьому у дванадцяти регіонах цей показник перевищував його середнє значення по Україні.

Найвищий рівень зайнятості спостерігався у м. Києві (61,7%), Харківській (59,9%), Дніпропетровській (58,0%), Київській (57,8%), Миколаївській (57,3%) та Черкаській (57,0%) областях, а найнижчий – у Донецькій (49,2%), Волинській (48,9%) та Тернопільській (51,6%) областях.

Кількість **безробітного населення** (за методологією МОП) віком 15 років і старше та у віці 15–70 років складала по 1,7 млн. осіб. У 2020 р. рівень безробіття населення у віці 15 років і старше, як і серед осіб віком 15–70 років становив 9,5% робочої сили відповідного віку.

Серед осіб віком 15–70 років цей показник був вищий у чоловіків порівняно з жінками (9,9% проти 9,1%) та у сільських жителів, ніж у мешканців міської місцевості (10,4% проти 9,1%). Найвищий рівень безробіття населення (за методологією МОП) спостерігався у молоді віком 15–24 роки (19,3%), а найнижчий – у осіб віком 30–34 роки (8,2%) та осіб віком старше 60 років. Збільшення вищезазначеного показника серед осіб віком 15–70 років у 2020р. порівняно з 2019р. відбулося в усіх регіонах країни.

Кількість осіб, які не входять до складу робочої сили, віком 15 років і старше у 2020 р. становила 14,4 млн. осіб, що на 2,3% більше, ніж у 2019 році. Із загальної кількості осіб, які не працювали або не шукали роботи, майже дві третини (65,3%) складали пенсіонери, кожен сьомий був студентом (учнем денної форми навчання), а кожен шостий виконував домашні (сімейні) обов'язки.

Доходи населення у 2020 р. становили 3972,4 млрд грн (на 6,1% більше, порівняно з 2019 р.), витрати – 3989,4 млрд грн, заощадження зменшились на 17,0 млрд гривень. Наявний дохід у розрахунку на одну особу становив 73 355 гривень. Реальний наявний дохід⁹ збільшився за 2020 р. на 2,6%.

---

⁹ Наявний дохід – це номінальні доходи за вирахуванням податків та інших обов'язкових платежів, тобто кошти, що використовуються населенням на споживання й заощадження. Реальний наявний дохід – це номінальний наявний дохід з урахуванням цінового фактору.

У грудні 2020 р. розмір **середньомісячної номінальної** заробітної плати штатного працівника підприємств, установ, організацій (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) становив 14 179 грн, що у 2,8 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (5000 грн), і проти грудня 2019 р. збільшився на 15,6%.

На підприємствах промисловості номінальна заробітна плата збільшилася на 15,5%. За видами діяльності темпи зростання показника коливалися від 2,9% у добуванні кам'яного та бурого вугілля до 42,0% у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря.

Традиційною для економіки є галузева диференціація зарплат. Найбільшою була заробітна плата працівників підприємств, установ, що відносяться до таких видів діяльності: добувна промисловість і розроблення кар'єрів, професійна, наукова та технічна діяльність, інформація та телекомунікації, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування, фінансова та страхова діяльність, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, а також авіаційний транспорт. Перевищення заробітної плати відносно середнього рівня по економіці в зазначених видах діяльності становило 1,2–1,8 раза.

Водночас заробітна плата працівників підприємств у таких видах діяльності: тимчасове розміщування й організація харчування, поштова та кур'єрська діяльність, текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури – не перевищувала 72,8% від середнього рівня по економіці.

Збільшення заробітної плати спостерігалось у усіх регіонах країни і становило від 9,9% у Дніпропетровській області до 33,6% у Рівненській.

У чотирьох регіонах заробітна плата перевищила середню по Україні: м. Київ – 21812 грн, Донецька область – 14720 грн, Миколаївська – 14605 грн, Київська – 14300 грн. Найнижчий рівень заробітної плати, який не перевищував 82,1% від середнього по економіці, спостерігався у Чернігівській, Кіровоградській, Херсонській, Волинській та Черкаській областях.

Індекс **реальної заробітної плати** (з урахуванням змін споживчих цін) у грудні 2020 р. порівняно з груднем 2019 р. становив 110,1% (у грудні 2019 р. порівняно із груднем 2018 р. – 111,3%).

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати у грудні 2020 р. зменшилась на 21,8%, або на 873,8 млн грн, і на 1 січня 2021 р. становила 3 136,7 млн грн (на 1 січня 2020 р. – 3 034,4 млн грн).

Якщо в цілому по економіці обсяг невикраденої заробітної плати становив 3,0% фонду оплати праці, нарахованого за грудень 2020 р., то за видами економічної діяльності цей показник коливався від 0,01% на виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів до 56,7% на виробництві машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань. У регіональному розрізі це співвідношення становило від 0,1% у Чернівецькій області до 14,7% у Сумській.

На 1 січня 2021 р. майже три чверті (73,3%) загальної суми боргу припадало на промисловість. При цьому майже половина боргу утворена в Донецькій (22,0%), Харківській (14,5%) та Дніпропетровській (11,5%) областях.

Зменшення загальної суми боргу в грудні 2020 р. спостерігалось у 21 регіоні, а найсуттєвіше – у Донецькій (на 322,7 млн грн), Львівській (на 151,4 млн грн), Луганській (на 139,3 млн грн) та Харківській (на 128,0 млн грн) областях. Упродовж грудня 2020 р. заборгованість працівникам економічно активних підприємств зменшилась на 31,1%, або на 847,0 млн грн, і на 1 січня 2021 р. становила 1 878,4 млн грн.

Суттєве зменшення суми невикраденої заробітної плати у грудні 2020 р. спостерігалось на підприємствах таких видів діяльності: добування кам'яного та бурого вугілля – на 517,0 млн грн, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 135,3 млн, транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність – на 41,9 млн, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – на 33,8 млн гривень.

Кількість працівників, які вчасно не отримали заробітну плату, на 1 січня 2021р. становила 73,7 тис. осіб, або 1,0% від середньооблікової кількості штатних працівників, зайнятих в економіці. Кожному із зазначених працівників не було виплачено в середньому 25,5 тис. грн, що в 1,8 раза перевищує середню заробітну плату за грудень 2020 року.

Серед регіонів найбільша питома вага кількості працівників, яким своєчасно не було виплачено заробітну плату, зафіксована у Луганській (4,7% від середньооблікової кількості штатних працівників регіону), Сумській (4,5%) та Донецькій (4,1%)

областях. Найменшою частка таких працівників була у Закарпатській, Хмельницькій та Чернівецькій (по 0,1%) областях.

Заборгованість із виплати заробітної плати з бюджетів усіх рівнів на 1 січня 2021 р. становила 11,7 млн грн, або 0,6% від обсягу боргу економічно активних підприємств.

Сума заробітної плати, не виплаченої працівникам підприємств-банкрутів, упродовж грудня 2020 р. зменшилась на 2,3% і на 1 січня 2021 р. становила 1 133,4 млн гривень. Серед регіонів найбільша частка суми заборгованості перед працівниками підприємств-банкрутів у загальній сумі заборгованості була у Київській (74,2%) області.

На економічно неактивних підприємствах сума боргу з виплати заробітної плати на 1 січня 2021 р. становила 124,9 млн грн, або 4,0% від загальної суми заборгованості з виплати заробітної плати. Найбільша питома вага суми боргу економічно неактивних підприємств у загальній сумі заборгованості була у Львівській (20,4%) та Луганській (20,1%) областях. Борг перед працівниками підприємств промисловості у цій сумі склав 59,6%.

Соціальний захист. Наразі в Україні житлову субсидію отримує понад 3,1 млн домогосподарств, при цьому середній розмір нарахувань їм за місяць становить близько 1 633 грн¹⁰. Крім цього, майже 1,8 млн сімей користується пільгами при оплаті житлово-комунальних послуг і мають знижку від 25% до 100% залежно від категорії пільговика (особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники бойових дій, учасники війни, чорнобильці, діти війни тощо).

У 2020 р. Міністерством фінансів України¹¹ створена нова система верифікації та моніторингу державних виплат, на основі якої проведена значна робота щодо перевірки достовірності інформації про отримувачів пенсій, допомог, пільг, субсидій, інших соціальних виплат, що впливає на їх право отримувати такі виплати. Так, у 2020 р. було здійснено верифікацію щодо правомірності отримання реципієнтами державних виплат на

---

¹⁰ Програма субсидій – головний механізм соціального захисту людей в умовах підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги / Мінсоцполітики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://www.msp.gov.ua/news/19554.html>

¹¹ Джерело:

https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2020_rotsi_zdiisнено_verifikatsiiu_derzhviplat_na_zagalnu_sumu_455_mlrd_griven-2769

загальну суму близько 455 млрд гривень, надано близько 2,5 млн рекомендацій для проведення додаткової перевірки на загальну суму 1,6 млрд гривень. Найбільше виявлено невідповідностей під час верифікації субсидій. Вони становили 70 % від загальної кількості рекомендацій щодо проведення додаткової перевірки правомірності виплат.

На кінець грудня 2020 р. **заборгованість населення** зі сплати за постачання та розподіл природного газу становила 31,5 млрд грн, за постачання теплової енергії та гарячої води – 24,1 млрд грн, за постачання та розподіл електричної енергії – 6,1 млрд грн, за централізоване водопостачання та водовідведення – 5,7 млрд грн, за управління багатоквартирним будинком – 5,1 млрд грн, за надання послуг з вивезення побутових відходів – 1,1 млрд гривень.

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 21.10.1995 № 848 та від 27.06.2003 № 976 у грудні 2020 р. з населенням було укладено 4,2 тис. договорів щодо погашення реструктуризованої заборгованості на загальну суму 31,1 млн грн. За 2020 р. сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становила 24,3 млн гривень.

Пенсійне забезпечення¹². На обліку в органах Пенсійного фонду України станом на 01 січня 2021 р. перебуває 11,1 млн пенсіонерів.

Чисельність пенсіонерів, які отримують пенсію в розмірі менше ніж 2 000 грн за 2020 р. зменшилася з 4,0 млн осіб до 1,9 млн осіб, або на 53,1 % (станом на 01 січня 2021 р.). При цьому чисельність пенсіонерів в інших групах в розрізі суми пенсійних виплат зростає.

Станом на 01 січня 2021 р. середня пенсійна виплата становила 3 507,51 грн, що на 13,8 % більше в порівнянні до аналогічного періоду минулого року.

У 2020 р. доходи Пенсійного фонду України зросли на 7,2 % у порівнянні з 2019 роком.

Станом на 01 січня 2021 р. чисельність застрахованих осіб становила 12,8 млн осіб, в т. ч. 9,9 млн осіб – наймані працівники.

---

¹² Соціальний звіт за 2020 рік / Мінсоцполітики України. Київ, 2021, с.17-18; Основні досягнення Мінсоцполітики за 2020 рік. Київ, 2021, с.6. Джерело: <https://www.msp.gov.ua/news/19631.html>

Населення. Чисельність наявного населення в Україні, за оцінкою Держстату України, на 1 січня 2021 р. становила 41588,4 тис. осіб. Упродовж 2020 р. чисельність населення зменшилася на 314,1 тис. осіб.

Природний рух населення у 2020 р. характеризувався суттєвим перевищенням числа померлих над живонародженими: на 100 померлих – 48 живонароджених. В цілому за 2020 р. кількість живонароджених становила 293,5 тис. осіб, померлих – 616,8 тис. осіб.

Міграційний приріст населення за 2020 р. становив 9 316 осіб (за 2019 р. приріст склав 21 512 осіб). За 2020 р. обсяг природного скорочення населення склав 323 378 осіб і збільшився на 51,1 тис. осіб порівняно з попереднім роком. Загальний обсяг скорочення населення за 2020 р. склав 314 062 осіб, що на 63,3 тис. осіб більше, ніж у 2019 році.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОБЛАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ОСЕРЕДКІВ) СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

Згідно зі Статутом Співки економістів України до її складу, як всеукраїнської громадської організації, входять регіональні (обласні) осередки (організації), що утворюються і діють в областях та місті Києві. Їхня діяльність спрямовується на виконання статутних завдань Співки та забезпечує якнайширше представництво інтересів економічної громадськості країни у проведенні наукових досліджень, їх практичному застосуванні, розробці пропозицій органам влади і органам місцевого самоврядування з актуальних питань соціально-економічного розвитку України та її регіонів.

Обласними та Київською міською організаціями СЕУ протягом 2020 року проведена значна робота у сфері фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної діяльності, підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економіки та наукових кадрів у закладах вищої освіти і наукових установах, розробки прогнозів і програм соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням необхідних постпандемічних заходів та сприяння реалізації проєктів розвитку об'єднаних територіальних громад, пропагування сучасних економічних знань та методів ведення господарської діяльності, надання зацікавленим громадянам та представникам бізнесу науково-методичної і консультативної допомоги щодо розвитку підприємництва, зокрема стосовно зовнішньоекономічної діяльності і виходу на зовнішні ринки в умовах глобальної нестабільності торговельно-економічних відносин та нинішньої пандемії COVID-19, поширення знань щодо переваг і ризиків сучасної цифрової економіки, організації роботи фондового ринку та торговельної й інвестиційної діяльності в умовах функціонування мережевих систем ведення бізнесу, науково-методичного і організаційного забезпечення процесу переходу до неоіндустріальної моделі економічного розвитку і розбудови ефективної національної та регіональної інноваційної екосистеми, розробки науково обґрунтованих заходів та пропозицій щодо вирішення проблем вимушених переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької і Луганської областей та Криму, а також у багатьох інших напрямках фахового забезпечення політики економічного і соціального розвитку країни.

Члени обласних організацій СЕУ брали активну участь у роботі різноманітних наукових форумів, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, промислових виставок і презентацій інвестиційних ініціатив для регіонів, підготовці та експертизі проектів концепцій і програм регіонального розвитку, обміні досвідом роботи з рядом зарубіжних наукових установ, господарських асоціацій, громадських об'єднань та неурядових організацій, насамперед в частині виконання проектів транскордонного співробітництва і застосування кращої практики роботи органів місцевого самоврядування тощо

Про проведену роботу обласних організацій Співки економістів України у 2020 році свідчать результати, що подані нижче (згідно з надісланими обласними організаціями звітними матеріалами).

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Погріщук Б.В.)

Діяльність Вінницької обласної організації СЕУ у 2020 р. проводилась в умовах викликів пандемії COVID-19 за основними статутними напрямками – навчальна, наукова, педагогічна, виробничо-консультаційна, он-лайн робота, що знайшло своє відображення в активному обговоренні результатів наукових досліджень на конференціях, вебінарах, он-лайн зустрічах різного рівня, у плідній просвітницькій діяльності з формування сучасного суспільно-економічного світогляду майбутніх і теперішніх представників різних ланок національного господарського комплексу; в проведенні актуальних наукових досліджень різних складових економічного буття, тощо.

Членами Вінницької обласної організації СЕУ у 2020 р. було організовано та проведено низку наукових заходів на базі Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету (ВННІЕ ЗУНУ) (25 серпня 2020 р. відповідно до наказу МОН України Тернопільський національний економічний університет (ТНЕУ) перейменовано на Західноукраїнський національний університет (ЗУНУ) і йому надано статус класичного закладу вищої освіти).

8–9 квітня 2020 р. на базі Вінницького навчально-наукового інституту економіки в он-лайн режимі була проведена Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку

фінансово-економічного простору України» та Міжвузівська науково-практична конференція «Науково-дослідна робота студентів: формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації».

Безпосередньо в роботі 5-ти наукових секцій конференції взяли участь 449 осіб, з них: 31 доктор наук, з яких 25 – професори; 83 кандидати наук, з яких 71 – доценти; 46 викладачів, аспірантів, здобувачів; 289 студентів.

Географія учасників конференції представлена 52 навчальними закладами та установами України; серед закордонних учасників – Westfield, Indiana, USA; ARTIFEX University, Bucharest, Romania; Университет национального и мирового хозяйства, София, Болгария; Wrocław University of Science and Technology, Poland; Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej w Kielcach, (Polska); Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. Prof. E. Lipińskiego w Kielcach, (Polska); Uniwersytet Jana Kochanowskiego, (Polska); Member of the Flemish Parliament Flanders, (Belgium,); Санкт-Петербургский государственный Университет, (РФ); ЧОУ ВО «Сибирский юридический университет», г. Омск, (РФ).

За результатами роботи конференції видано збірник доповідей учасників конференції у двох томах: Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 8-9 квітня 2020 р.: у 2-х т.т. / за заг. ред. В.І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2020.

Також на базі ВННІЕ ЗУНУ членами Вінницької обласної організації СЕУ у 2020 р. було проведено наступні наукові заходи:

- науковий семінар «Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банківських установ» (03.03.2020 р.);

- науково-практичний круглий стіл «Фінансовий контролінг як основа ефективного управління фінансами підприємства» (28.05.2020 р.);

- науково-практичний круглий стіл «Законодавчі та медико-психологічні аспекти кризової вагітності: мультидисциплінарний вимір» (05.10.2020 р.);

- науково-практичний круглий стіл «Професійність юриста – компетентний захист особистості» (07.10.2020 р.);

- психологічний тренінг «Емоційне вигорання у юристів: причини та запобігання» (06.10.2020 р.);

- у ході вебінарів, організованих кафедрою економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ ЗУНУ та компанією М.Е.Дос, «Еле-

ктронний документообіг від М.Е.Дос», які відбулися у травні 2020 р., 10 студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» та 3 доценти кафедри економіки, обліку та оподаткування склали іспити та отримали сертифікати.

За звітний період членами Вінницької обласної організації СЕУ (особисто та у співавторстві) було опубліковано 196 наукових праць загальним обсягом – 180,56 друк. арк., серед них :

- статей в наукових журналах всього 72 (29, 81 друк. арк.), у тому числі:

- наукових публікацій в міжнародних наукометричних базах даних Scopus або Web of Science Core Collection – 17 наукових праць загальним обсягом 5,7 друк. арк.;

- у фахових виданнях (категорія Б) 39 праць, обсягом 18,66 друк. арк.;

- в українських виданнях категорії В – 1 праця обсягом 0,5 друк. арк.;

- за кордоном, які не входять у вищезазначені наукометричні бази 14 праць, загальним обсягом 5,0 друк. арк.

Також було опубліковано 109 тез і текстів доповідей, зроблених членами Вінницької обласної організації СЕУ на різних наукових конференціях, загальним обсягом 21,57 др. арк., та 14 наукових праць у зарубіжних виданнях, обсягом 5,0 др. арк.

У 2020 р. отримано 1 патент на корисну модель (винахід).

Протягом звітнього року 42 члени Вінницької обласної організації СЕУ брали участь у наукових конференціях (окрім конференції, що була проведена у ВННІЕ), в тому числі у 32 міжнародних конференціях та 9 – всеукраїнських.

На цих конференціях ними було зроблено 64 доповіді, за результатами яких опубліковані тези, загальним обсягом 12,45 друк. арк.

Видано десять монографій (1 одноосібна та 9 колективних), загальним обсягом 225,9 друк. арк., доробок викладачів ВННІЕ ЗУНУ – 116,49 друк. арк., а саме:

1) Ясишена В.В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів. Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330 с.;

2) Особливості соціально-економічного поступу національної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів: колективна монографія / за наук. ред. к.е.н., проф. Квасній Л.Г., к.е.н., доц. Татомир І.Л. Трускавець : Посвіт, 2020. 338 с. (від ВННІЕ – авт. Сірко А.В., Дончак Л.Г., Шкварук Д.Г. 0,7 / 0,23/ 1,0 друк. арк.);

3) Удосконалення у державної політики сфері місцевого самоврядування в Україні: колективна монографія. (м. Рига, Латвія): «Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. 300 с. (від ВННІЕ – авт. Мазур В.Г., 1,0 друк. арк.);

4) «Intellectuelles Kapital – die Grundlage für innovative Entwicklung '2020», Karlsruhe, Germany. (The monograph is scheduled for release in the beginning of December) (від ВННІЕ – авт. Sysoieva I.M., 1,0 друк. арк.);

5) «Intellectuelles Kapital - die Grundlage für innovative Entwicklung '2020», Karlsruhe, Germany. (The monograph is scheduled for release in the beginning of December) (від ВННІЕ – авт. Харчук С.А., 1,14 друк. арк.);

6) Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського та управлінського обліку і звітності: колективна монографія / за наук. ред. д. е. н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 287 с. (від ВННІЕ – авт. Ясишена В.В., 0,6 друк. арк.);

7) Управління економічним розвитком країни на засадах модернізації фінансової системи. Кол. авторів під заг. ред. В. І. Мельник, Г. Б. Погрішук. Тернопіль : Крок, 2019. 306 с.;

8) Територіальний брендинг як фактор розвитку депресивних економік України. кол. авторів під заг. ред. О. В. Мороза. Вінниця : ФОП Рогольська І.О., 2020. 196 с. (від ВННІЕ – авт. Цуркан С. Ф., 8,0 друк. арк.);

9) Світлак І.І., Скірський І.В., Гіжевський В.К. Особливості державного примусу в умовах розбудови української державності : колективна монографія. Тернопіль: Крок, 2020. 236 с.;

10) Творун С.О., Цвігун Т.О. Хліби до свят і на пошану. Колективна монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. 300 с.

У 2019–2020 навчальному році членами Вінницької обласної організації СЕУ було захищено 3 дисертації:

- докторська дисертація – Добіжа Наталія Володимирівна «Формування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні». 2019. Миколаївський національний аграрний університет, за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством;

- кандидатська дисертація – Голота Наталія Петрівна «Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні». 2019. Тернопільський національний економічний університет (нині – ЗУНУ), за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право;

- кандидатська дисертація – Пугач Віталіна Миколаївна «Формування правової компетентності майбутніх менеджерів

охорони здоров'я у процесі фахової підготовки». 2020. ВДПУ ім. М. Коцюбинського за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Активну участь беруть члени Вінницької обласної організації СЕУ в дослідженнях наукових тем:

- «Фінансова політика України в сучасних умовах» (термін виконання січень 2019 р. – грудень 2023 р., науковий керівник – д.е.н., професор Г.Б. Погрішук);

- «Контроль ефективності управління персоналом підприємства» (термін виконання 24.01.2020 р. – 30.11.2020 р., науковий керівник – к.е.н., доцент В.М. Пилявець);

- «Соціально-економічні, інформаційні та гуманітарні виміри інноваційного розвитку України», (термін виконання 2016–2021 рр., науковий керівник – д.е.н., професор А.В. Сірко);

- «Правове забезпечення розвитку національної економіки в умовах імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» (термін виконання вересень 2015 р. – грудень 2020 р., науковий керівник – к.ю.н., доцент І.І. Світлак).

У 2020 р. представники Вінницької обласної організації СЕУ організували і провели 16 наукових конференцій, семінарів, «круглих столів», он-лайн зустрічей; до участі у науковій роботі залучили 225 студентів. На базі ВННІЕ ЗУНУ активно функціонує 3 студентських наукових гуртки та 3 проблемні групи, де займається 208 студентів. За всебічної підтримки та сприяння членів Вінницької обласної організації СЕУ студенти опублікували 197 наукових праць, загальним обсягом 30,17 друк. арк. Результатом такої науково-просвітницької роботи стало одержання двох нагород за результатами конкурсів та олімпіад.

Перспективними напрямками подальшої роботи Вінницької обласної організації СЕУ визначено активізацію навчально-наукової та громадської роботи, яка буде спрямована на дослідження процесів підвищення якості життя та добробуту населення на основі реалізації обґрунтованих структурних реформ, зростання конкурентоспроможності економіки області, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексного економічного і соціального розвитку міст, районів, селищ і сіл Вінницької області у постпандемічних умовах, розвитку громадянського суспільства, підтримання стабільного та задовільного стану навколишнього природного середовища регіону та держави, а також виховання майбутнього покоління економістів (науковців та

практиків); участь у створенні програм соціально-економічного розвитку Вінниччини; поглиблення досліджень інноваційно-орієнтованого розвитку сільськогосподарського виробництва на засадах екологізації, туристичного та рекреаційного потенціалу Поділля, як перспективного напрямку формування інвестиційної привабливості регіону; удосконалення системи економічної освіти, дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств області, участь у спільних проектах з Вінницькою обласною державною адміністрацією та муніципальними органами, тощо.

Підґрунтям для подальшого успішного функціонування та розвитку Вінницької обласної організації СЕУ є науковий потенціал ВННІЕ ЗУНУ, що забезпечується успішною підготовкою та захистом докторських і кандидатських дисертацій, формуванням наукових уявлень про економічний розвиток, стабільність, глобалізацію в межах виконання науково-дослідних тем; постійною співпрацею з провідними підприємствами області, а також істотним підвищенням інтересу до питань та проблем розвитку соціально-економічних формацій Світу та України після пандемії з боку нашої студентської молоді.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – Президент Волинської ТПП Смолич О.В.)

Діяльність Волинської обласної організації СЕУ протягом 2020 р. була спрямована на виробничу, наукову і педагогічну діяльність у Волинському регіоні.

Протягом року Правлінням СЕУ було проведено 2 засідання, на яких розглядалися питання, пов'язані з подальшим удосконаленням діяльності не лише обласного осередку СЕУ, але і Волинської ТПП, яка виступає бізнес майданчиком для проведення наукових конференцій, навчальних семінарів, видавничої діяльності тощо.

Станом на 31.12.2020 р. загальна чисельність Волинської ТПП складає 229 осіб. У 2020 р. на базі Волинської ТПП 9 осіб професійно підвищили свою кваліфікацію та пройшли навчання за різними профільними програмами. Протягом звітного року 9 виробничих підприємств прийняті до складу дійсних членів Волинської ТПП. Нині в системі Волинської ТПП працює 2 комітети підприємців, що підвищує ефективність взаємодії бізнес-структур в регіоні.

Разом з тим, слід зазначити, що загальносвітова пандемія COVID-19 негативно вплинула на виставкову діяльність і в Україні, і за її межами. Протягом 2020 р. на території області не було проведено жодного виставкового заходу як за участю вітчизняних, так і зарубіжних підприємців. У 2020 р. волинські підприємці у складі міжнародної делегації відвідали лише одну закордонну виставку. Проте, останнє не вплинуло на міжнародне співробітництво між регіональними ТПП та партнерськими організаціями. Так, у 2020 р. між регіональними ТПП і зарубіжними партнерськими організаціями було підписано 10 міжнародних угод. Також була створена міжурядова комісія з питань торговельно-економічного співробітництва, до якої входять представники Волинської ТПП.

У 2020 р. Волинська ТПП активно надавала послуги по видачі сертифікатів походження товарів, за рік було видано 4 241 таких засвідчених сертифікатів. За звітний рік за замовленнями вітчизняних експортерів оформлено 435 висновків про походження товарів, а також надано 1139 послуг з експертизи товарів. У 2020 р. мали місце 342 звернення до ТПП щодо засвідчення форс-мажорних обставин, було видано 34 сертифікати, що засвідчували форс-мажорні обставини. Протягом 2020 р. Волинська ТПП надала юридичні послуги згідно із 15 зверненнями. Кількість оформлених та виданих карнетів А.Т.А у 2020 р., сягнула 22 одиниць. Було опрацьовано близько 45 запитів від українських та іноземних замовників на довідково-інформаційні та консультаційні послуги, а також за 128 зверненнями виконано і надано замовникам висновки щодо цінової експертизи, оцінки та довідкової цінової інформації.

Активною залишається діяльність у медіа-просторі. Сайт Волинської ТПП постійно оновлюється. Середній щомісячний показник його відвідувань склав близько 567 звернень, всього ж протягом 2020 р. на ньому було розміщено близько 96 інформовин. Проводилась інформаційна діяльність і у соцмережах. Так, за звітний рік кількість підписників сторінок ТПП у соцмережах склала 2702-ФБ.

У 2019 р. на кафедрі економіки Луцького національного технічного університету (ЛНТУ) було створено ще один місцевий осередок Волинської обласної організації СЕУ, яку очолив завідувач кафедри економіки ЛНТУ, д.е.н., професор О.М. Шубалий. Членами Волинської обласної організації СЕУ стали 11 провідних науковців і практиків Волині, а у 2020 р. організація поповнилася ще 8 знаними економістами – до складу

її членів було прийнято низку провідних економістів-науковців кафедри підприємництва, торгівлі та логістики ЛНТУ, яку очолює д.е.н., професор Л.Л. Ковальська, та кафедри менеджменту, якою керує д.е.н., професор Н.С. Вавдіюк.

Протягом 2020 р. кафедрою економіки ЛНТУ було здійснено низку заходів спільно з облдержадміністрацією, що спрямовані на підвищення рівня ефективності роботи науковців для вирішення регіональних потреб, а саме:

15 травня проведено Круглий стіл «Сучасні тренди в економіці та управлінні персоналом»;

14 травня проведено студентський дискусійний клуб «Працевлаштування молоді за кордоном: за і проти»;

11 грудня проведено VI Міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (267 учасників, у т.ч. 191 іногородніх, з них 21 зарубіжних).

16 грудня 2020 р. завідувач кафедри економіки проф. Шубалий О.М. взяв участь у роботі XIII Пленуму Правління Співки економістів України на тему «Сучасна соціально-економічна динаміка: реалії та перспективи для України», який відбувся у дистанційному форматі через Zoom конференцію.

18 лютого 2020 р. за організаційної підтримки кафедри економіки підписано Меморандум про співробітництво між ЛНТУ та ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», серед предмету якого виділено спільну реалізацію наукових і дослідницьких проєктів з проблем економічного, соціального та екологічного розвитку.

Завідувач кафедри економіки Шубалий О.М. включений до колективу розробників започаткованого Відділенням економіки НАН України дослідження – Цільової програми наукових досліджень «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року» (терміни виконання: 2017–2021 роки), науковим керівником якої згідно з постановою Президії НАН України від 07.07.2016 р. № 125 призначений академік НААН України Хвесик М.А.

За підсумками виконання проміжних досліджень було опубліковано національну доповідь «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року», серед авторів якої завідувач кафедри економіки Шубалий О.М.

Результати досліджень, проведених колективом кафедри економіки протягом 2020 р., опубліковані у 42 наукових працях, серед яких: 1 колективна монографія; 8 статей у журналах, що індексуються у НМБ Scopus та Web of Science; 12 статей у фахо-

вих наукових виданнях, в тому числі 8 статей – у журналах, що індексуються у інших наукометричних базах; 1 публікація в інших виданнях, з них 10 за кордоном; 20 публікацій тез доповідей, з них 4 за кордоном.

У 2020 р. колектив кафедри економіки був співорганізатором Міжнародної інтернет-конференції, круглого столу, студентського дискусійного клубу, студентського наукового семінару, що проводилися на базі кафедри економіки ЛНТУ.

Протягом звітнього року видано 1 електронний навчальний посібник та 15 навчально-методичних розробок, що наведені нижче.

Електронне видання:

1. Організація та розвиток власного бізнесу. Електронний підручник для здобувачів першого (бакалаврського) галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / укладачі Гордійчук А. І., Косінський П. М. Луцьк, 2020. (Довідка № 20-16, протокол №10 від 23.06.2020р.). 7,3 Мб.

Протягом 2020 р. опубліковано також наступні наукові праці:

Монографії:

1. Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року: національна доповідь / [за ред. акад. НААН України М. А. Хвесика]. / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»/. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 500 с. (особистий внесок Шубалого О. М.: підготовлено підрозділ «Траєкторія розвитку лісового господарства України в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку»).

Статті у виданнях, які входять у міжнародні наукометричні бази даних Scopus та WoS:

1. Shubalyi, O., Kosinskyi, P. & Golyan, V. (2020). Economic stimulation of the development of agriculture in Ukraine due to integrated use of natural resources and waste. *Bulg. J. Agric. Sci.*, 26 (2), 323–331.

2. Stashchuk O., Shmatkovska T., Dziamulych M., Nikolaeva A., Mostovenko N., Zabedyuk M. Ishchuk L. Assessment of joint stock companies finance security risks in Ukraine. *Accounting*. 2020. Vol. 6. Iss. 7. P. 1181-1192.

3. Dziamulych M., Shmatkovska T., Gordiichuk A., Kupyra M., Korobchuk T.. Estimating peasant farms income and the standard of living of a rural population based on multi-factorial econometric

modeling: a case study of Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20. Iss. 1. P. 199-206.

4. Dziamulych M., Sadovska I., Shmatkovska T., Nahirska K., Nuzhna O., Gavryliuk O. The study of the relationship between rural population spending on peasant households with the main socio-economic indicators: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20. Iss. 2. P. 217-222.

5. Shmatkovska T., Dziamulych M., Gordiichuk A., Mostovenko N., Chyzh N., Korobchuk T. Trends in human capital formation and evaluation of the interconnection of socio-demographic processes in rural area: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20. Iss. 2. P. 237-444.

6. Shmatkovska T., Dziamulych M., Yakubiv V., Myshko O., Stryzheus L., Yakubiv R. Economic efficiency of land use by agricultural producers in the system of their non-current assets analysis: a case study of the agricultural sector of Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20. Iss. 3. P. 543-554.

7. Dziamulych M., Yakubiv V., Shubala I., Filiuk D., Korobchuk L. Analysis and evaluation of the rural labour market and employment of the rural population: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20. Iss. 4.

8. Yaheliuk S., Didukh V., Busnyuk V., Boyko G., Shubalyi O. (2020) Optimization on efficient combustion process of small-sized fuel rolls made of oleaginous flax residues. *INMATEH – Agricultural Engineering*. vol. 62, no. 3.

Статті у наукових фахових збірниках:

1. Рудь Н.Т. Маркетингова концепція формування інноваційної інфраструктури регіону. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 201-213. (0,63 д.а.).

2. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка впливу доходів населення на зміну основних економічних показників розвитку регіону. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 286-295. (0,40 д.а.).

3. Шубала І.В. Суть, складові та фактори формування кадрового потенціалу підприємства. *Економічні науки: Зб. наук. пр.*

Серія «Регіональна економіка». Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 277-285. (0,44 д.а.).

4. Потьомкіна О. В., Косінський П. М. Стимулювання виробництва біогазу в регіоні з відходів тваринництва. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 194-200. (0,34 д.а.).

Статті у фахових наукових журналах:

1. Рудь Н.Т. Інноваційні форми маркетингових досліджень: інтернет-маркетинг. *Економічний форум*. 2020. №4. С.131–137. (0,53 д.а.) (Index Copernicus)

2. Шубалий О. М., Косінський П. М. Економічне стимулювання розвитку комплексних виробництв із переробки сільськогосподарської продукції в регіоні. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2020. № 7 (26). С. 77–84. (0,64 д.а.) (Index Copernicus)

3. Шубалий О. М. Розвиток соціальної інфраструктури у сферах житлово-комунального господарства, транспорту і зв'язку регіону. *Економічний форум*. 2020. №1. С. 46-53. (0,55 д.а.) (Index Copernicus)

4. Cherchyk, L.; Shubalyi, A.; Khumarova, N.; Cherchyk, A. Assessment of the Level of Economic Security of Forestry Enterprises in the Ukrainian Polisia Zone. *Economics. Ecology. Socium*. 2020, 4, 52-67. (1,34 д.а.) (Index Copernicus)

5. Шубалий О. М., Косінський П. М., Волинець О. Я. Особливості економічного стимулювання виробництва біодизельного палива в регіоні. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 1. С. 35-47. (0,81 д.а.) (Index Copernicus)

6. Шубалий О. М., Косінський П. М., Волинець О. Я., Гриник І.С. Фінансово-економічне стимулювання поглибленої переробки продуктів бджільництва в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 66-79. (0,96 д.а.) (Index Copernicus)

7. Шубала І.В., Гордійчук А.І. Оцінка тенденцій економічно активної складової людського капіталу регіону. *Економічний форум*. 2020. №1. С. 147-154. (0,55 д.а.) (Index Copernicus)

8. Голян В.А., Лучечко Ю.М., Гордійчук А.І., Шмаров Д.М. Комплексний розвиток сфери переробки сільськогосподарської сировини в контексті диверсифікації інвестиційних потоків в аграрний сектор. *Агросвіт*. 2020. №9. С. 27–37. (0,91 д.а.) (Index Copernicus)

Статті в зарубіжних виданнях:

1. Yakubiv V., Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Brodska I. Digitalization of Payment Systems in

Ukraine. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2020. Vol. 8. Iss. 5. pp. 4590-4596. (0,77 д.а.).

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій і круглих столів:

- у вітчизняних виданнях:

1. Рудь Н.Т., Бурбан О.В. Формування інноваційного клімату в Україні. Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (16-17 квітня 2020 р., м. Дніпро). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2020. С.146 – 150. (0,15 д.а.)

2. Рудь Н.Т. Нейромаркетинг як інструмент дослідження поведінки споживачів. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених: «Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства: економіко-правові та соціально-гуманітарні аспекти» (11–15 травня 2020 року). Житомир. С. 515–516. (0,15 д.а.)

3. Рудь Н. Т., Камінська Г. Я. Організація праці в умовах інноваційного розвитку підприємства. Тези VII Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми маркетингового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки» (8 травня 2020 року). Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С.217–220. (0,15 д.а.)

4. Шубала І.В. Соціально-економічні проблеми зайнятості населення на вітчизняному ринку праці. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна допомога і соціальна робота: виклики сучасності». Луцьк, ЛНТУ, 2020. С. 163-166. (0,15 д.а.)

5. Шубалий О.М. Тенденції зміни видатків на соціальний захист населення в Україні. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 – 17 квітня 2020 р.). Частина 1. – Дніпро: НМетАУ, 2020. – С. 236-238. (0,15 д.а.)

6. Шубалий О.М. Пріоритетні напрями вдосконалення політики надання соціальних допомог населенню. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна допомога і соціальна робота: виклики сучасності». 22-23 травня 2020р. Луцьк, ЛНТУ, 2020. С. 53-56. (0,15 д.а.)

7. Косінський П. М. Економічне стимулювання комплексної переробки природних ресурсів у регіоні за допомогою інструментів екологічного маркетингу. Актуальні проблеми маркетингу

нгового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки : VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 08 травня 2020 р. Луцьк, 2020. С. 114–116. (0,15 д.а.)

8. Гордійчук А.І. Напрями вдосконалення системи стимулювання персоналу на агропереробному підприємстві. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу* (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 12-15. (0,15 д.а.)

9. Косінський П.М. Економічне стимулювання розвитку поглибленої переробки на цукрових підприємствах регіону. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу* (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 25-27. (0,15 д.а.)

10. Рудь Н. Т. Шляхи підвищення кадрового потенціалу підприємства. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу* (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 60-62. (0,15 д.а.)

11. Шубала І.В. Фактори впливу ринку праці на соціально-економічний розвиток регіону. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу* (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 76-79. (0,15 д.а.)

12. Шубалий О.М. Напрямки роботи та зарубіжний досвід функціонування державних служб зайнятості. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу* (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 79-81. (0,15 д.а.)

13. Шубалий О.М. Основні принципи та методи формування системи управління персоналом. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Луцьк, 11 груд. 2020р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 288-290. (0,15 д.а.)

14. Шубала І.В. Переваги зарубіжного досвіду управління персоналом на підприємстві. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Луцьк, 11 груд. 2020 р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 290-292. (0,15 д.а.)

15. Гордійчук А.І. Особливості формування кадрової політики підприємства. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Луцьк, 11 груд. 2020 р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 187-189. (0,15 д.а.)

16. Косінський П.М. Напрями та інструменти економічного стимулювання виробництва органічної продукції в Україні. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Луцьк, 11 груд. 2020р.).* Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 219-220. (0,15 д.а.)

17. Рудь Н.Т. Організація праці: значення в умовах інноваційної діяльності. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Луцьк, 11 груд. 2020р.).* Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 266-268. (0,15 д.а.)

- у зарубіжних виданнях:

1. Рудь Н.Т. Модернізація вищої освіти як умови інноваційного розвитку економіки. Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: сборник трудов XIV международной научно-практической конференции, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 24 апреля 2020 г. / Министерство образования Республики Беларусь [и др.]; редкол.: К.К. Шебеко [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2020. С. 191–194. (0,18 д.а.)

2. Гордійчук А.І. Зарубіжний досвід організації праці на підприємстві. Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: сборник трудов XIV международной научно-практической конференции, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 24 апреля 2020 г. / Министерство образования Республики Беларусь [и др.]; редкол.: К.К. Шебеко [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2020. С. 172-174. (0,21 д.а.)

3. Шубала І.В. Основні характеристики зайнятого населення у регіоні. Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: сборник трудов XIV международной научно-практической конференции, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 24 апреля 2020 г. / Министерство образования Республики Беларусь [и др.]; редкол.: К.К. Шебеко [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2020. С. 197-199. (0,12 д.а.)

4. Шубалий О.М. Особливості та перспективи розвитку соціальної інфраструктури у регіоні. Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: сборник трудов XIV международной научно-практической конференции, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 24 апреля 2020 г. / Министерство образования Республики Беларусь [и др.]; редкол.: К.К. Шебеко [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2020. С. 199-201. (0,16 д.а.)

Протягом 2020 р. викладачі кафедри економіки були співорганізаторами та безпосередніми учасниками таких наукових заходів у Луцькому НТУ:

1. VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами», 11 грудня 2020 р. (267 учасників, у т.ч. 191 іногородніх, з них 21 зарубіжних);

2. Круглий стіл «Досвід і перспективи розвитку соціальної відповідальності влади, бізнесу та громадськості» 24 квітня 2020 р. (30 учасників, співорганізатор – кафедра соціального забезпечення та гуманітарних наук);

3. Круглий стіл «Сучасні тренди в економіці та управління персоналом» 15 травня 2020 р. (30 учасників, у т.ч. 5 іногородніх);

4. Студентський науковий семінар «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку» 8 грудня 2020 р. (20 учасників);

5. Студентський дискусійний клуб «Працевлаштування молоді за кордоном: за і проти» 14 травня 2020р. (30 учасників).

У 2020 р. виконана госпдоговірна науково-дослідна робота «Науково-методичні рекомендації з проведення оцінки та підвищення ефективності кадрової політики підприємства» на замовлення ТОВ «Волинь–Зерно–Продукт», керівник: д.е.н., професор Шубалий О.М. Сума залучених коштів – 15 000,00 грн.

30 жовтня 2020 р. асистент кафедри економіки Косінський П.М. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка на тему «Економічне стимулювання розвитку переробних виробництв на базі природно-ресурсних комплексів Волинської області», науковий керівник: д.е.н., професор Шубалий О.М.

За підсумками проведення наукових заходів кафедрою економіки було опубліковано такі наукові видання:

1. Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Луцьк, 11 груд. 2020 р., Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 387 с.

2. Сучасні тренди в економіці та управлінні персоналом: матеріали круглого столу, Луцьк, 15 травня 2020 р. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 82 с.

3. Програма VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами», Луцьк, 11 груд. 2020 р. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 44 с.

Крім того, члени Волинської обласної організації СЕУ протягом 2020 р. брали активну участь у написанні монографій, підручників, підготовці науково-дослідних проектів, що проводилися кафедрою міжнародних економічних відносин та управління проектами Волинського національного університету імені Л. Українки. За звітний рік опубліковано наступні наукові праці:

Науковий посібник:

Європейський Союз: навч. Посібник / [А.О. Бояр (кер. авт. кол.), Н.П. Карпчук, Н.І. Романюк та ін.]; за ред. А. О. Бояра, С.В. Федонюка. - Київ: ФОП Маслаков, 2020 - 600 с. - ISBN 978-617-7862-95-5. С. 171-182. *Особистий внесок Науменко Н.С.: підготовлено Частина 2 Сфери діяльності Європейського Союзу. Тема 12. Зовнішня торгівля.*

Статті у виданнях, які входять у міжнародну науково-метричні бази даних Scopus та WoS:

Khomiuk N., Bochko O., Pavlikha N., Demchuk A., Stashchuk O., Shmatkovska T., Naumenko N. Strategic priorities of financial support for sustainable Soil management in Ukraine // Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development", Volume 20, Issue 3/2020. Copyright 2020. - University of Agronomic Sciences and Veterinary Medicine of Bucharest, Romania. PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952. P. 317-332.

Статті фахових наукових журналах:

1. Науменко Н.С., Хірова В.Ю. Сучасні тренди електронної біржової торгівлі: перспективи та вектори розвитку автоматизації // Причорноморські економічні студії. Випуск № 48. Ч. 1. - Одеса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2019. - С. 41-45. (Index Copernicus)

2. Науменко Н.С., Збожна Д.В. Міжнародні ТНК: механізм функціонування та вплив на сучасний інвестиційний ринок // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Т. 31(70). № 1, 2020. - Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. - С. 23-28. (Index Copernicus)

3. Науменко Н.С., Самарчук О.В. Стратегічні пріоритети впливу американо-китайської торгової війни на розвиток міжнародної торгівлі // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Т. 31(70). № 1, 2020. - Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. - С. 8-13. (Index Copernicus)

4. Науменко Н.С., Салігор Д.О. Деструктивний вплив COVID-19 на функціонування фінансового сектору Європейсь-

кого Союзу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». Випуск №45/2020. - Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – С. 27-33. (Index Copernicus)

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій і круглих столів:

Науменко Н.С., Салігор Д.О. Деструктивний вплив другої фази COVID-19 на функціонування фінансового сектору Європейського Союзу у 2020 році. // Збірник матеріалів VI міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» - 11 грудня 2020 р.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління - д.е.н., професор Цаль-Цалко Ю.С.)

Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України» (ЖОО ГО СЕУ) у 2020 р. виконувало наукові і практичні завдання з розв'язання актуальних проблемних питань економічного і фінансового розвитку територіальних громад і суб'єктів господарювання Житомирської області за наступними напрямками:

- формування самодостатності розвитку територіальних громад за рахунок власних джерел фінансування;
- облікове забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів як неприбуткових організацій;
- гармонізація інформаційних ресурсів облікової системи підприємства в контексті управління господарською діяльністю;
- обліково-податкове забезпечення подолання тіньового обігу деревини в лісгосподарських підприємствах;
- антикорупційні інструменти забезпечення розвитку національної економіки: аналітичний, обліковий та податковий аспект;
- антикорупційна політика у сфері публічного управління;
- соціальні медіа в бізнесі: оцінка сучасного стану і тенденцій розвитку, статистика та обліковий процес забезпечення діяльності;
- обліково-податкове забезпечення управління прибутком підприємства;
- дисконтування дебіторської заборгованості в обліковій політиці підприємства;

- митна діяльність в Україні: організація та облікове забезпечення;
- контролінг в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю та здійснення митних процедур;
- формування самодостатності державних лісгосподарських підприємств;
- використання BigData як інноваційної інформаційної технології в системі ведення бухгалтерського обліку;
- блокчейн як інструмент формування звітності підприємства;
- використання Digital технологій в економічних процесах підприємств.

Результати проведеної роботи членами ЖОО ГО СЕУ публікувалися у виданнях, які входять до міжнародної бази Scopus (д.е.н., професор Мороз Ю.Ю., к.е.н., доцент Гайдучок Т.М., к.е.н., доцент Савченко Н.М., к.е.н., доцент Дмитренко О.М., к.е.н., доцент Ярмолюк О.Ф., к.е.н. Цегельник Н.І.), вітчизняних фахових виданнях, матеріалах конференцій та журналі «Економіка, облік, податки в суспільстві», який видається при кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету та ЖОО ГО СЕУ.

ЖОО ГО СЕУ активно співпрацює в сфері розв'язання проблемних питань економічного розвитку суб'єктів господарювання з економістами Республіки Білорусь та Молдови.

Члени ЖОО ГО СЕУ д.е.н., професор Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор Цаль-Цалко Ю.С., д.е.н., професор Малюга Н.М. результати своїх наукових досліджень на тему «Інформаційне забезпечення управління доданою вартістю в процесі оцінювання результатів діяльності підприємств України» опублікували в журналі «Бухгалтерський облік і аналіз» Білоруського державного економічного університету м. Мінск.

Члени ЖОО ГО СЕУ продовжували приймати участь в громадських органах управління при Житомирській обласній державній адміністрації та територіальних органах державної податкової служби в Житомирській області.

Член ЖОО ГО СЕУ, д.е.н., професор Мороз Ю.Ю. у 2020 р. була обрана до складу Громадської ради Державної аудиторської служби України.

Члени ЖОО ГО СЕУ спільно з кафедрою бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету та громадськими організаціями «Житомирське товариство науковців польського походження» і «Житомирська спі-

лка фахівців з бухгалтерського обліку і оподаткування» приймали участь у святкуванні 50-річчя зародження вищої освіти і наукових досліджень за напрямками бухгалтерський облік, аналіз, контроль, ревізія, аудит і оподаткування на Житомирщині (1970–2020).

Бухгалтерський облік як наука і практична діяльність має свій історичний розвиток в регіональному аспекті як осередок вищої освіти і наукових досліджень на Житомирщині з 1970 р., коли на навчання в Житомирський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Бухгалтерський облік в сільському господарстві» було зараховано перші 50 студентів.

За 50-річну історію підготовка фахівців з бухгалтерського обліку в Житомирському сільськогосподарському інституті (Державна агроєкологічна академія України, Державний агроєкологічний університет, Житомирський національний агроєкологічний університет, Поліський національний університет) розвивалась виходячи із запитів держави і потреб управління господарюючими структурами, а для господарської діяльності суб'єктів національної економіки було випущено біля 10 тисяч спеціалістів з компетентностями фінансового і управлінського обліку, аналізу, контролю, ревізії, аудиту і оподаткування.

На сьогодні кафедру бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, яка веде підготовку фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів, галузі знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальності 071 – Облік і оподаткування очолює член ЖОО ГО СЕУ, д.е.н., професор Мороз Юлія Юзефівна, яка є співрозробником Стандартів вищої освіти для спеціальності 071 «Облік і оподаткування», що затверджені Міністерством освіти і науки України. Вона також є членом Громадської ради при Головному управлінні ДПС України у Житомирській області та Державній аудиторській службі України.

ЖОО ГО СЕУ активно співпрацює з Радою стейкхолдерів спеціальності 071 «Облік і оподаткування», яка створена при кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету та студентами першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти економічних спеціальностей. Членами ЖОО ГО СЕУ була організована підсумкова конференція студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» та науково-педагогічних працівників кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування за результатами наукової роботи у 2020 р. за участі студентів укра-

їнських та білоруських закладів вищої освіти на тему «Облік, аналіз, аудит та оподаткування в суб'єктах господарювання національної економіки». За результатами конференції студенти Поліського національного університету будуть представляти власні наукові дослідження на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», який за наказом Міністерства освіти і науки України буде проводитися в 2021 р. у Національному університеті «Чернігівська політехніка» м. Чернігів, зокрема:

✓ Шуневич Анна Володимирівна на тему «Облікове забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів як неприбуткових організацій»;

✓ Кудра Любов Василівна на тему «Гармонізація інформаційних ресурсів облікової системи підприємства в контексті управління господарською діяльністю»;

✓ Торовіна Наталія Валеріївна на тему «Обліково-податкове забезпечення подолання тіншового обігу деревини в лісогосподарських підприємствах».

У 2020 р. переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт стали члени ЖОО ГО СЕУ: Василенко І.В., Совик Т.О. та Кудра Л.В..

Голова правління ЖОО ГО СЕУ д.е.н., професор Цаль-Цалко Ю.С. протягом 2020 р. приймав участь в навчанні державних службовців органів виконавчої влади Житомирської облдержадміністрації з питань антикорупційної політики у сфері публічного управління.

У 2020 р. за активної підтримки членів ЖОО ГО СЕУ Дюлюк А.В. подала до захисту дисертаційну роботу тему «Бухгалтерський облік і контроль оплати праці та її стимулювання».

АСОЦІАЦІЯ ЕКОНОМІСТІВ ЗАКАРПАТТЯ

*(Голова Асоціації – д.е.н., професор,
член-кореспондент НАН України Мікловда В.П.)*

Асоціація економістів Закарпаття досліджувала «Партнерські підходи до розвитку громад поліетнічного прикордонного регіону».

У рамках даної проблеми членами Асоціації проаналізовано нормативно-правове забезпечення співробітництва та побудови партнерських зв'язків в умовах розвитку територіальних громад в Україні. Визначено місце формальних інструментів

міжсекторного партнерства серед загального спектру інструментів співпраці, що передбачені нормативною базою. Вивченню міжсекторного партнерства в Україні вчені більше уваги почали приділяти після 2010 року. Активізація досліджень відбувалася у контексті досягнення цілей розвитку територій: регіонів, громад. Щодо сфери реалізації досліджуваних партнерств в Україні, то вони присвячені розвитку соціальної інфраструктури, освіти, інноваціям, екології. Акценти на бізнесові ініціативи у міжсекторних партнерствах України у дослідженнях звертаються до соціальної відповідальності бізнесу. Однак багато вітчизняних досліджень носять теоретичний характер і не доходять до рівня перевірки розроблених теорій і механізмів на практиці.

Основними теоріями, які відображають вагомість територіальних, соціальних, культурних (а не лише економічних) особливостей і зв'язків при побудові партнерств є теорії мережевої економіки, соціального капіталу, лідерства у громадах. Дані теорії не формують протиріччя, а навпаки – доповнюють теорію «Розвитку громад на основі активів».

Сутність міжсекторного партнерства в першу чергу розкривається через налагодження конструктивної взаємодії між організаціями з двох або трьох секторів: державного (органи влади і місцевого самоврядування), комерційного (бізнес, корпорації), некомерційного (громадські організації, квазіурядові організації, агенції). Це можуть бути або дво-, або трисекторні партнерства залежно від учасників, що діють у секторах із принципово різними структурами управління та місіями. Взаємодія у межах партнерства є рівноправною, взаємно зацікавленою, конструктивною, реалізується на суспільній арені країни, області, міста або іншої території; передбачає об'єднання ресурсів партнерів і досягнення спільних цілей.

Результати проведеного аналізу стану міжсекторного партнерства дали можливість зробити висновок, що механізм міжсекторного партнерства складається з таких компонентів:

1. Елементи макросередовища і політичні інструменти, що структурують міжсекторне партнерство (інституціональна, економічна, організаційна, інформаційна, духовно-психологічна складові).

2. Принципи, які інституціалізують (як формально, так і неформально) співпрацю.

3. Роль міжсекторного партнерства (на рівні громади / середовища, на рівні організації – партнера, на рівні індивіда).

4. Характер перетворень, що спричиняє появу партнерства (реактивні, проактивні, адаптивні).

5. Характер початкових ініціатив запровадження партнерства (локальна потреба, політика або «згори вниз», стимул заохочення (грантове фінансування).

6. Виклики, що спонукають до змін та до колаборації.

7. Види міжсекторних партнерств.

8. Технології та інструменти реалізації партнерства.

9. Ресурси, що об'єднуються і використовуються при реалізації спільних цілей партнерів: кошти державного та місцевих бюджетів, спонсорська допомога, доходи від підприємницької діяльності, благодійні кошти, членські внески, майно, людський капітал, волонтерство, технології і ноу-хау, субсидування, гранти, інформація, знання, соціальний капітал.

10. Організаційна структура.

11. Етапи реалізації партнерства описують з різним ступенем деталізації.

12. Виклики і перешкоди при побудові міжорганізаційної співпраці.

Як і в попередні роки, члени Асоціації брали участь у підготовці Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2021 рік.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – к.держ.упр. Попович В.В.)

Протягом 2020 р. на засіданнях Правління Івано-Франківської обласної організації СЕУ розглядалися такі основні питання:

1. Обговорення законопроектів, що стосуються регулювання податкової, митної, бюджетної політики.

2. Розгляд основних прогнозних макроекономічних показників розвитку області до проекту Програми соціально-економічного та культурного розвитку на 2021 рік.

3. Обговорення напрямів реалізації у 2021 році заходів Програми розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області.

4. Напрацювання пропозицій щодо проектів та програм до плану заходів з реалізації Стратегії Івано-Франківської області на 2021–2027 роки.

5. Обговорення основних завдань і заходів проекту Регіональної цільової програми розвитку малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській області на 2019–2020 роки.

6. Питання стосовно перспектив підприємницького потенціалу міста та області, обміну досвідом щодо поточного стану справ в економіці, пошуку шляхів врегулювання кризових явищ в економіці держави.

7. Теоретичні і практичні аспекти фінансового регулювання економіки в умовах децентралізації в Україні.

8. Енергозбереження та альтернативні джерела енергетики – важливі складові економічного регулювання енергоефективності регіону.

9. Фінансова основа місцевого самоврядування – запорука стабільного розвитку економіки регіону.

Протягом звітного року члени правління Івано-Франківської обласної організації СЕУ брали участь у заходах, нарадах, семінарах тощо, на яких обговорювалися питання розвитку регіональних економічних систем та інституційного забезпечення функціонування механізмів місцевих громад, зокрема таких:

1. Підготовка пропозицій до Програми соціально-економічного та культурного розвитку Івано-Франківської області на 2021 рік (грудень 2020 р.).

2. Участь у засіданнях робочих груп з напрацювання плану заходів з реалізації Стратегії Івано-Франківської області на 2021–2027 роки (листопад-грудень 2020 р.)

3. Березень 2020 року. Секретар Івано-Франківської обласної організації СЕУ Назар Косаревич у березні 2020 р. брав участь у навчальному тренінгу для представників місцевих громад з питань бюджетного планування в умовах децентралізації в Україні, який проводився на базі Івано-Франківського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

4. Голова правління Івано-Франківської обласної організації СЕУ Володимир Попович брав участь у конференції на тему: «Лідерство й місцевий розвиток територіальних громад Прикарпаття» (грудень 2020 р.).

5. 12 грудня 2020 р. на засіданні асоціації голів громад Івано-Франківської області Голова правління Володимир Попович виступив з доповіддю: «Місцевий економічний розвиток – основа розвитку територіальних громад».

6. Впродовж вересня-жовтня 2020 р. секретар Івано-Франківської обласної організації СЕУ Назар Косаревич прочитав курс навчальних лекцій для працівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій щодо розвитку місцевих фінансів територіальних громад в сучасних умовах.

7. Голова правління Володимир Попович брав участь у засіданні Правління Міжнародної торгової палати ІСС та виступив з доповіддю «Взаємовідносини органів виконавчої влади та торгово-промислової палати» (вересень 2020 р., м. Київ).

8. Впродовж лютого-березня 2020 р. на базі Івано-Франківського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій Голова правління Володимир Попович брав участь у проведенні навчання посадових осіб місцевого самоврядування під час короткострокових семінарів щодо місцевого економічного розвитку та формування стратегії територіальних громад.

9. Протягом року Назар Косаревич брав участь у робочих зустрічах щодо надання практичної-консультаційної допомоги у питаннях фінансово-бюджетного планування та ефективного використання коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад.

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Левченко О.М.)

Членами Кіровоградської обласної організації СЕУ у 2020 р. проведено наступну роботу.

1. Члени Спільки брали участь у науково-дослідній роботі. Пріоритетний тематичний напрям наукових досліджень і науково-технічних розробок – фундаментальні дослідження з актуальних проблем суспільних та гуманітарних наук, проблем розвитку особистості, суспільства, демографії та соціально-економічної політики на тему: «Підвищення ефективності управління в системі матеріального виробництва; удосконалення організації використання трудових ресурсів, нормування і оплати праці, становлення та розвиток ринкових форм і методів господарювання».

2. Під керівництвом та за безпосередньої участі членів обласної організації СЕУ на базі Центральноукраїнського національного технічного університету функціонує наукова школа

«Економіка та управління національним господарством». Загальні відомості про наукову школу:

1) заснована у 2012 р. на базі наукової школи «Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика», започаткованої у 1986 р. на кафедрі «Економіка праці та менеджмент»;

2) керівник наукової школи – Левченко Олександр Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності, проректор з наукової роботи ЦНТУ, голова Спеціалізованої Вченої ради по захисту кандидатських дисертацій, відмінник освіти України, академік Академії економічних наук України, акредитований Тренер тренерів в межах програми післядипломного навчання для державних службовців (DOBRE/USAID), тренер у рамках спільного швейцарсько-українського проекту «DOCCU» з публічного управління та адміністрування, експерт з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, керівник проектної групи в межах грантового проекту-переможця ЕРАЗМУС+ «Enhancing capacity of universities to initiate and to participate in clusters development on innovation and sustainability principles» (609944-EPP-1-2019-1-LT-EPPKA2-SBHE-JP), координатор проекту «Decentralization Offering Better Results and Efficiency» (DOBRE), науковий керівник держбюджетної теми «Розвиток інноваційно-інтегрованих структур як чинник національної безпеки держави в умовах соціально-економічної нестабільності» (2017–2019 рр.), головний редактор фахового збірника «Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки», заступник головного редактора щоквартального наукового журналу «Економічні горизонти», член редакційної колегії наукового фахового видання «Економіка і організація управління», член редакційної колегії збірника «Innovative Economics and Management» (Грузія);

3) кількісний склад наукової школи: 23 особи;

4) кваліфікаційний склад наукової школи:

- академіків, членів-кореспондентів державних Академій наук – 1;

- докторів наук – 3;

- кандидатів наук – 14;

5) основні напрями наукових досліджень:

- механізм регулювання інноваційного розвитку національної економіки в контексті підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні;

- формування та розвиток інноваційно-інтегрованих структур на державному та регіональному рівнях;
- інноваційний вимір розвитку вищої освіти в Україні;
- державні механізми регулювання професійного розвитку кадрів в Україні;
- ринкові механізми регулювання співпраці органів державного управління та бізнесових структур на національному та регіональному рівнях;

б) наукові досягнення школи:

1. Практичне використання результатів: члени наукової школи брали участь у розробленні проекту Стратегії регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021–2027 роки.

2. Наукова школа брала участь у наукових дослідженнях, які фінансувалися Кіровоградською обласною державною адміністрацією, а саме:

- науково-аналітичне дослідження на тему: «Аналіз забезпеченості трудовими ресурсами Кіровоградської області та шляхи збалансування трудового потенціалу і потреб регіонального ринку праці на період до 2030 року». Загальний обсяг фінансування робіт склав 49 800 грн;

- науково-аналітичне дослідження на тему: «Аналіз і прогноз демографічної ситуації в Кіровоградській області на період до 2030 року». Загальний обсяг фінансування робіт склав 49 900 грн;

7) визнання наукової школи науковою та громадською спільнотою (Державні премії України, відзнаки Президента, КМУ, почесні звання, дипломи тощо): атестат професора – 2, захист докторської дисертації – 1;

8) кількість опублікованих монографій, навчальних підручників, посібників за 2020 р. – 5, з них 2 в країнах ОЄСР, 2 – в Україні, 1 – в інших країнах (Грузія);

9) кількість опублікованих статей у виданнях: індексуються Scopus та Web of Science – 3; фахових виданнях України (категорія Б) – 23; зарубіжних – 18;

10) кількість виставок, на яких наукова школа презентувала свої розробки у 2020 р.: щорічна Міжнародна виставка «Агрокосмос»;

11) кількість наукових конференцій, ініційованих науковою школою (оргокомітет, програма тощо) за 2020 р.: міжнародна науково-практична конференція «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України», VII Обласна науково-практична конференція учнів та здобувачів вищої освіти

ти «Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку»;

12) кількість доповідей на наукових конференціях різного рівня, у тому числі міжнародних, закордонних за 2020 р. – 25;

13) інтернаціоналізаційний вимір наукової школи: ряд членів наукової школи у 2020 р. брали участь у роботі міжнародного проєкту Ерасмус+ за темою «Enhancing capacity of universities to initiate and to participate in clusters development on innovation and sustainability principles/Підвищення спроможності університетів ініціювати та брати участь у розвитку кластерів на принципах інновацій та сталості (UniClaD)», зокрема Левченко О.М. є керівником проєктної групи, а Царенко І.О. – членом проєктної групи. Професор Малаховський Ю.В. – закордонний член Європейської академії наук (Ковентрі, Велика Британія);

14) члени наукової школи залучені до міжнародного проєкту – освітнього польсько-українського «Консорціуму Університетів DOBRE», який забезпечуватиме підвищення кваліфікації представників місцевого самоврядування, викладачів, громадських активістів в сфері публічного адміністрування. Консорціум працює в рамках проєкту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE);

15) члени наукової школи входять до проєктної групи з написання міжнародних грантових заявок, зокрема модулів Jean Monnet ERASMUS+: «European model of statutory audit of public interest entities (PIEs) and its implementation in Ukraine» «European Studies in the teaching process of Higher School and their implementation in Ukraine».

Члени обласної організації СЕУ Левченко А.О., к.е.н., доц., Малаховський Ю.В., к.е.н., доц., Красножон Н.С., к.е.н., ст. викл., Рябоволик Т.Ф., к.е.н., ст. викл., Царенко І.О., к.е.н., ст. викл. пройшли спеціалізоване стажування в рамках міжнародного проєкту DOBRE (США – Польща – Україна) (м. Київ, 25.01.–29.01.2020 р).

Найвагоміші результати пріоритетних тематичних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок у сфері «Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань» на період до 2020 р. (згідно із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України №556 від 23.08.2016) з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціалі-

льно-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави:

- напрям «Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави»:

НДР 0117U001101 **«Розвиток інноваційно-інтегрованих структур як чинник національної безпеки держави в умовах соціально-економічної нестабільності»** (науковий консультант – д.е.н., професор Левченко О.М.).

Визначено концептуальні положення технологічної конкурентоспроможності економіки. Розроблено базові моделі взаємозв'язків технологічного розвитку, конкурентоспроможності економіки та економічного зростання. Узагальнено системні характеристики технологічної конкурентоспроможності національного господарства. Ідентифіковано чинники та умови забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки. Узагальнено світовий досвід державної політики зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки. Розроблено концептуальний базис формування інструментів державної політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки. Сформовано методологію дослідження технологічної конкурентоспроможності економіки. Здійснено аналіз технологічної конкурентоспроможності національного господарства України. Обґрунтовано стратегічні пріоритети державної політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності національного господарства. Удосконалено інституціональне забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки. Здійснено моделювання впливу процесів технологізації економіки на базові параметри економічного розвитку. Визначено напрями та засоби забезпечення технологічної конкурентоспроможності у галузево-секторальному аспекті. Обґрунтовано засоби державної політики інтелектуалізації та цифровізації у базових видах економічної діяльності.

Визначено інструменти розвитку трансферу технологій і ринку інтелектуальної власності. Розроблено шляхи реформування організаційно-інституційної системи розвитку процесів технологізації економіки.

За результатами виконання НДР захищено дисертаційне дослідження Зайченка В.В. «Пріоритети та інструменти забез-

печення технологічної конкурентоспроможності України» (науковий консультант – д.е.н., професор Васильців Т.Г.).

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ
(Голова правління - к.е.н., Заслужений економіст України,
академік АЕН України Мірошніченко О.В.)

Основні дії Миколаївської обласної організації СЕУ – громадської організації «Об'єднання економістів» у 2020 р. визначалися потребою розв'язання актуальних проблем соціально-економічного становища регіону та були спрямовані на проведення наукових досліджень, науково-педагогічну та викладацьку діяльність по підготовці науково-педагогічних кадрів та фахівців економічних спеціальностей, співпрацю із органами державного управління, місцевого самоврядування, підприємствами та установами з метою впровадження провідного світового досвіду та перспективних розробок вітчизняних фахівців у практичну економічну діяльність.

У звітному році було продовжено співпрацю осередку із фахівцями у природоохоронній галузі регіону, зокрема через участь у проведенні науково-технічних рад Національного природного парку «Бузький Гард» та Національного природного парку «Білобережжя Святослава».

Проводилася активна робота науковців-економістів осередку у співпраці із фахівцями Регіонального інноваційного кластеру RInnoHub в рамках Агенції Розвитку Південного регіону та реалізації проекту «Економіко-соціальний бізнес-інкубатор ОТГ», а також інших проектів, спрямованих на отримання грантової допомоги, залучення національних та іноземних інвестицій, покращення соціальної інфраструктури та залучення кращих практик щодо ефективного розвитку територіальних громад та Миколаївської області в цілому.

Голова правління обласного осередку СЕУ О.В. Мірошніченко у складі ініціативної групи за участю директора Регіонального фонду підтримки підприємництва у Миколаївській області В. Євсєєва, директора ТОВ «Центр підтримки бізнесу» А. Ващиленка, директора ГО «Фонд розвитку міста Миколаєва» М. Золотухіна та учасників ініціативної групи Л. Кравчук та М. Дурмана виступили із пропозицією щодо створення Агенції регіонального розвитку Миколаївської області, з метою чого було розроблено проект відповідного положення та подано на

розгляд керівництва Миколаївської облдержадміністрації та обласної ради.

Також представники обласного осередку СЕУ брали активну участь в організації та проведенні ряду наукових конференцій, зокрема XI Міжнародної науково-технічної конференції «Інновації в суднобудуванні та океанотехніці», метою якої є визначення пріоритетних задач стратегічного розвитку суднобудування та морського транспортного комплексу, пошук шляхів залучення інвестицій у розвиток вітчизняного суднобудування (вересень 2020 р.) та Всеукраїнської наукової конференції «Економічні читання: перспективи морської економічної діяльності в контексті Індустрії 4.0, присвячені пам'яті першого декана інженерно-економічного факультету НУК професора В.Ч. Лі», метою якої було обговорення стану та визначення соціально-економічних наслідків реалізації положень Морської доктрини України на період до 2035 р. в частині розвитку морської індустрії на засадах запровадження цифровізації бізнес-процесів та використання кіберфізичних систем. (грудень 2020 р.) на базі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, а також XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійський форум – 2020: Стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (червень 2020 р.), присвячених Всесвітньому дню науки в ім'я миру та розвитку «Могилянських читань – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (листопад 2020 р.) та присвяченої до Всесвітнього дня студентів Всеукраїнської конференції «Університетська молодь для сталого майбуття України» – на базі Чорноморського національного університету імені П. Могили.

За участю членів осередку видаються періодичні наукові видання, що входять до переліку ВАК України, зокрема «Збірник наукових праць Національного університету кораблебудування» та «Наукові праці Чорноморського державного університету імені П. Могили». Результати досліджень учасників осередку було відображено у 176 публікаціях у збірниках спеціалізованих фахових видань та матеріалів наукових конференцій, серед яких за участю представників керівництва обласного осередку – 2 томи монографічної серії «Університетський менеджмент» (за ред. д.е.н. В. Парсяка) та «Anti-crisis management: state, region, enterprise» (колект. моногр. за уч. к.е.н. О. Мірошніченка).

Заслужений економіст України, академік АЕН України О. Мірошниченко в якості голови правління обласного осередку та радника голови обласної ради брав активну участь у ряді заходів, телевізійних програм національного та регіонального рівня, а також виступав із публікаціями у регіональних та центральних ЗМІ, зокрема:

- Земельна реформа: якою вона буде (Суспільне TV);
- Економічна криза – як не постраждати (Суспільне TV);
- Радник голови Миколаївської обласної ради Олексій Мірошниченко ознайомився із реалізацією проектів-переможців обласного конкурсу розвитку місцевого самоврядування на Кривоозерщині;
- За кошти, які передбачено витратити на кілька кілометрів, можна відремонтувати усі дороги району – екс-голова Кривоозерської райдержадміністрації;
- Найсприятливішим полем діяльності для антиукраїнських сил є неуспішна Україна;
- Миколаївська область стала одним з лідерів рейтингу фінансового здоров'я регіонів України.

Указом Президента України від 30 вересня 2020 р. заступника голови правління Миколаївського обласного осередку СЕУ, декана факультету економіки моря Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, д.е.н., професора, Заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії економічних наук України В.Н. Парсяка було нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня.

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
академік НАН України Буркинський Б.В.)*

Фундаментальні та прикладні дослідження економічної спільноти вчених наукових та учбових закладів Одеського регіону (у складі Одеського обласного осередку СЕУ) у 2020 р. проводились з урахуванням нових викликів, що постали перед світовою та національною економікою у зв'язку з пандемією COVID-19. Фундаментальні дослідження та прикладні розробки розвивають і поглиблюють теоретичні та методологічні засади, формують науково-прикладний фундамент розвитку процесу нелінійності економіко-екологічного забезпечення секторів економіки та діагностики ефективності ланцюгів товарних ринків у

внутрішньому та зовнішньому вимірі; наукових засад функціонування ринку інноваційних технологій; стратегічного регулювання розвитку підприємницької діяльності щодо підвищення її продуктивності; векторів державної політики мультимодальних та інтермодальних перевезень в контексті інтеграції у єдиний простір з країнами ЄС; визначення взаємозв'язку між економікою вражень і економікою добробуту, на прикладі оцінювання динамічного соціо-еколого-економічного стану оздоровчої рекреації Причорноморського регіону; формування резервів природноресурсних активів і супутніх послуг у сфері економіки вражень із їх використанням у майбутньому за принципом опційної вартості; регулювання розвитку інвестиційної системи країни шляхом розробки організаційно-економічних механізмів забезпечення реінвестування капіталу; інструментарій з оцінки ступеню економічного розвитку та індустріалізації територіальної господарської системи базового рівня; ефективності впровадження співробітництва між громадами за ознакою відповідності пріоритетам розвитку локальних територіально-господарських систем; формування інституціонального базису інвестиційно-інноваційної політики раціонального природокористування національної економіки.

Представники СЕУ протягом 2020 р. підготували низку наукових доповідей, доповідних та аналітичних записок, рекомендацій, експертних висновків та направили їх до комітетів Верховної Ради України, профільних (зацікавлених) міністерств, департаментів Одеської обласної державної адміністрації, Одеської міської ради, а також надавали консультаційно-експертні послуги сільським та районним радам Одеської області для створення сприятливого інституційного середовища та впровадження важливих результатів досліджень бюджетної та господарської тематики.

Науковці СЕУ входили до складу: комітетів Асоціації портів України «Укрпорт», Науково-технічної ради з питань охорони навколишнього природного середовища, моніторингу довкілля, реалізації регіональних програм Одеської області та сталого розвитку в регіоні, комісії з питання перезонування території Дунайського біосферного заповідника НАН України та врегулювання ситуації щодо збереження традиційного рибальства в заповідній зоні, робочої групи НАН України щодо співпраці з ЮНЕСКО, Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції ЄСПО при Мінприроди, Міжвідомчої координаційної ради з питань морських дослі-

джень МОН та НАН України, Наукової ради НАН України з проблем навколишнього середовища і сталого розвитку, робочої групи при Одеській обласній науково-технічній раді.

Під час світової кризи та ускладнення соціально-економічного становища країни внаслідок пандемії COVID-19 під егідою Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (ІПРЕЕД НАНУ) було створено робочу групу щодо прогнозування епідеміологічної ситуації, яка опрацювала оригінальні методи та провела низку науково-методичних розробок щодо прогнозування розвитку епідеміологічного стану в країні із наданням щотижневих відповідних статистичних прогнозів, які виходили на стрічці новин Президії НАН України.

Академік НАН України, д.е.н., професор Буркинський Б.В. у звітному році був затверджений членом Президії НАН України (Розпорядження Президії НАН України №537 від 06.11.2020 р.), а також призначений Головою Південного наукового центру НАН України та МОН України (Постанова Президії НАН України №164 від 09.10.2020 р.).

У 2020 р. д.е.н., с.н.с., заступнику директора з наукової роботи Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України Лайку Олександровичу Івановичу призначено іменну стипендію Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук для виконання наукової (науково-технічної) роботи: «Теоретико-методологічні засади податкового стимулювання розвитку економіки України в умовах реформи місцевого самоврядування» (Постанова Верховної Ради України № 765-IX від 13.07.2020 р.).

Фахівці Інституту (Лайко О.І., Єрмакова О.А.) входять до Експертної ради Міністерства освіти і науки України з експертизи проектів наукових робіт, науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених, секція «Економічні перетворення; демографічні зміни та благополуччя суспільства» (експертиза 18 проектів на державне фінансування у 2020 р. - <https://mon.rit.org.ua/taxonomy/term/3836>). Співробітник ІПРЕЕД НАНУ д.е.н., професор Хумарова Н.І. продовжує наукову діяльність у робочій групі з питань охорони навколишнього природного середовища, моніторингу довкілля, реалізації регіональних програм області та сталого розвитку в регіоні Одеської обласної державної адміністрації, а також брала участь у робочих нарадах з питань відновлення, стабілізації та оздоровлення водних ресурсів Куяльницького лиману.

Співробітники ІПРЕЕД НАНУ 10–12 грудня 2020 р. брали участь у обговоренні Плану дій Європейської стратегії для Дунайського регіону за пріоритетними напрямками 4 «Відновлення та збереження якості води» та 5 «Управління екологічними ризиками щодо синхронізації Плану дій з пріоритетами України», що дасть можливість систематизувати роботу України в структурі ЄСДР, реалізовувати спільні проекти з його країнами тощо.

Інститут плідно співпрацює з Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації та неодноразово виступав експертом щодо розширення екомережі та природно-заповідних територій, зокрема в 2020 р. проведено експертизу матеріалів щодо:

- Проекту та наукового обґрунтування зміни меж (розширення) території ботанічного заказника загальнодержавного значення «Староманзирський» на території Тарутинського району Одеської області на 245 га (Експертний висновок підготовлено для направлення до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з метою підготовки відповідного Указу Президента України);

- Проекту створення національного природного парку «Куяльницький» на територіях Біляївського, Іванівського, Лиманського районів Одеської області та міста Одеса, загальною площею 10801,198 га (Експертний висновок підготовлено для направлення до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з метою підготовки відповідного Указу Президента України).

Протягом 2020 р. проводилося консультування громад базового рівня Лиманського (колишнього Комінтернівського) району Одеської області щодо впровадження стратегій соціально-економічного розвитку з врахуванням сучасних вимог до процесу децентралізації управління економічним розвитком та забезпечення конкурентних та ефективних умов для добровільного об'єднання громад.

Значна увага науковців приділяється підготовці науково-педагогічних кадрів, яка здійснюється через аспірантуру та стажування в установах, наукові працівники яких є членами Одеського обласного осередку СЕУ: більш ніж 55 аспірантів проходять навчання у таких установах. У 2020 р. в спеціалізованих вчених радах цих установ захищено 14 дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, понад 20 дисертацій – кандидата економічних наук та 3 дисертації – доктора

філософії. Набувають подальшого розвитку наукові школи регіону. Загалом опубліковано 47 монографій, 23 навчальних посібників та більше 700 статей (в тому числі в виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних – 320, у міжнародних виданнях, що входять до SCOPUS/WoS – 51) та тез наукових доповідей – більше 900.

З метою актуалізації наукової роботи вищої школи та академічної науки під егідою ІПРЕЕД НАНУ в Південному регіоні працює 5 науково-навчальних комплексів: «Економічна освіта і наука» спільно з Одеським національним економічним університетом (ОНЕУ, 2004 р.); «Економічна наука і освіта» спільно з Одеською національною академією харчових технологій (ОНАХТ, 2007 р.); «Іноватика у сучасній економічній освіті та науці» спільно з Одеським національним політехнічним університетом (ОНПУ, 2007 р.); «Екологічна економіка: освіта і наука» спільно з Одеським державним екологічним університетом (ОДЕКУ, 2008 р.); «Прогресивні технології та інструменти економічної науки і освіти» спільно з Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК ім. Макарова, м. Миколаїв, 2008 р.), а також 9 філій кафедр з економічних дисциплін.

Активна робота учених-членів СЕУ у 2020 р. проведена з організації наукових конференцій, круглих столів та інших наукових дискусійних майданчиків, зокрема, найбільш авторитетними та продуктивними серед них визначено такі:

- VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні», 25–27 листопада 2020 р., м. Львів;

- Міжвузівська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи», 19 березня 2020 р., м. Львів;

- Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств», м. Одеса, 4–5 червня 2020 р.;

- VIII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту», м. Одеса, 28 травня 2020 р.;

- Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку», м. Одеса, 18 вересня 2020 р.;

- III Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні

управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління», м. Одеса, 5 листопада 2020 р.;

- Міжнародна конференція «AGRICULTURAL ECONOMICS AND RURAL DEVELOPMENT RESEARCH», м. Бухарест (Румунія), 8 грудня 2020 р.;

- XIII Міжнародна науково-практична конференція «Академічна та університетська наука – результати та перспективи», м. Полтава, 10–11 грудня 2020 р.

Спільно з Університетом прикладних наук (ФРН, м. Аугсбург) та Одеським національним політехнічним університетом 4–5 червня 2020 р. у м. Одеса проведена Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств». Особлива увага у доповідях та виступах була приділена питанням стратегічного управління економічним розвитком промислових підприємств, формуванню їх інноваційно-інвестиційного потенціалу та його оцінці, а також теоретико-прикладним аспектам управління потенціалом і розвитком промислових підприємств. У заході прийняли участь більше 70 учасників, серед них: директори підприємств, підприємці, вчені академічних установ та закладів вищої освіти, представники торгово-промислової палати.

Спільно з ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом» (Одеський інституту) 19 листопада 2020 р. в м. Одеса була проведена XVI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних системах». Конференція була присвячена огляду актуальних проблем управління та адміністрування, економічних, логістичних і технічних проблем управлінської діяльності.

Міжнародна конференція «Agricultural economics and rural development research», що проведена 8 грудня 2020 р. спільно з Інститутом сільськогосподарської економіки Академії наук Болгарії та Національним інститутом економічних досліджень «COSTIN S. KIRIȚESCU», була присвячена визначенню найбільш актуальних і проблемних питань сільськогосподарського сектора, найбільш ефективних та лаконічних засобів їх вирішення, формування суспільних механізмів підтримки впровадження принципів сталого розвитку тощо.

Вчені обласної організації СЕУ приймають активну участь у реалізації міжнародних стратегій та програм: Спільна опера-

ційна програма транскордонного співробітництва «Басейн Чорного моря 2014–2020рр.», Територіальне співробітництво країн Східного партнерства (ЕаРТС), «Горизонт 2020», «Еразмус+». В рамках реалізації грантових проєктів науковці СЕУ брали участь у організації та проведенні понад 50 робочих онлайн-зустрічей, семінарів, воркшопів тощо. Ведеться активна робота по залученню наукового потенціалу членів обласної організації СЕУ до укладання договорів про науково-технічне співробітництво з іноземними фаховими установами (Австрія, Греція, Литва, Молдова, Польща, Румунія та ін.).

У 2020 р. опубліковано 6 випусків журналу «Економіка: реалії часу» (ОНПУ), 4 випуски щоквартального наукового журналу «Економіка харчової промисловості» (спільно з ОНАХТ), 4 збірники наукових праць «Економічні інновації», 4 випуски «Вісник соціально-економічних досліджень» (ОНЕУ), 8 випусків Наукового вісника Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент», а також 4 випуски електронного міжнародного науково-практичного журналу «Економіка. Екологія. Соціум» (спільно з Одеським торговельно-економічним інститутом КНТЕУ та Державною вищою техніко-економічною Школою імені Б. Маркевича у м. Ярослав, Польща).

У 2020 р. вчені – члени СЕУ були відзначені престижними нагородами, зокрема академіка НАН України, д.е.н., професора Буркинського Б.В. та д.е.н., професора Рубеля О.Є. нагороджено Премією імені Ярослава Мудрого (рішення Комітету від 17 листопада 2020 р.) у номінації «За видатні досягнення в науково-дослідницькій діяльності з проблем правознавства» за цикл наукових праць «Правові та економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності національного господарства, інноваційного та сталого розвитку».

У травні 2020 р. Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України виповнилось 50 років з дня заснування. З нагоди цієї урочистої події відбулась низка святкових заходів та отримано нагороди державного та регіонального рівнів:

- Почесною відзнакою Одеського міського голови «Трудова слава» нагороджено д.е.н. професора Купінець Л.Є.;
- Почесною грамотою Одеської обласної ради нагороджено д.е.н., професора Степанова В.М.;
- Почесною грамотою Одеського міського голови нагороджено: д.е.н., с.н.с. Нікішину О.В., к.е.н. Костецьку К.О., к.е.н.

Кукош М.С., архіваріуса Шапошнікову Н.А., техніка 1 кат. Малущину В.П.;

- Почесною грамотою Одеської обласної державної адміністрації нагороджено д.е.н. с.н.с. Шлафман Н.А.;

- Почесною грамотою Департаменту освіти та науки Одеської обласної державної адміністрації нагороджено д.е.н., професора Андрееву Н.М., д.е.н., с.н.с. Лайка О.І., д.е.н., доц. Шевченко Г.М., к.е.н Гордійчук Є.Г.;

- Почесною грамотою НАН України та МОН України нагороджено д.е.н., професора Черчик Л.М.;

- Медаллю «За досягнення в науці» (за підписом голови ради ректорів ЗВО Одеського регіону ректора Степаненко С.М.) нагороджено д.е.н., професора Садченко О.В.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
академік АЕН України Перебийніс В.І.)*

У 2020 р. Полтавська обласна організація СЕУ здійснювала свою діяльність, спрямовану на реалізацію статутних вимог, рішень П'ятого з'їзду Співки та наступних пленумів Правління СЕУ.

Робота Президії та членів обласної організації СЕУ, основна частина яких є науково-педагогічними працівниками економічних кафедр закладів вищої освіти області, у звітному періоді була зосереджена на таких основних напрямках, як: а) освітня діяльність, метою якої є підготовка кадрів економічного профілю вищої кваліфікації; б) наукова діяльність, що реалізовується шляхом проведення наукових досліджень економічних процесів; в) міжнародна науково-освітня діяльність як засіб співпраці університетів та світової науково-педагогічної спільноти.

Освітня діяльність членів обласної організації СЕУ.

В освітній сфері 2020 рік увійде в історію першим широкомасштабним застосуванням дистанційних технологій. Одним із першопрохідців у цій царині став Полтавський університет економіки і торгівлі (ПУЕТ), який ще у 2002 р. розпочав цю роботу, а у 2009 р. – увійшов до складу десяти закладів вищої освіти України, які згідно з рішенням МОН України брали участь у педагогічному експерименті зі впровадження дистанційних технологій в освітньому процесі.

Слід зазначити, що цю роботу ПУЕТ започаткував і тривалий час очолював член Президії обласної організації СЕУ, доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ, Заслужений діяч науки і техніки України М.Є. Рогоза (на той час проректор з науково-педагогічної роботи, згодом – перший проректор).

Університет був і залишається в авангарді впровадження цих технологій. Завдяки ним останні роки навчаються більшість студентів заочної форми навчання та значна частина студентів денного навчання (які на час стажувань за кордоном, на практиках або за станом здоров'я потребують підтримки та супроводу навчання дистанційно). За цими технологіями успішно виконано навчальні плани та здобуто освіти за ступенем бакалавра та магістра численною армією випускників ПУЕТ.

Історія створення освітнього порталу ПУЕТ складається з кількох етапів. На першому етапі досліджувався досвід вітчизняних і закордонних університетів.

Другий етап – розроблення дистанційних курсів та їх упровадження. У ті роки перед колективом ПУЕТ постало питання підтримки та супроводу освітнього процесу серед студентів-заочників. Згідно із сформованими планами питання методичного забезпечення, а саме дистанційні курси, розроблялися 5 років поспіль. Згодом, побачивши переваги дистанційних технологій та їх зручність в університеті, паралельно почали розробляти курси для студентів-іноземців. Для цього викладачі систематично проходили навчання з питань методики викладання дисциплін дистанційно та технологічних можливостей.

Третій етап – активне використання дистанційних технологій, їх розвиток та вдосконалення. На сьогодні університетом розроблені, постійно оновлюються та адаптуються понад 1600 курсів-дисциплін за 30 освітніми програмами (спеціалізаціями) бакалаврату та 27 – магістратури.

За 11 років плідної праці викладачами університету підготовлено змістовні та досить цікаві курси. Сама платформа дозволяє розміщувати теоретичні матеріали у вигляді глосарію, <https>-сторінки самої платформи, відеолекцій, презентацій або текстових документів, додатків різних форматів, або посилань на перевірені зовнішні джерела. Під час вивчення матеріалу кожен студент дистанційно може отримати консультацію від провідного викладача.

Результативність системи управління якістю діяльності (СУЯ) ПУЕТ знов підтверджено черговим наглядним аудитом, проведеним аудиторською групою ТОВ «СЕРТИФИК УКРАЇ-

НА» – представником Німецького товариства з сертифікації (DQS). Це вже 12-й зовнішній аудит СУЯ ПУЕТ. Однак вперше зовнішній аудит проходив за дистанційною технологією на платформі для проведення онлайн відео-конференцій та відео-вебінарів ZOOM.

У процесі наглядового аудиту аудиторів спілкувалися, зокрема, з членами СЕУ – директором інституту економіки, управління та інформаційних технологій (нині – директор навчально-наукового центру забезпечення якості вищої освіти) доцентом К.Ю. Вергал, завідувачем кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем професором М.Є. Рогозою.

Співбесіда аудиторів з персоналом університету стосувалася змін, які відбулися в управлінні такими процесами діяльності університету, як «Стратегічне планування», «Оперативне управління», «Аналіз системи управління якістю з боку керівництва», «Формування контингенту студентів», «Освітній процес», «Навчально-методичне забезпечення», «Наукова діяльність», «Моніторинг якості освітніх послуг», «Післядипломна освіта та підвищення кваліфікації», «Управління персоналом», «Внутрішній аудит».

Аудиторська група відмітила, що керівництво університету передбачає ті речі, які є актуальними для сьогодення, університет задалегідь підготувався до складного часу з мінімальними втратами. Особливої уваги заслуговує розвиток та використання в освітній та науковій діяльності університету дистанційних технологій – впровадження в освітній процес дистанційних курсів навчальних дисциплін, проведення поточного і підсумкового контролю знань студентів, проведення наукових заходів тощо.

Отримані докази в процесі наглядового аудиту дозволили аудиторам зробити загальний висновок, що система управління якістю діяльності відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015, на підставі чого керівництво DQS продовжило дію сертифікату ще на один рік.

Важлива увага у ПУЕТ приділяється використанню набутого досвіду проведення акредитації освітніх програм у дистанційному форматі за критеріями оцінювання якості (відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм) експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) від ПУЕТ, зокрема, членом СЕУ, директором навчально-наукового центру забезпечення якості вищої освіти доцентом К.Ю. Вергал. Інформація про критерії оцінювання

якості освітніх програм важлива для основних стейкхолдерів освітнього процесу: гарантів освітніх програм, завідувачів кафедр, керівників структурних підрозділів.

В останній час у нашій державі все більше уваги приділяється академічній доброчесності як важливому чиннику якості освіти. ПУЕТ, після опрацювання аплікаційних форм від 153 закладів вищої освіти України, отримавши високі конкурсні бали, став фіналістом відбіркового етапу і був запрошений до участі у проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти (Academic IQ)». Виконавцем проєкту є Американська Рада з міжнародної освіти, за підтримки Посольства США в Україні, МОН України та НАЗЯВО.

Одним із ключових завдань цього проєкту є надання навчальної та технічної підтримки персоналу центрів внутрішнього забезпечення якості освіти ЗВО у створенні ефективної моделі моніторингу якості освіти, виявленні ключових проблем і причин порушень принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу та надання експертних рекомендацій з вдосконалення якості освіти в ЗВО. До проєктної групи від університету увійшла, зокрема, й член СЕУ, директор навчально-наукового центру забезпечення якості вищої освіти доцент К.Ю. Вергал.

Копітка робота керівництва та науково-педагогічних працівників, зокрема членів СЕУ дозволяє ПУЕТ утримувати чільні місця у міжнародних рейтингах. Так, щорічно у липні міжнародна група експертів IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence публікує «ТОР-200 закладів вищої освіти України». Серед закладів вищої освіти м. Полтава ПУЕТ у 2020 р. посів 4 місце. Й серед приватних ЗВО України (яких серед 200 вишів України у рейтинговому списку лише 24) ПУЕТ теж на четвертому місці в країні.

Третє місце серед приватних закладів вищої освіти України ПУЕТ займає згідно рейтингу Всеукраїнського об'єднання організацій роботодавців в галузі вищої освіти (ВООРГВО).

Важливе місце у діяльності Полтавської обласної організації СЕУ займає осередок Спільки, що діє на кафедрі економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ (завідувач – член Президії обласної організації СЕУ, доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ, Заслужений діяч науки і техніки України М.Є. Рогоза).

За 16 років цією кафедрою підготовлено майже 150 фахівців з економічної кібернетики, які сьогодні працюють у різних

сферах економіки. Сьогодні кафедра має здобувачів вищої освіти усіх освітніх рівнів: а) молодший бакалавр (спеціальність «Економіка»); б) бакалавр – освітні програми «Економічна кібернетика», «Бізнес-економіка» (спеціальність «Економіка») та «Менеджмент інформаційних ресурсів» (спеціальність «Менеджмент»); в) магістр – освітні програми «Економічна кібернетика» та «Економіка підприємства» (спеціальність «Економіка»); г) аспірантура зі спеціальності «Економіка».

Освітня діяльність членів СЕУ, що працюють на цій кафедрі, спрямована на підготовку фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці. Зокрема, у форматі «круглого столу» за участю роботодавців, гарантів начальних програм, викладачів кафедри та студентів розглянуті питання щодо відповідності змістовної частини освітніх програм результатам навчання у формуванні компетентностей майбутніх фахівців, розподілу навчальних дисциплін за компетентностями, відповідності компетентностей дескрипторам Національної рамки кваліфікацій.

За результатами роботи круглого столу були сформовані рекомендації проектним групам освітніх програм опрацювати пропозиції запрошених фахівців з виробництва та студентів щодо: доцільності удосконалення практико-орієнтованого навчання, зокрема, участі запрошених фахівців у проведенні занять безпосередньо на підприємствах, проведення виробничих практик, підготовки на їх базі курсових і дипломних робіт; введення до навчальних планів зазначених освітніх програм дисципліни «Обґрунтування рішень в бізнесі» з метою набуття знань, умінь і навичок ухвалення майбутніми фахівцями обґрунтованих бізнес-рішень; вивчення основ конфліктології як складової окремих навчальних дисциплін, що забезпечують загальні компетентності; оволодіння студентами ІТ-програмами, що забезпечують інформаційну підтримку логістичної діяльності суб'єктів господарювання; удосконалення методичних підходів щодо проведення самостійної роботи студентів, зокрема, проектного навчання; групового виконання студентами курсових і дипломних робіт з метою набуття навичок міжособистісної взаємодії.

Згідно з Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженим наказом МОН України від 11.07.2019 р. № 977 та ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти, затвердженими постановою КМУ від 30.12.2015 р. № 1187 (у редакції постанови КМУ від 10.05.2018 р. №347) для

забезпечення і контролю якості підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю в межах окремої освітньої програми на кафедрі економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ була проведена зустріч студентів з гарантами освітніх програм, членами СЕУ – «Економічна кібернетика» (професор М.Є. Рогоза), «Бізнес-економіка» та «Економіка підприємства» (професор В.І. Перебийніс), «Менеджмент інформаційних ресурсів» (доцент О.К. Кузьменко).

На цій зустрічі розглянуто права і обов'язки учасників освітнього процесу відповідно до Закону України «Про вищу освіту». Гаранти освітніх програм озвучили студентам мету освітніх програм та їх особливості, звернули увагу на можливість здобувачів вищої освіти впливати на зміст освіти, вносити пропозиції щодо удосконалення освітньої програми. Після завершення обговорення освітніх програм студенти взяли участь у анонімному електронному опитуванні і надали відповіді на питання анкети для опитування здобувачів вищої освіти щодо якості освітньої програми, ресурс якої було надано за посиланням в мережі Інтернет.

Полтавська державна аграрна академія (ПДАА), як і ПУЕТ підготовку економістів вищої кваліфікації розпочали майже 60 років тому. Вже кілька років поспіль осередок СЕУ у ПДАА очолюють член Президії обласної організації СЕУ, завідувач кафедри підприємництва і права, академік АЕНУ, д.е.н., професор Х.З. Махмудов і вчений секретар обласної організації СЕУ, заступник директора Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій, доцент кафедри підприємництва і права, к.е.н., доцент А.В. Світлична.

У звітному році викладачі цієї кафедри – члени СЕУ та студенти пройшли конкурсний відбір та долучилися до ініціативи «Підприємницького університету» проекту YEP. Студенти протягом вивчення курсу «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проєктами» розробляли та вдосконалювали креативні бізнес-ідеї. Результатом наукової та бізнесової колаборації стало створення трьох стартапів, один з яких потрапив до півфіналу конкурсу.

У 2020 р. Президія СЕУ на підставі подання Президії обласної організації СЕУ прийняла до складу Спільки нових членів, якими стали науково-педагогічні працівники Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Івко А. В., Малашенко Ю. А., Сіднен-

ко М.В. Нові спільчани позитивно зарекомендували себе, зокрема, як експерти НАЗЯВО.

Наукова діяльність членів обласної організації СЕУ.

Університетська наука стає важливим чинником формування інтелектуального набутку нації, складником культурного, економічного, соціального розвитку держави. І в тому набутку – істотний внесок членів СЕУ.

Уже традиційні і щойно започатковані наукові конференції, ґрунтовні монографії, фахові журнали, збірники наукових праць, сотні статей і тез в авторитетних вітчизняних і зарубіжних виданнях, патенти на винаходи, виконані науково-дослідні теми, упроваджені у виробництво результати роботи науково-дослідних лабораторій і науково-технічних центрів, розмаїття заходів з популяризації науки сприяють зміцненню репутації СЕУ, ПУЕТ, ПДАА, інших осередків економічної науки, потужних інноваційних центрів, сприятливого середовища для реалізації творчого потенціалу талановитих, креативних, працелюбних і відповідальних за плоди тієї улюбленої праці людей.

Завдяки апробованим в освітньому процесі інформаційним технологіям науково-практичні конференції, семінари, круглі столи відбулися в режимі онлайн, а їхні результати вже вийшли друком чи готуються днями побачити світ. Студенти університетів вкотре стали переможцями і призерами конкурсів студентських наукових робіт.

Приємною новиною для науковців – членів СЕУ стало те, що на сайті бібліотеки ПУЕТ з'явився новий розділ, де відображаються бібліометричні профілі науковців університету, які зареєстровані на платформі Google Scholar, ORCID та Web of Science Researcher ID. Профіль ученого в системі Google Scholar дозволяє авторам стежити за бібліографічними посиланнями на власні статті. Є можливість перегляду графіків цитування в часі та інших наукометричних показників. Можна переглядати, хто цитує публікації, створювати власну бібліотеку бібліографічних посилань, експортувати бібліографічний опис статей.

Для членів СЕУ – науково-педагогічних працівників кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ непересічною подією у звітному році стало проведення X Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління», у якій взяли участь вчені, аспіранти та студенти із України, США, Польщі, Іспанії.

Учасники конференції виступили з доповідями з таких тематичних напрямів, як: управління економічними системами і процесами; моделювання економічних систем і процесів; прогнозування економічних систем і процесів; методи і системи прийняття управлінських рішень; теоретичні основи економічної кібернетики; формування механізмів та систем стратегічного розвитку підприємств; економічні та соціальні проблеми розвитку громад, територій та суб'єктів господарювання; дослідження соціально-економічних проблем модернізації і розвитку кооперації; сучасна проблематика підготовки фахівців з економіки, економічної кібернетики, аналітики та комп'ютерних інформаційних технологій; перспективи сучасних освітніх програм підготовки фахівців: переваги та проблеми.

Важливою сферою наукової діяльності науковців ПДАА – членів СЕУ є апробація результатів досліджень, зокрема, на конференціях, симпозіумах, наукових семінарах і круглих столах. До проведених у звітному періоді варто віднести, зокрема, й такі наукові зібрання, як: III Міжнародна науково-практична конференція «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору»; Міжнародна науково-практична конференція «Енергетична незалежність сільських територій як пріоритетна модель розвитку: міжнародний та вітчизняний досвід»; Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи еко-інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва». Кафедра підприємництва і права ПДАА організувала видання монографії «Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва».

Члени СЕУ – науково-педагогічні працівники Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» брали активну участь у підготовці монографій, наукових статей, тез доповідей, стали організаторами та учасниками науково-практичних конференцій, семінарів та круглих столів, серед яких, зокрема: XV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Теоретико-методологічні засади розвитку регіональної економіки в умовах глобалізації»; III Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи сучасного розвитку фінансів, обліку та банківської діяльності»; круглий стіл «Академічна доброчесність: вимога законодавства чи потреба якісної освіти» та ін.

Вчені – члени обласної організації СЕУ беруть активну участь в підготовці наукових кадрів через докторантуру та аспірантуру, в атестації наукових кадрів. Так, головою спеціалізованої вченої ради Д 44.877.01 по захисту докторських та кандидатських дисертацій, що діє в ПУЕТ, є професор М.Є. Рогоза, заступником голови ради – професор В.І. Перебийніс, вченим секретарем – доцент К.Ю. Вергал. Члени правління обласної організації СЕУ професор Х.З. Махмудов та професор М.І. Сокур є заступниками голів спеціалізованих вчених рад, відповідно, в ПДАА й Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського.

Міжнародна науково-освітня діяльність обласної організації СЕУ.

Приємною новиною на початку 2020 р. стала звістка, що ПУЕТ увійшов до TOP-10 закладів вищої освіти України за кількістю студентів-іноземців, які обрали навчання на підготовчих курсах.

Яскравою подією став День кар'єри Європейського Союзу в Полтаві, проведений в рамках проекту «Інформаційна підтримка молодіжних мереж ЄС в Україні» за підтримки Представництва ЄС в Україні. Співorganizаторами заходу стали ПУЕТ та Полтавський обласний центр зайнятості. У 2020 р. День кар'єри ЄС вперше відбувся онлайн у форматі Zoom-конференції із трансляцією на канал YouTube, де глядачі мали можливість ставити запитання в чаті та коментувати трансляцію.

Під час заходу учасники дізналися про те, як український бізнес розвиває сучасні тенденції на ринку праці та які вимоги висуває до молодих фахівців. Також учасники дізналися про пріоритети політики Європейського Союзу та тренди, які вони створюють, ділилися успішними історіями, як вони використовують широкі можливості, отримуючи освіту в Європі та розвиваючи власний бізнес за підтримки ЄС.

Міжнародна науково-освітня діяльність членів СЕУ – викладачів кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ зосереджена на розвитку професійних контактів із зарубіжними партнерами. Так, згідно з Меморандумом між ПУЕТ та Сілезьким технологічним університетом (Республіка Польща) лекції прочитали: Олександра Кузіор, професорка, докторка педагогічних наук («Когнітивні технології – нові тенденції в навчанні бізнесу»); Даріуш Кравчик, кандидат економічних наук («Постіндустріальний туризм – тематичне дослідження міста Забже»); Олексій Квілінський, док-

тор економічних наук («Штучний інтелект в оптимізації економічних процесів»).

Ще одним важливим заходом міжнародної співпраці стала участь у International Scientific Conference «Global Contexts of Respect for Human Rights and Freedoms (Poland, Zabrze) науковців кафедри – членів СЕУ професора М.Є. Рогози, професора В.І. Перебийноса та доцента О.К. Кузьменко, які презентували результати досліджень з питань розвитку штучного інтелекту та когнітивних технологій, їх наслідків для людини.

Традиційною є співпраця членів обласної організації СЕУ з територіальними органами державного управління, місцевого самоврядування, територіальними громадами, суб'єктами господарювання та соціальної сфери. Надаючи консалтингові та навчальні послуги підприємцям, державним службовцям, іншим категоріям працівників, члени СЕУ водночас удосконалюють свої компетентності.

Результати роботи Полтавської обласної організації СЕУ у 2020 р. свідчать про певний вклад у подальший соціально-економічний розвиток регіону шляхом здійснення освітньої діяльності, спрямованої на підготовку кадрів економічного профілю вищої кваліфікації, наукової діяльності, зокрема, проведення наукових досліджень економічних процесів, міжнародної науково-освітньої діяльності, як засобу глобальної співпраці університетів та науково-педагогічної спільноти.

РІВНЕНСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ СЕУ

(Голова правління – к.е.н., професор Кушнір Н.Б.)

Рівненське обласне об'єднання СЕУ в 2020 р. зосереджувало свою діяльність на пропагуванні економічних знань, розробці конкретних пропозицій органам місцевого самоврядування щодо ефективного господарювання, соціального захисту населення, створенні передумов для стійкого розвитку економіки регіону, що спрямовані на виконання статутних завдань Спільки.

Зусиллями членів обласного об'єднання СЕУ у звітному році були організовані та проведені тематичні науково-практичні конференції, форуми, круглі столи, зустрічі, навчання з актуальних проблем економічного розвитку області та України, надані консультаційні послуги роботодавцям, інформаційні повідомлення бакалаврам, магістрам та запропоновані заходи рекомендаційного характеру підприємствам, організа-

ціям і органам місцевого самоврядування. До перелічених заходів залучались науковці, викладачі закладів вищої освіти області, фахівці-практики, господарники, працівники установ, організацій та державні службовці.

За звітний період продовжувалось виконання ряду напрямів наукових досліджень, зокрема таких:

- Розвиток потенціалу регіону: економічні чинники та ресурсні передумови;

- Інноваційні пріоритети міжнародного бізнесу в умовах геоекономічних трансформацій;

- Формування інноваційної поведінки суб'єктів господарювання в умовах інформаційної економіки;

- Економіко-екологічне обґрунтування використання природних ресурсів (на прикладі підприємств Західного регіону України);

- Вдосконалення економічного механізму використання ресурсного потенціалу суб'єктами господарювання.

Членами обласного об'єднання СЕУ виконана значна робота з організації і проведення ІХ Міжнародної науково-практичної конференції вчених, молодих науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» на базі Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП). Під час конференції працювали десять секцій, в яких розглядались наступні питання:

- теоретичні та практичні аспекти галузевого менеджменту та управління проектами;

- екологічний менеджмент та економіка природокористування;

- управління людськими ресурсами на різних ієрархічних рівнях;

- фінансовий менеджмент в умовах євроінтеграції;

- розвиток підприємництва, торгівлі та економіки підприємства в умовах євроінтеграції;

- сучасні тренди маркетингу в умовах глобалізації;

- міжнародні економічні відносини;

- математичне моделювання та інформаційні технології в менеджменті;

- сучасні тенденції публічного управління та адміністрування, регіонального розвитку й інформаційних комунікацій;

- обліково-аналітичне забезпечення управлінських рішень.

В цих заходах брали участь понад 200 вітчизняних і закор-

донних учасників, серед них представники наукових, навчальних установ та бізнесових структур; доктори наук, професори; вчені-викладачі, аспіранти і студенти провідних вузів України; представники підприємств і організацій міста, області та України. Рекомендації конференції були розглянуті на «круглому столі», схвалені її учасниками і направлені у відповідні установи та організації за цільовим призначенням. За матеріалами конференції видано збірник наукових праць учасників.

За активної участі та сприяння членів обласного об'єднання СЕУ (безпосереднє керівництво, консультування, рецензування, опанування тощо) відбулися захисти 12 кандидатських та 4 докторських дисертацій.

Членами обласного об'єднання СЕУ видано монографії, навчальні посібники, підручники (в кількості 8) та опубліковані статті (65), присвячені питанням організації, планування, управління, регулювання економічних, екологічних, соціальних, науково-технічних та інноваційних напрямів розвитку регіону.

Науково-дослідна робота студентів та робота з обдарованою молоддю, як один з перспективних напрямів, також завжди знаходиться в центрі уваги членів обласного об'єднання СЕУ. Результатами такої роботи є:

- 2 місце у Всеукраїнському конкурсі дипломних робіт бакалаврів з економіки;

- 3 місце у Всеукраїнському конкурсі дипломних робіт магістрів з економіки;

- організація і проведення бізнес-курсу Easy Start (НУВГП спільно з підприємством «Монстера»), в якому взяли участь 40 учасників.

Ключові принципи, закладені в основу діяльності Рівненського обласного об'єднання громадської організації «Спілка економістів України» сприяють організаційній та структурній розбудові міста та регіону, наданню консультаційної допомоги підприємствам та окремим громадянам з економічних питань, налагодженню співпраці з органами місцевого самоврядування, проведенню науково-практичних заходів, а також їх відображенню в засобах масової інформації.

СУМСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ (Голова правління – д.е.н., професор Басанцов І.В.)

Сумський обласний осередок СЕУ працював згідно розробленого та затвердженого плану роботи на 2020 рік. Основні напрями діяльності були зосереджені на актуальних питаннях соціально-економічного розвитку регіону, а також організаційній, навчальній та громадській роботі.

Протягом звітного періоду як і у попередні роки, до роботи у обласному осередку залучалися провідні економісти та науковці регіону. Продовжувалася тісна співпраця з науковим та експертним співтовариством, зокрема Академією економічних наук України, Національним банком України, Сумським державним педагогічним університетом, Спілкою журналістів України та іншими науковими установами, навчальними закладами, та громадськими організаціями.

Головна увага у діяльності обласного осередку СЕУ у 2020 р. була зосереджена на розробці заходів та формуванні раціональних пропозицій щодо проектів нормативних документів для здійснення невідкладних реформ у законодавчій, фінансовій та соціальній сферах економіки регіону.

Ключовим напрямом роботи Сумського осередку СЕУ було і залишається проведення наукових конференцій, які дають змогу зробити апробацію результатів наукових досліджень. Члени осередку приймали активну участь у різних міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, де створюються сприятливі умови для обміну передовим досвідом та знаннями між вченими закладів вищої освіти та науково-дослідних установ України і міжнародних наукових організацій.

У 2020 р. члени осередку налагодили зв'язки та вступили до міжнародної наукової організації – European organization of Scientific Research and Doctoral Studies (EuRSED). Ця наукова організація спрямована на підтримку молодих вчених, а також на створення можливостей для міжнародного обміну досвідом та знаннями на міжнародних конференційних платформах і у наукових журналах. Співпраця Сумського осередку з EuRSED дозволить налагодити стосунки з іншими національними та іноземними організаціями, що мають аналогічні цілі, а також приєднатися до міжнародних дослідницьких груп задля виконання спільних наукових проектів.

За участю представників обласного осередку СЕУ у звітному році було проведено 3 міжнародні науково-практичні конференції та 4 Всеукраїнські конференції. Було підготовлено матеріали для публікації підручників, монографій та наукових статей, а також розроблено науково-методичні рекомендації для здійснення навчального процесу з економічних дисциплін. Результати досліджень опубліковані у 35 наукових статтях (у тому числі 15 з них проіндексовано у наукометричних базах даних Scopus та WoS), видано 4 підручники, отримано 10 авторських свідоцтв на наукові твори та 1 патент на корисну модель.

У роботі обласного осередку СЕУ одним з головних пріоритетів залишається поєднання навчального процесу з науковою діяльністю та втілення наукових розробок у практику. Так, члени осередку брали участь у наступних науково-дослідних роботах (НДР):

- Оптимізаційна модель розбудови розумних та безпечних енергетичних мереж: інноваційні технології екологізації підприємств та регіонів (№ 119U100766, науковий керівник – Пересадко Г., термін виконання НДР: 01.01.2019 р.–31.12.2022 р.);

- Економетричне моделювання механізму запобігання тійновим схемам виведення капіталу через податкові та інвестиційні канали в Україні (№ 0117U003930, науковий керівник – Кобушко І.М., термін виконання НДР: 01.10.2017 р.–30.09.2020 р.);

- Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування (№ 0117U003922, науковий керівник – Захаркіна Л.С., термін виконання НДР: 01.10.2017 р.–30.09.2020 р.);

- Методологічні основи забезпечення інституціонально-економічної стійкості підприємства (№ 0119U102422, науковий керівник – Антонюк Н.А., термін виконання НДР: 05.2019–04.2022 р.);

- Агрегативний інструментарій грошово-фінансового впливу на економічні системи (№ 0117U004924, науковий керівник – Зайцев О.В., термін виконання НДР: 01.03.2017–31.12.2020р.).

Здійснені у звітному році заходи та набутий досвід дозволили визначити напрями подальшої роботи на 2021 р., а саме:

- удосконалення та розвиток громадської роботи, яка буде спрямована на виховання майбутнього покоління професійних економістів;

- участь у розробці, корегуванні та впровадженні у практику сучасних програм соціально-економічного розвитку Сумщини;

- підготовка та проведення в Україні спільно з організацією European organization of Scientific Research and Doctoral Studies міжнародної наукової конференції «International Conference on Business Intelligence, Technology & Engineering Management (ВІТЕМ 2021)». Метою конференції є створення форуму для обміну результатами досліджень, ідеями та досвідом серед науковців та практиків, які займаються вивченням питань штучного інтелекту, інформаційних систем, навколишнього середовища, енергетики, економіки тощо.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
Заслужений економіст України Внукова Н.М.)*

Харківська обласна організація СЕУ у 2020 р. повною мірою брала участь у різних напрямках організаційної, наукової, академічної і громадської діяльності як Харківського регіону, так і України з урахуванням карантину, здебільшого у дистанційному режимі, що знайшло своє втілення у значній просвітницькій роботі з формування компетентнісного підходу у всіх сферах, розширення економічних та правових знань у різних галузях підприємництва, розгляді результатів наукових досліджень на конференціях різного рівня, у впровадженні інноваційних рішень у діяльність фінансових установ, підприємств, громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

До конкурентоспроможних фундаментальних та прикладних розробок належать науково-дослідницькі роботи «Ризико-орієнтований підхід у запобіганні та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванні тероризму і розповсюдженню зброї масового ураження», в якій розроблено систему ризик-орієнтованих ознак для виявлення та протидії ризиків ВК/ФТРЗ, що узгоджено поєднує комплекс визначених за взаємопов'язаними ризиками ВК/ФТРЗ критерії (ризиками клієнтів, продуктів та послуг, каналів їх надання, географічними ризиками та іншими ризиками), особливістю якої є: обґрунтовані для типових клієнтів фінансових установ критерії оцінювання їх рівнів ризиків; на замовлення КП «Харківпарксервіс»

«Розробка Концепції розвитку паркувального простору міста Харкова», КЗОЗ ХОЦСК «Оцінка впливу несприятливих факторів на ризик розвитку служби крові в системі соціально-економічної безпеки держави» та ін.

Науково-практичні результати впроваджено у діяльність суб'єктів господарювання та органів місцевого самоврядування, що сприятиме вирішенню певних завдань соціально-економічного розвитку і підвищення безпеки.

Науковці СЕУ активно беруть участь у підготовці монографій, виданих в Україні та за кордоном, статей до наукових періодичних видань України та за кордоном, які включені до наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection.

Голова правління обласної організації СЕУ Внукова Н.М. є членом координаційної ради з питань розвитку підприємства, зовнішньоекономічної діяльності та залучення інвестицій при Харківському міському голові, де розглядаються нагальні питання щодо сприяння органів місцевого самоврядування розвитку економіки та бізнесу.

Продовжується співпраця з об'єднаними територіальними громадами, випущено дослідження щодо оцінки господарського потенціалу та розвитку господарської та аграрної сфери окремих ОТГ Харківської області.

Поглиблено співпрацю з Вищою державною техніко-економічною школою імені Б. Маркевича у місті Ярославі (Республіка Польща) по різних напрямках транскордонного співробітництва. У 2020 р. закінчено третій українсько-польський Міжнародний проєкт «Кращі міжнародні практики запровадження ризик-орієнтованого підходу у протидію відмиванню коштів», який закінчився випуском монографії англійською мовою у польському видавництві.

Продовжено співпрацю із Закарпатським Угорським інститутом імені Ференца Ракоці ІІ. (Берегово).

До ювілейних свят з нагоди 90-річчя Харківського національного економічного університету проведено V Міжнародну науково-практичну конференцію «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця».

Представники СЕУ активно співпрацюють з питань діяльності суб'єктів малого підприємництва зі Спілкою підприємців Харківської області, з Науково-дослідним інститутом правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України з питань нормативного регулювання розвитку

ринків фінансових послуг за міжнародними стандартами та інших питань правової підтримки розвитку малого та середнього підприємства.

Одержано свідоцтва на право інтелектуальної власності на Науковий твір «Організаційне забезпечення реалізації оновлених наглядових функцій у сфері фінансового моніторингу на основі ризик-орієнтованого підходу» (№ 100294 від 31.08.2020) та «Спосіб підтримки прийняття рішень з визначення ключової (облікової) ставки» (№ 95540 від 22.01.2020).

Обласний осередок СЕУ співпрацює з Академією технологічних наук України (м. Київ) з питань інноваційного розвитку промисловості, з Харківським союзом страховиків з обговорення проблем розвитку страхового ринку, проходження практики студентів, формування страхової культури споживачів страхових послуг.

Члени СЕУ продовжують співпрацю з Академією фінансового моніторингу Держфінмоніторингу України, брали участь у он-лайн Міжнародних у семінарах з розвитку системи фінансового моніторингу і боротьби з фінансуванням тероризму.

Плідно працювали аспіранти, відбулись перші захисти дисертацій на здобуття третього освітньо-наукового ступеня доктора філософії.

Започатковано співпрацю з Технологічним університетом Таджикистану у науковій сфері, опубліковано спільні наукові праці з науковцями як в Таджикистані, так і Україні, надіслано відгуки на автореферати таджикських аспірантів.

Члени СЕУ брали участь у низці конференцій різного рівня: «Актуальні правові проблеми інноваційного розвитку агро-сфери» (м. Харків, 20 листопада 2020 р.), «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції» (м. Северодонецьк, 23 жовтня 2020 р.), IEEE International Conference on Problems of Info communications Science and Technology (Riga, Latvia, Kharkiv, Ukraine 6-9 October, 2020), «Тенденции экономического развития в XXI веке» (г. Минск, 28 февраля 2020 г.), «Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві» (Велико-Тирново, Болгарія, 20 березня 2020 р.), «Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектора України» (м. Ірпінь, 26–27 березня 2020 р.), «Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики» (м. Кривий Ріг, 17 квітня 2020 р.), «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 14 квітня 2020 р.), «Обліково-фінансові ас-

пекти підприємницької діяльності» (м. Харків, 29 травня 2020 р.) та ін.

На перспективу передбачено продовження міжнародної співпраці, зокрема, у єврорегіоні «Слобожанщина», впровадження сучасних технологій навчання на основі компетентнісного підходу за Національною рамкою кваліфікацій та стандартами вищої освіти, розширення співпраці з суб'єктами господарювання через міжмуніципальну співпрацю та кластеризацію.

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – директор будівельної компанії

«Молодіжний житловий комплекс м. Херсон»,

голова ГО «Національний конгрес батьків України» Яценко А.А.)

Діяльність Херсонського обласного осередку СЕУ у звітному періоді відповідно до плану його роботи була спрямована на залучення нових членів організації, розширення співпраці з підприємствами та громадськими організаціями регіону щодо створення умов для інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості через впровадження наукових досліджень в економічній сфері області.

Члени СЕУ брали активну участь у засіданнях Громадської ради при Херсонській обласній державній адміністрації, науково-технічній раді Національного природного парку «Нижньодніпровський», дорадчих органах районних державних адміністрацій, територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, де обговорювали найактуальніші питання розвитку Херсонського регіону.

Основні напрями діяльності Херсонської обласної організації СЕУ у 2020 році:

- співпраця з обласною державною адміністрацією, органами місцевого самоврядування, Торгово-промисловою палатою та вищими навчальними закладами Херсонської області;
- проведення та участь в міжнародних економічних форумах;
- організація науково-практичних конференцій;
- виконання громадських економічних та фінансових експертиз;
- проведення круглих столів, тренінгів, лекцій та семінарів;

- залучення нових членів організації;
- розробка та публікація наукових статей, монографій, навчальних посібників тощо.

У 2020 р. була укладена *Угода про співпрацю між Херсонською обласною організацією Спілки економістів України та Херсонським державним аграрно-економічним університетом*. Цей новий заклад вищої освіти був створений наказом Міністерства освіти і науки України від 14.02.2020 р. №210 (колишній Державний аграрний університет).

Найактивнішими членами обласної організації СЕУ у звітному періоді були вчені економісти, науковці та викладачі Херсонського державного аграрно-економічного університету, Херсонського національного технічного університету та Херсонського державного університету.

Члени обласної організації СЕУ – вчені Херсонського національного технічного університету д.е.н., професор Савіна Г.Г., д.е.н., професор Сарапіна О.А., д.е.н., професор Сідельникова Л.П., к.е.н., доц. Карлюка Д.О., вчені Херсонського державного аграрно-економічного університету д.е.н., професор Грановська В.Г., д.е.н., професор Танкелевська Н.С., к.е.н., доц. Крикунова В.М., к.е.н., доц. Потравка Л.О., вчений Херсонського державного університету к.е.н., доц. Макаренко С.М. входили до складу робочої групи з розробки Стратегії регіонального розвитку Херсонської області на період до 2027 року, яка затверджена Рішенням Херсонської обласної ради від 28 лютого 2020 р. № 1560, а також увійшла в Державну стратегію регіонального розвитку на 2021–2027 роки, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695.

Організація та участь в Міжнародних та всеукраїнських конференціях.

У звітному році за сприяння та участі членів обласної організації СЕУ було організовано та проведено ряд науково-практичних конференцій, в яких брали участь представники вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти та державних організацій, зокрема:

- Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку», 16–17 квітня 2020 р. (близько 80 учасників);
- Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Економіка, фінанси,

управління: наукові підходи та практика реалізації», 11 березня 2020 р. (близько 100 учасників);

- IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ», 25 березня 2020 р. (близько 170 учасників);

- Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів», 22–23 жовтня 2020 р. (близько 100 учасників);

- IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ», 11 листопада 2020 р. (близько 120 учасників);

- Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Стратегічні пріоритети розвитку економічної системи України», 12 листопада 2020 р. (близько 110 учасників);

- Студентська науково-практична конференція «Розвиток малого та середнього підприємництва в аграрному секторі півдня України», 15 травня 2020 р. (близько 150 учасників – здобувачів вищої освіти економічного факультету різних курсів ХДАЕУ).

За економічним напрямом у 2020 р. у Херсонському національному технічному університеті було проведено 1 міжнародну та 6 всеукраїнських конференцій з проблем вищої освіти та 2 всеукраїнських конференції для здобувачів вищої освіти.

Представники ХНТУ брали участь у міжнародній публічній дискусії «Євромапа України-2. Де в рейтингу європейської інтеграції областей Херсон?». Захід став другою регіональною презентацією результатів дослідження, яку підготував Центр «Нова Європа» у партнерстві з Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Під час заходу також було обговорено успіхи та перешкоди на шляху євроінтеграції Херсонської області.

У листопаді 2020 р. вчені ХНТУ взяли участь у міжнародному вебінарі «Роль досліджень та інновацій у Європейському зеленому курсі. Можливості для українських дослідників», що був організований МОН України за підтримки Європейської комісії.

У травні 2020 р. професор кафедри менеджменту, маркетингу і туризму ХНТУ Зайцева О.І. провела науковий вебінар «Самоорганізація: теорія і практика» для голів

райдержадміністрацій, голів та керівників структурних підрозділів об'єднаних територіальних громад.

Участь у міжнародних, всеукраїнських та регіональних проєктах:

Вчені-економісти Херсонського національного технічного університету долучився до участі у проєкті Програми ООН з Промислового Розвитку (ЮНЦДО) та Глобального Екологічного Фонду (ГЕФ): «Глобальна інноваційна програма екологічно чистих технологій для малих та середніх підприємств України». Учасники проєкту: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна інноваційна фінансово-кредитна установа. У звітному році на базі ХНТУ розпочато створення регіонального Центру інновацій, технологій та інноваційних стартапів, який фокусує свою діяльність на створенні комфортного інноваційного середовища для продукування та реалізації креативних ідей та інноваційних стартапів, трансфері технологій, розвитку зеленої економіки, налагодженню співробітництва з промисловістю та малим підприємництвом в області.

У 2020–2021 н.р. ХНТУ став одним з учасників пілотного проєкту «Підприємницький університет», який запроваджений громадською організацією «Платформа інноваційного партнерства» (YEP™) за підтримки МОН України, Міністерства цифрової трансформації, Дія.Бізнес, prof. Lewis Sheats (Entrepreneurship Clinic, State North Carolina University), Elena Donets (co-founder of DUCO Innovation, Israel), Maret Ahonen (IdeaLab, University of Tartu, Estonia), Ruben Nieuwenhuis (former director of StartupAmsterdam). Ментором від ХНТУ є доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності, к.е.н., доц. Якимчук Т.В., яка має багаторічний досвід стратегічного та проєкт-менеджменту, пройшла онлайн тренінг щодо викладання дисципліни «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проєктами» від іноземних стартап-коучів.

Члени первинної організації СЕУ Херсонського державного аграрно-економічного університету працювали над двома науковими тематиками, які мають відповідний номер державної реєстрації, а саме:

1. «Стратегічні пріоритети фінансово-економічного розвитку підприємницьких структур в контексті світогосподарських трансформацій» (№ 0120U104170), в межах якої авторами поглиблено теоретичні основи регіональної стратегії фінансового

забезпечення діяльності аграрних підприємств; визначені основні тенденції фінансово-економічного розвитку підприємницьких структур в умовах невизначеності та глобалізації; обґрунтовані та запропоновані пріоритети фінансового розвитку малого і середнього бізнесу;

2. «Стратегічні напрями формування інноваційно-інвестиційної політики розвитку економіки України» (№0120U104175) в частині узагальнення та поглиблення концептуальних засад формування та реалізації інноваційно-інвестиційної політики розвитку національної економіки.

Проведення експертної діяльності.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри Державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету Дурман М.О. є міжнародним експертом у проєкті «Як Угода про асоціацію з ЄС впливає на сільські громади», що виконувався в межах міжнародного проєкту «Школа дієвих практик ЄС (CiSEP)» (грантова угода NoCiSEP0320-4 від 30.03.2020 р.) та у проєкті «Інтеграція положень УА Україна–ЄС в регіональні стратегії розвитку як можливість для збалансованого розвитку регіонів відповідно до ЦСР» в рамках міжнародного проєкту «Навчання з питань Асоціації з ЄС (CiSEP)» (грантова угода NoCiSEP0320-4 від 30.03.2020 р.), що впроваджуються Інститутом Європейської політики (Берлін) за фінансової підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.

Міжнародне стажування.

У 2020 р. члени первинної організації СЕУ Херсонського національного технічного університету пройшли міжнародне онлайн стажування:

- Фомішина В.М., д.е.н., професор, зав. кафедрою зовнішньоекономічної діяльності – стажування на тему: «Ресурси економічного зростання та вплив глобалізації» (4–25.09.2020 р., Словенія);

- Чайка-Петегірич Л., к.е.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності – стажування на тему «Ефективні стратегії та технології у міжнародних інноваційних проєктах» (14–31.10.2020 р., Словенія);

- Шандова Н.В., д.е.н., професор – стажування на тему «Нові та інноваційні методи навчання» (09.03–29.05.2020 р., Краківський економічний університет, Польща, сертифікат NR 2202/MSAP/2020).

Наукові публікації, підручники.

У 2020 р. членами первинної організації СЕУ Херсонського національного технічного університету було опубліковано 14 монографій, 2 навчальних посібника, 205 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б та статті у виданнях, що індексуються у міжнародних науково метричних базах Scopus – 27 од. та Web of Science – 13 од., зокрема монографії:

- Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції [Текст]: [Колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф. О.А. Сарапіної; ХНТУ. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2020. - 150 с.;

- Бойко Л.І. Особливості контролю оплати праці аграрних підприємств в сучасних умовах / Л.І. Бойко // Колективна монографія «Інструменти економічних трансформацій в епоху неоіндустріалізму», Німеччина, 2020 (ISBN видавництва SWG imex GmbH Nürnberg) - 605-612 с.;

- Соціально-економічний розвиток регіонального бізнес-середовища на засадах туристичного пріоритету SMART-спеціалізації території: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., професора Г.Г. Савіної. – Херсон: 2020. – 84 с.;

- Губа М.І. Гендерні аспекти сільського розвитку / О.Г. Карташова, М.І. Губа // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: [колективна монографія] / за заг. ред. Мармуль Л. О. — Херсон: Айлант, 2020. — С.242-258. та ін.;

та навчальні посібники:

- Бездітко Ю. М., Посаднева О. М. Грошово-кредитна політика НБУ : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 297 с.;

- Сідельникова Л. П., Посаднева О. М. Податковий контроль : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 297 с.

Збереження й розвиток наукового потенціалу.

Протягом звітнього року у Херсонському національному технічному університеті було захищено 3 кандидатські і 4 докторські дисертації за економічним напрямом. У 2020 р. Новосьолова Олена Сергіївна – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування отримувала стипендію Кабінету Міністрів України для молодих вчених.

У 2020 р. в Херсонському державному аграрно-економічному університеті для молодих економістів та менеджерів в

аграрному секторі, переробній та будівельній галузі за активно-го сприяння членів обласної організації СЕУ працювала Школа аграрного лідера.

В Школі аграрного лідера 27 жовтня 2020 р. учасники за допомогою бізнесменів відповідали на питання «Яку роль відіграє START-UP в активізації підприємництва та підвищення ефективності складової бізнес-процесів?». Серед стейкхолдерів, що завітали до студентів були Зелінський Сергій – Співвласник ФОП «Лелюк В.А.» Піцерія «Sale e Pere» з виступом на тему: «Історія одного стартапу» та Ромашко Сергій – засновник та власник проєктів «Пляж емоцій The Box», «Виставка Арт-Цех», «Food Bar «Yummy», «Центр практичних знань», «Next Wave», «Онлайн Ательє Tailor-made» з презентацією на тему: «Генерація ідей та дизайн-мислення».

В Школі аграрного лідера 04 листопада 2020 р. тему «Формування ефективного іміджу лідера» розкривала разом із студентами власниця та директорка Креативного агентства «Ідея фікс» Марина Гордієнко.

02 грудня 2020 р. на підсумковому засіданні з проблем та перспективних напрямів фінансування аграрної сфери спікерами виступили директор Департаменту розвитку сільського господарства та зрошення Херсонської обласної державної адміністрації Степанова М.М. з презентацією перспективних напрямів розвитку аграрного сектора Херсонської області, як майбутньої сфери працевлаштування і реалізації своїх професійних компетентностей випускників ХДАЕУ. Директор Херсонського відділення Українського державного фонду підтримки фермерських господарств Логвиненко Т.М. розкрила напрями і роль державної підтримки фермерських господарств, види дорадчих послуг Фонду щодо залучення фермерськими господарствами державних коштів, їх нормативного і документального супроводу. Керівник напрямку по просуванню послуг бюджетним організаціям ХФ КБ АТ «Приват» Чечоткін В.В. обґрунтував особливості кредитування аграрних підприємств комерційним банком.

Також, члени первинної організації активно підтримують молодь у їх науковій діяльності. Так, до II етапу Всеукраїнських конкурсів наукових робіт здобувачів вищої освіти вийшли і стали переможцями три здобувачі, під керівництвом членів обласної організації СЕУ: Рикун Є.В. (наукова робота на тему «Розробка прогнозу та перспективи розвитку галузі овочівництва у південному регіоні»), Сложинська В.О. (наукова робота на тему

«Сучасні тренди створення інноваційних продуктів з кавуна») та Кривенко Д.С. (наукова робота на тему «Зелений туризм як різновид підприємницької діяльності на території Таврійської степової культури»).

Участь в онлайн-заходах.

Члени обласної організації СЕУ протягом 2020 р. взяли участь в онлайн-заходах, організованих Херсонською обласною державною адміністрацією спільно з дипломатичними установами, міжнародними організаціями, підприємствами та науковими закладами:

- онлайн-засідання за круглим столом: «Перспективи розширення ринків збуту місцевих товарів та послуг: інструменти та напрями»;

- онлайн зустріч з керівниками дипломатичних місій України в країнах Перської затоки;

- онлайн-захід «Як діяти далі, об'єднавши зусилля влади, громадськості та бізнесу, для сталого розвитку Херсонщини»;

- онлайн-засідання робочої групи з підготовки та реалізації плану дій щодо подолання наслідків поширення COVID-19 у Херсонській області в партнерстві з ПРООН (4 засідання);

- онлайн-вебінар «Розвиток внутрішнього водного транспорту та логістичні зони»;

- дводенна міжнародна конференція «Смарт Спеціалізація: діалог для трансформації регіону».

Запровадження членами обласної організації СЕУ Школи молодого бізнесмена «День на виробництві»

Заступник голови правління обласної організації СЕУ – власник та керівник агропромислових холдингів «Сан-Лайт» та «Каїса», депутат Херсонської обласної ради, президент Ротарі-клубу «Херсон», к.е.н. Вікторія Гавренкова стала ініціатором проведення односторонніх практичних занять на підприємствах регіону студентів вищих навчальних закладів області. Цю ініціативу підтримали й інші власники підприємств, а також депутати обласної ради. У 2021 р. готується комплексна програма щодо практичної підготовки молодих економістів, менеджерів для виробництва Херсонської області.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор, академік АН ВШ України,
академік АЕН України Нижник В.М.)*

Впродовж 2020 р. Хмельницька обласна організація СЕУ продовжувала проводити роботу, спрямовану на забезпечення наукового та інформаційного підґрунтя для пошуку резервів зростання конкурентоспроможності економіки області, підвищення її інвестиційної привабливості та зростання соціальної складової.

У 2020 р. було проведено 6 засідань правління обласної організації СЕУ з питань соціально-економічного розвитку Хмельницької області, а також визначення напрямів діяльності та завдань організації щодо покращання економічної ситуації в регіоні. Проводилась робота і щодо залучення нових членів до СЕУ, зокрема серед представників місцевих органів влади, освітніх установ та інших інституційних утворень, які формують інфраструктуру розвитку підприємницького середовища на Хмельниччині. Як наслідок, їх кількість сьогодні вже перевищила 400 осіб.

В межах своїх статутних завдань та компетенції члени обласної організації СЕУ спільно з фахівцями Хмельницької обласної державної адміністрації, Хмельницьких обласної та міської рад, Хмельницької торгово-промислової палати брали участь у підготовці та реалізації регіональних цільових стратегій, планів і програм, зокрема:

- Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на 2011–2020 рр.;

- Плану заходів з реалізації Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на 2018–2020 роки;

- Програми соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2020 рік;

- Програми розвитку малого і середнього підприємництва Хмельницької області на 2019–2020 роки;

- Програми залучення інвестицій в економіку Хмельницької області на 2011–2020 роки;

- Цільової регіональної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2012–2020 роки.

Впродовж 2020 р. члени Хмельницької обласної організації СЕУ були співорганізаторами п'яти міжнародних науково-практичних конференцій, зокрема:

1) XII міжнародної науково-практичної конференції «Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку», 19–20 червня 2020 р., на базі Хмельницького національного університету. В роботі конференції взяли участь понад 150 представників науково-педагогічної спільноти і фахівців-практиків України, Польщі, Білорусі, Казахстану, США, Бангладеш;

2) XX міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми планування в ринкових умовах», яка відбулася в м. Хмельницькому 25–27 вересня 2020 р. на базі Хмельницького національного університету. В роботі конференції взяли участь 108 представників науково-педагогічної спільноти і фахівців-практиків України, Польщі, Грузії.

3) VII міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами», яка відбулася в м. Хмельницькому 9 жовтня 2020 р. на базі Хмельницького національного університету. Загалом, в роботі конференції взяли участь 160 представників науково-педагогічної спільноти і фахівців-практиків України, США, Польщі, Литви, Грузії з близько 41 установи, організації, підприємства, компанії та закладів вищої освіти;

4) V міжнародної науково-практичної конференції «Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів», 6–7 листопада 2020 р., на базі Хмельницького національного університету;

5) XV міжнародної науково-практичної конференції «Маркетингові технології в умовах глобалізації економіки України», яка відбулася в м. Хмельницькому 26–28 листопада 2020 р. на базі Хмельницького національного університету. В роботі конференції взяли участь понад 150 представників науково-педагогічної спільноти і фахівців-практиків України, Польщі, Німеччини, Словаччини, Румунії, Грузії.

Крім того, члени обласної організації СЕУ брали участь у понад 60 науково-практичних конференціях та круглих столах, які проводились як в Україні, так і за її межами.

Традиційним для Хмельницької обласної організації СЕУ стало проведення спільно з Департаментом економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Хмельницької облдержадміністрації, Хмельницькою торгово-промисловою пала-

тою та бізнес-структурами регіону циклу обговорень щодо підвищення ефективності існуючих та перспектив нових напрямів формування співпраці в регіоні.

У Хмельницькому національному університеті членами обласної організації СЕУ у 2020 р. розпочато виконання двох науково-дослідних робіт за рахунок коштів державного бюджету:

1) № 2Б-2020 «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (номер державної реєстрації 0120U102088). Науковий керівник – д.е.н., проф., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Войнарєнко М.П. (з листопада 2020 р. науковий керівник роботи – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування Скоробогата Л.В.);

2) № 5Б-2020 «Моделювання інноваційного ресурсного потенціалу в стратегіях безпечного розвитку підприємств малого та середнього бізнесу» (номер державної реєстрації 0120U102123). Науковий керівник – д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хрущ Н.А.

У звітному році в Хмельницькому національному університеті дослідження проводилися і по госпрозрахунковій тематиці, зокрема, відкрито дві нові та продовжилась робота над виконанням однієї науково-дослідної роботи, які виконуються за рахунок коштів підприємств регіону:

1) № 19-2019 «Розробка системи управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства за умов реалізації політики зміцнення національної безпеки держави» з ДП «Новатор» (номер державної реєстрації 0119U103529). Науковий керівник – д.е.н., проф., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Войнарєнко М.П. (з листопада 2020 р. науковий керівник – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування Скоробогата Л.В.);

2) № 07-2020 «Формування фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємницькими структурами» з ТОВ «Єлідан» (номер державної реєстрації 0120U104853). Науковий керівник – д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хрущ Н.А.;

3) виконання госпдоговірної науково-дослідної роботи № 06-2020 на тему: «Механізм управління фінансовим потенціалом підприємницьких структур» з ПП «ЄвроСир» (номер державної реєстрації 0120U104887). Науковий керівник – д.е.н.,

проф., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хрущ Н.А.

Науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів Хмельницької області, які є членами обласної організації СЕУ, протягом року здійснювалась просвітницька робота у загальноосвітніх навчальних закладах, спрямована на розширення економічної освіченості, роз'яснення актуальних питань соціально-економічного розвитку країни та Хмельниччини зокрема. Наприклад, в Хмельницькому національному університеті на базі кафедри обліку, аудиту та оподаткування було проведено бізнес-конкурс – CGMA Emerging Leaders Competition 2020 (CGMA Конкурс нових лідерів 2020), покликаний виявити кращих молодих бізнес-лідерів завтрашнього дня і дати студентам університетів можливість продемонструвати свій талант в галузі фінансів та управління бізнесом. Активну участь у його розробці приймали викладачі кафедри, зокрема Войнаренко М.П., Скоробогата Л.В., Тарашевська О.В., Замазій О.В., Валькова Н.В. та ін.

Викладачі кафедри економічної теорії Хмельницького національного університету співпрацюють в сфері наукового та науково-технічного співробітництва із Тбіліським державним університетом ім. І. Джавахішвілі, м. Тбілісі, Грузія; Єреванським державним університетом, м. Єреван, республіка Вірменія; університетом Кафр-еш-Шейху, м.Кафр-еш-Шейх, Єгипет.

Членами обласної організації СЕУ протягом 2020 р. опубліковано більше 10 монографій, 2 підручники, понад 50 статей у журналах, що входять до наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science), більше 100 – фахових статей, понад 200 – у збірниках матеріалів конференцій.

За результатами своєї діяльності члени обласної організації СЕУ отримали чотири свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір:

1) Свідоцтво № 98507 від 09.07.2020 р. Авторське право на Літературний письмовий твір наукового характеру «Оптимізування управління маркетингом підприємств реального сектору економіки на засадах взаємодії з неприбутковими організаціями». Автори: Ковальчук С.В., Кобець Д.Л., Забурмеха Є.М.;

2) Свідоцтво № 98508 від 09.07.2020 р. Авторське право на Літературний письмовий твір наукового характеру «Оптимізування механізму формування комплексу маркетингових комунікацій підприємств харчової промисловості». Автори: Ковальчук С.В., Кобець Д.Л., Забурмеха Є.М.;

3) Свідоцтво № 98509 від 09.07.2020 р. Авторське право на Літературний письмовий твір наукового характеру «Оцінювання ефективності брендингу у виробничо-торговельних ланцюгах». Автор: Ковальчук С.В.;

4) Свідоцтво № 98109 Авторське право на Літературний письмовий твір «Науково-методичні рекомендації щодо оцінки впровадження нової техніки та її впливу на економіку підприємства» від 15.06.2020. Автор: Орлов О.О.

Загалом, до основних напрямів наукової роботи членів обласної організації СЕУ у 2020 році можна віднести:

- розробка теоретико-методологічних та прикладних аспектів процесів формування та моделювання стратегій і тактик управління діяльністю підприємницьких структур в сучасному динамічному середовищі;

- науково-методичне обґрунтування прикладних аспектів забезпечення здатності суб'єктів господарювання управляти економічним потенціалом та фінансовою безпекою в процесі їх стратегічного інноваційного розвитку;

- формування та розвиток конкурентоспроможної економіки на основі кластерної моделі;

- впровадження концептуально нових підходів до побудови методології стратегічного і тактичного управління у діяльність підприємницьких структур України;

- дослідження напрямів цифрової трансформації національної економіки та основ формування громадянського суспільства;

- аналіз системних проблем розвитку національної економіки України та визначення напрямів подолання кризових явищ.

- оцінка ефективності інвестицій в людський капітал за умов економічної глобалізації та забезпечення інвестиційного клімату в Україні;

- формулювання інноваційних підходів до реалізації професійних освітніх послуг в конкурентному середовищі.

- дослідження ролі держави у посиленні економічної безпеки України в умовах світової системної кризи;

- розробка механізмів управління виробничими економічними системами за умов розвитку кластерних технологій та глобалізаційних процесів.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Петкова Л.О.)

Діяльність Черкаської обласної організації СЕУ в 2020 р. здійснювалась за такими напрямками: дослідження конкурентних переваг України в міжнародній економічній інтеграції; напрями активізації економічного потенціалу країни; розробка моделей ефективного розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні в контексті активізації міжнародної економічної діяльності.

В своїй діяльності обласна організація СЕУ тісно взаємодіє із органами державного управління та місцевого самоврядування області (зокрема Департаментом регіонального розвитку Черкаської обласної державної адміністрації, Департаментом архітектури та містобудування Черкаської міської ради); Черкаським обласним ресурсним центром розвитку громад; Черкаською торгово-промисловою палатою. Наші науковці продовжують участь у розробці Стратегії розвитку Черкаської області на період до 2027 року та Плану її реалізації.

Організовано та проведено всеукраїнські, міжнародні науково-практичні конференції та форуми, присвячені проблемам економічного розвитку країни та регіону, міжнародних економічних відносин, зокрема: VII міжнародну науково-практичну конференцію «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри», березень 2020 р.; XVII міжнародну науково-практичну конференцію молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України», листопад 2020 р. тощо.

Члени обласної організації СЕУ беруть участь в різноманітних всеукраїнських та міжнародних заходах, що спрямовані на активізацію міжнародного співробітництва, регіонального економічного розвитку та підвищення якості вищої освіти. До числа таких заходів належать вебінар від Представництва ЄС в Україні «Європейський Союз: соціально-економічний аспект» (10.04.2020); серія вебінарів Представництва ЄС в Україні «Мікробізнес в Україні: європейський досвід» (07–08.05.2020); вебінар «Залучення інвестицій до об'єднаних територіальних громад» (12.05.2020); вебінар «Як відкриті дані можуть допомогти створити безпечне середовище у громаді» (21.05.2020); міжнародна конференція «Смарт спеціалізація: діалог для трансформації регіону» (30.11–1.12.2020).

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., доцент, член-кореспондент НААНУ,
академік АЕН України,
Заслужений економіст України Москаленко А.М.)*

Протягом звітнього періоду вченими Чернігівської обласної організації СЕУ проводилась науково-дослідна, науково-організаційна робота на виконання рішень V з'їзду та Пленумів СЕУ. Основними напрямками діяльності, як і в попередні роки, була виробнича, наукова, педагогічна робота, що знайшло своє відображення в проведенні наукових досліджень разом з ННЦ «Інститут аграрної економіки», ННЦ «Інститут землеробства» та впровадженні їх результатів у виробництво; в активному обговоренні результатів наукових досліджень на конференціях, семінарах різного рівня; у просвітницькій діяльності при підготовці спеціалістів для різних галузей народного господарства тощо.

Впродовж 2020 р. відбулося чотири засідання Правління обласної організації СЕУ, на яких розглядалися питання перспектив та загроз запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення; наукового забезпечення агропромислового виробництва Чернігівської області в природно-кліматичних умовах, що склалися весною і влітку 2020 року; підвищення інвестиційної привабливості та збільшення експортного потенціалу Чернігівської області; організаційно-економічних засад підвищення ефективності функціонування Секції науково-інноваційного розвитку агропромислового комплексу Чернігівської області Північного міжрегіонального наукового центру НААН.

В межах статутних повноважень та компетенції науковці обласної організації СЕУ брали участь в розробці Комплексної Програми підтримки розвитку агропромислового комплексу Чернігівської області на 2021–2027 роки та в реалізації раніше прийнятих обласних програм: Програми передачі нетелей багатодітним сім'ям, які проживають у сільській місцевості Чернігівської області на 2016–2020 роки (*затверджена рішенням третьої сесії обласної ради сьомого скликання від 27.01.2016*), Програми фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2016–2021 роки (*затверджена рішенням четвертої сесії обласної ради шостого скликання від 29.04.15, зі змінами, затвердженими рішеннями обласної ради від 27.01.2016 та від 17.05.2018*).

У червні 2020 р. Голова правління обласної організації СЕУ А.М. Москаленко під час особистого спілкування передав Президенту України В.О. Зеленському пропозиції по запровадженню ефективного механізму збереження і відтворення родючості ґрунтів України.

З метою активізації роботи по залученню інвестицій в економіку регіону розроблено і подано проект до Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України «Біологізація сільськогосподарського виробництва в Україні на основі сучасних вітчизняних наукоємних розробок» для участі в II конкурсному відборі проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу (проводить Мінрегіон).

Пріоритетним напрямом роботи обласної організації СЕУ залишається удосконалення інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки країни. Спільно з науковцями Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України продовжувались дослідження у напрямі впровадження інновацій, які покращують екологічний стан довкілля та забезпечують значний і швидкий економічний ефект, не потребуючи при цьому значних інвестицій.

З метою впровадження інновацій в практику сільськогосподарського виробництва члени обласної організації СЕУ приймали активну участь у дев'яти регіональних науково-практичних конференціях та нарадах. Також продовжувалася започаткована в попередні роки інформаційно-консультативна робота членів правління обласної організації СЕУ по впровадженню сучасних наукових розробок у виробництво безпосередньо в сільськогосподарських підприємствах. Впродовж звітного року інформаційно-консультативними послугами науковців скористалися більше 175 керівників і спеціалістів агроформувань. Результатом даної роботи стало укладання 190 угод на впровадження в сільськогосподарських підприємствах 21 області України та в ряді країн ЄС, наукоємних розробок Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України на суму близько 13 млн гривень.

Враховуючи високу окупність інноваційних розробок вчених-мікробіологів, сільськогосподарські підприємства отримали додатковий прибуток на суму більше 116,5 млн гривень.

Як і в попередні роки науковці проводили дослідження по забезпеченню наукового та інформаційного підґрунтя адаптації

економіки регіону до сучасних умов ринкової економіки, підвищення її інвестиційної привабливості, відродженню традиційних виробництв Полісся.

Члени Правління обласної організації СЕУ брали активну участь у підготовці студентської молоді, майбутніх кандидатів і докторів наук.

Голова Правління А.М. Москаленко брав активну участь у телевізійних та радіопрограмах регіонального рівня з оцінками запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні та з інших актуальних питань сьогодення.

У 2020 р. продовжувалась активна робота по організації науково-практичних конференцій, виробничих семінарів, круглих столів по злободенним проблемам розвитку регіону.

КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
Академік АЕН України Міщенко В.І.)*

У 2020 р. діяльність Київської міської організації СЕУ була зосереджена на роботі щодо вдосконалення вітчизняного законодавства з питань реформування економіки і фінансового сектору України на принципах євроінтеграції та використання кращого світового досвіду і практики діяльності міжнародних фінансових організацій з метою подолання наслідків економічної кризи, пандемії COVID-19 та прискорення темпів економічного зростання.

Важливою подією в діяльності Київської міської організації СЕУ в 2020 р. стало створення на кафедрі «Інформаційні системи в економіці» ДВНЗ «Київський національний економічний університет» первинної організації Спільки, керівником якої обрано кандидата економічних наук, доцента М.Т. Краснока.

У 2020 р. членами Київської міської організації СЕУ було проведено 25 семінарів, 8 круглих столів та 67 лекцій з актуальних питань реформування та розвитку економіки, розвитку державного управління, вдосконалення управління державними фінансами, розвитку банківської системи та фінансового сектору загалом.

У процесі виконання своїх статутних функцій Київська міська організація СЕУ тісно співпрацювала з широким колом науковців і практиків, які працюють в ДВНЗ «Університет бан-

ківської справи», Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Київському національному торговельно-економічному університеті, ДННУ «Академії фінансового управління», Національній Академії педагогічних наук України, Національному банку України, Міністерстві фінансів України, Товаристві «Знання» України та інших наукових установах, навчальних закладах і громадських організаціях.

Основну наукову та публічну діяльність члени Київської міської організації СЕУ зосередили на науковому та методичному обґрунтуванні напрямів реформування вітчизняної економіки, посиленні макрофінансової стабільності, протидії негативним економічним наслідкам пандемії COVID-19 для вітчизняної економіки, сприянню практичній реалізації заходів щодо монетарного та адміністративного стимулювання економічного розвитку, відновленню ефективного функціонування банківської системи та фінансового сектора України.

Ця діяльність була зосереджена на розробленні рекомендацій і пропозицій для Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо вдосконалення законодавчих і нормативних документів з метою проведення невідкладних реформ, що підтримують поступальний розвиток економіки України. Зокрема, члени Київської міської організації СЕУ брали участь у підготовці рекомендацій щодо проекту Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (№5065), «Основних засад грошово-кредитної політики на 2021 рік та середньострокову перспективу», а також у розробленні пропозицій щодо формування стратегії регіонального розвитку України. Проведено наукове обґрунтування заходів щодо забезпечення фінансової стабільності в Україні, досліджувались питання стабілізації грошового та валютного ринків, діяльності державних банків і банків з державною участю в капіталі, роботи з проблемними та нежиттездатними банками, запровадження макропруденційного регулювання та вдосконалення механізмів монетарного регулювання економіки.

Рекомендації та пропозиції членів Київської міської організації СЕУ щодо регулювання фінансового сектору, управління фінансовими та інноваційними ризиками, монетарного регулювання економіки України з використанням цифрових грошей (CBDC), діяльності державних банків і банків з державною участю в капіталі, управління внутрішнім і зовнішнім державним боргом, підвищення ефективності управління проблемни-

ми кредитами, вдосконалення функціонування та регулювання діяльності платіжних систем, вдосконалення фінансового моніторингу знайшли відображення у 158 наукових публікаціях у зарубіжних і вітчизняних виданнях.

У 2020 р. членами Київської міської організації СЕУ було розроблено низку практичних рекомендації та пропозиції за такими напрямками.

1. «Розвиток фінансових інновацій у фінансовому секторі України», відповідно до якої розроблено низку рекомендацій щодо передачі функцій регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ до Національного банку України та НКЦПФР. Розроблено методичку управління інноваційними ризиками та кіберзагрозами в діяльності фінансових установ, запропоновано механізми адаптації фінансового сектору України до європейських стандартів і реформування системи нагляду за фінансовими установами і співробітництва з європейськими та міжнародними фінансовими організаціями.

За результатами дослідження опубліковано такі статті: Paliienko O., Naumenkova S., Mishchenko S. An empirical investigation of the Fama-French five-factor model. *Investment Management and Financial Innovations*. 2020. Vol.17, Is. 1. P.143-155. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17\(1\).2020.13](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17(1).2020.13); Науменкова С.В., Міщенко С.В. Дорофеев Д.А. Світовий досвід інституціоналізації управління інноваційними процесами в банківській системі. *Економічний простір*. 2020. №163. С.126-132; Naumenkova S., Tishchenko I., Mishchenko S., Mishchenko V., Ivanov V. Assessment and Mitigation of Credit Risks in Project Financing. *Banks and Bank Systems*, 2020. №15(1). P.72-84. DOI: 10.21511/bbs.15(1).2020.08

2. «Роль суспільної довіри як інституту розвитку економічної системи України», відповідно до якої розроблено низку рекомендацій щодо посилення довіри суб'єктів ринку до діяльності фінансових установ та економічної політики уряду. За результатами дослідження опубліковано монографію: «Доверие в институциональной архитектонике экономического пространства-времени. в 2-х т. / под ред. чл.-корр. НАН Украины А.А. Гриценко. НАН Украины, ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины». К.: Знання України, 2020, та кілька наукових статей.

3. «Управління борговою безпекою держави» (під керівництвом д.е.н., проф., професора кафедри міжнародних економі-

чних відносин Сумського державного університету Ф.О. Журавки). У рамках зазначеної теми розроблено: науково-методичний інструментарій щодо коротко- та середньострокового прогнозування державного боргу України за допомогою авторегресивної моделі ARMA; запропоновано методичний підхід щодо оцінки впливу показників економічного розвитку (ВВП, прямі іноземні інвестиції, індекс інфляції, золотовалютні резерви, експорт товарів та послуг, імпорт товарів та послуг) на державний борг України; удосконалено науково-методичний підхід до розрахунку індикаторів оцінки боргової безпеки країни за допомогою їх групування, який дозволяє оцінити основні потенційні загрози і джерела нестабільності, спрогнозувати їх майбутню динаміку і визначити інтегральний показник стану боргової безпеки країни; визначено місце та ролі боргової безпеки в системі економічної безпеки держави.

За темою дослідження опубліковано статті: Fedir Zhuravka, Hanna Filatova and John O. Aiyedogbon (2019). Government debt forecasting based on the Arima model. *Public and Municipal Finance*, 8(1), 120-127. doi:10.21511/pmf.08(1).2019.11; Fedir Zhuravka, Hanna Filatova, Petr Šuleř and Tomasz Wołowiec (2020). State debt assessment and forecasting: time series analysis. *Investment Management and Financial Innovations*, 18(1), 65-75. doi:10.21511/imfi.18(1).2021.06.

4. «Умови випуску та обігу цифрових грошей центральних банків», у межах якої досліджено особливості впровадження цифрових грошей центральних банків та їх вплив на умови реалізації грошово-кредитної політики, забезпечення фінансової стабільності та інституційні трансформації в банківському секторі. Охарактеризовано потенційний вплив використання цифрових грошей на основні параметри економічної політики. Доведено, що наслідками використання цифрових грошей будуть принципові зміни в структурі та функціях як комерційних, так і центральних банків. Визначено головні напрями інституційних змін та перспективи розвитку вітчизняного банківського сектора в умовах цифровізації економіки з метою посилення його інституційної спроможності.

За результатами дослідження опубліковано такі статті: Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрові гроші центральних банків: майбутнє інституційних змін у банківському секторі. *Фінанси України*. 2021. №2; Міщенко В.І., Тищенко Є.О. Проблеми розроблення фінансової моделі інвестиційного проекту. *Цифровізація економіки в умовах пандемії: процеси,*

стратегії, технології. Зб. Міжн. наук. конф. 22–23 січня 2021 р. Кельце, 2021; Міщенко В.І. Особливості взаємодії фінансових посередників зі споживачами при цифровому наданні фінансових послуг. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці*: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. Київ, КНЕУ. К., 2020. – 431 [2] с. С.420-422; Міщенко В.І. Цифровий маркетинг банківських інновацій. *Цифрова трансформація фінансового сектора економіки*. тези доп. V Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. 9–10.04.2020. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2020. С.211-214.

5. «Імперативи теорії та практики економічного розвитку в умовах глобалізації», згідно з якою визначено головні напрями розвитку економіки України в умовах глобалізації.

За результатами дослідження опубліковано такі статті: Міщенко В.І. Монетарне регулювання економіки в умовах фінансової нестабільності. *Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку*. VII міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. 30.10.2020. Острого: Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2020. С.172-176; Науменкова С.В., Міщенко В.І. Негативні наслідки посилення монетарно-фіскального антагонізму в Україні. *Сучасні наукові підходи до модернізації економіки та фінансової системи країни*. Міжн. наук.-практ. конф. 17.10.2020 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2020. С.171-173; Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. №1-2 (274-275). С.133-149.

У 2020 р. члени Київської міської організації СЕУ брали активну участь у організації та проведенні міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій, круглих столів, семінарів, диспутів, на яких виступали з науковими доповідями та презентаціями, зокрема:

1. X Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки». ДВНЗ «Університет банківської справи». Київ. 15 травня 2020 р.

2. VII Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку». Національний університет «Острозька академія». Острого. 30 жовтня 2020 р.

3. V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Цифрова трансформація фінансового сектора економіки».

Одеський національний економічний університет. Одеса, 9–10 квітня 2020 р.

4. Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці». Київ. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 23 березня 2020 р.

5. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні наукові підходи до модернізації економіки та фінансової системи країни». Ужгородський національний університет. Ужгород. 17 жовтня 2020 р., та інших.

Перспективними напрямками подальшої діяльності Київської міської організації СЕУ є посилення наукової роботи з обґрунтування пропозицій щодо реформування вітчизняної економіки, зокрема, її фінансового та банківського секторів.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ СЕКЦІЙ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

У 2020 році наукові секції Спілки економістів України активно співпрацювали з науково-дослідними установами НАН України та галузевих національних академій наук, парламентськими та урядовими комітетами і комісіями, центральними органами виконавчої влади, вищими навчальними закладами, а також з іншими громадськими організаціями та асоціаціями підприємств і наукових установ різних галузей, зокрема з Академією економічних наук України, Торгово-промисловою палатою України, Українським союзом промисловців і підприємців тощо.

Протягом звітного року вчені наукових секцій СЕУ згідно із зверненнями окремих комітетів Верховної Ради України неодноразово залучалися до експертизи ряду проектів законів та готували відповідні експертні висновки для розгляду на засіданнях комітетів, а також брали безпосередню участь у організації і проведенні багатьох наукових форумів, як в Україні, так і за кордоном, опублікували ряд монографій та значну кількість наукових статей у відомих вітчизняних і зарубіжних виданнях. Основні здобутки наукових секцій СЕУ за 2020 рік згідно зі звітними даними, наданими керівниками секцій, наведені нижче.

СЕКЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

*(Науковий керівник – академік НАН України,
д.е.н., професор Геєць В.М.)*

Протягом 2020 р. вчені Секції під керівництвом академіка НАН України В.М.Геєця проводили науково-дослідну роботу за темою «Макроперспективи ендогенізації економічного розвитку України» (3.1.7.115.) (термін виконання: I кв. 2018 р.–IV кв. 2020 р.). В межах розділу цієї теми «Соціальна держава в ендогенізації економічного зростання» було досягнуто, зокрема, таких наукових результатів:

- обґрунтовано соціально значущі форми взаємодії населення та їх виклики життєдіяльності українського суспільства і держави;

- визначено роль окремих факторів ендогенізації розвитку економіки, в тому числі рівноправності відносин держави, бізнесу і суб'єктів голосування, соціального прогресу та довіри;

- розкрито авторські погляди щодо трансформації соціальної реальності на шляху до нової соціальної якості, як інструменту державного управління, взаємозв'язку чинників соціальних трансформацій та ролі держави у забезпеченні соціальної якості;

- обґрунтовано принципові особливості взаємозв'язку економічних та політичних трансформацій на шляху до реконструктивного розвитку економіки України тощо;

- доведено, що взаємодія держави і бізнесу формує успішні умови для їх розвитку в разі, якщо у суспільстві соціальна реальність є такою, що зовнішні форми діяльності особистості інтеріоризуються у їх внутрішній план відповідно до соціальних інновацій, що генеруються і реалізуються в процесі соціалізації, що «знімає» відчуженість у формуванні людини в економічній реальності, яка (як, власне, і процеси цієї діяльності) починає панувати над нею;

- доведено, що соціалізація на основі особистісного сприйняття формує суспільне сприйняття, підтримуючи тим самим суспільний розвиток та його економічні складові ендогенного характеру;

- показано, що цілеспрямованість соціалізації в напрямі подолання обмежень, характерних культурному коду, може досягатись, у тому числі, завдяки впливу держави та громадянського суспільства, зокрема в Україні, що дозволяє забезпечувати трансформації в економіці згідно суспільних, а не домінуючих приватних інтересів;

- показано, що в рамках еволюції моделей економічного зростання в напрямку розширення ендогенного характеру його факторів, доцільно враховувати і ендогенний характер соціалізації і соціальних інновацій, які є способом нагромадження соціальних здатностей діяльності для нагромадження невидимих активів як джерела росту економіки.

За бюджетною програмою 6541230 додатково до відомчої тематики проводилось дослідження за науковим проектом «Інституційно-організаційні основи проведення Форсайт-дослідження «Економіка України – 2050» Етап I «Розділ 1. Засади Форсайт-дослідження «Економіка України – 2050» (2020 р.). Науковий керівник: д.е.н., професор, чл.-кор. НАН України Скрипниченко М.І. Метою дослідження є: розробка інституційно-

організаційних засад проведення Форсайт-дослідження «Економіка України – 2050». Протягом звітного року виконана робота щодо актуалізації за досвідом країн ЄС нормативних засад формування суспільного діалогу для обговорення майбутнього країни; обґрунтування соціально значущих форм взаємодії населення та виклики життєдіяльності українського суспільства і держави; регламентація формування суспільного діалогу.

Результати досліджень вчених Секції дозволили підготувати 23 аналітичні матеріали, доповідні записки, які були направлені до Президента України, Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства оборони України, Ради національної безпеки і оборони України, Ради Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерства охорони здоров'я України, Національної академії наук України, щодо першочергових заходів для зупинки негативних тенденцій в економіці України та відновлення економічного зростання; імпортозаміщення та вдосконалення механізму державних закупівель, як складової економічного зростання в Україні; оцінки розвитку макроекономічної ситуації в Україні у 2020–2021 рр. і т. інш., на які отримано 7 позитивних відгуків. Серед них:

- аналітичний матеріал «Першочергові заходи для зупинки негативних тенденцій в економіці України та відновлення економічного зростання» та План реалізації «Першочергових заходів...» – Президенту України, Прем'єр-міністру України, Міністру фінансів України, вих. №135-13/246-1 від 19.03.2020 р.;

- науково-аналітична записка «Макроекономічна збалансованість (система індикаторів для моніторингу макроекономічних дисбалансів) для забезпечення стійкості державних фінансів та економічного зростання в Україні» – Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, директору Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Горшковій Н.І., вих. №135-13/149 від 17.02.2020 р. (Отримано лист про впровадження № 3031-06/43191-07 від 13.07.2020 р. за підписом заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Ігоря Дядюри);

- аналітичний матеріал «Тенденції розвитку цінових процесів та прогноз інфляції у 2020 р.» – Міністерству розвитку

економіки, торгівлі та сільського господарства України, директору Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Горшківій Н.І., вих. №135-13/210 від 06.03.2020 р. (Отримано лист про впровадження №3031-06/43191-07 від 13.07.2020 р. за підписом заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Ігоря Дядюри);

- аналітичний матеріал «Структурні детермінанти норми валового заощадження» – Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, директору Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Горшківій Н.І., вих. №135-13/565 від 21.10.2020 р. (Отримано лист про впровадження №3011-06/66009-07 від 03.11.2020 р. за підписом директора департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Горшківій Н.І.);

- науково-аналітичний матеріал «Щодо окремих аспектів валютної лібералізації в Україні» – Голові Ради Національного банку України, академіку НАН України Данилишину Б.М., вих. №135-13/598 від 26.10.2020 р. (Отримано лист про впровадження №10-0007/68439 від 19.11.2020 р. за підписом голови Ради Національного банку України, академіка НАН України Данилишина Б.М.);

- науково-аналітична записка «Наукові засади аналізу нестабільності соціально-економічного розвитку» (23 стор.), надіслана до Співки економістів України.

За звітний рік вчені Секції брали участь у розробці 7 тем госпдоговорної та конкурсної тематики, а саме:

1. Науковий проєкт «Забезпечення комплементарності цифрових та соціально-економічних перетворень», науковий керівник – чл.-кор. НАНУ Гриценко А.А. В межах досліджень за цим проєктом з'ясовано основні напрями впливу цифрових трансформацій на економічні відносини та ефективність виробництва; показано зміни у соціальних відносинах, що відбуваються під впливом діджиталізації; виявлено залежність цифрового розвитку від соціально-економічних змін; розкрито на основі узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду базові суперечності цифрових, економічних і соціальних трансформацій; доведено необхідність комплементарного підходу до розв'язання суперечностей цифрового і соціально-економічного розвитку; запропоновано шляхи забезпечення комплементар-

ності цифрових та соціально-економічних перетворень як умови стабільного розвитку.

2. DAI Global LLC/Проект «Економічна підтримка Східної України», за надання дослідницьких послуг з «Оцінка економічного впливу від лібералізації торгівлі з тимчасово непідконтрольними районами Луганської області», згідно з Договором від 05.06.2020 р. № PUR-SEV-20-0009. Замовник – DAI Global LLC/Проект «Економічна підтримка Східної України». Науковий керівник – д.е.н. Нікіфорук О.І. В межах досліджень здійснено оцінку на основі комплексу економіко-математичних моделей сценаріїв економічного і соціального розвитку Луганської області в нових умовах, а також оцінено можливі наслідки розвитку регуляторної політики та відповідних ефектів для економіки області та країни в цілому. Здійснено сценарні розрахунки оцінки впливу на економіку України потенційних змін та ефектів в новій регуляторній політиці в підконтрольних районах (територіях) Луганської області на основі програмно-аналітичний інструментарію «Макропрогноз економіки України».

3. Консультативні послуги у сфері наукових досліджень на тему «Розробка рекомендацій щодо підвищення ставок акцизного податку на тютюновмісні вироби для електричного нагрівання у 2021–2025 рр.» (прикладні дослідження). Науковий керівник – Венгер В.В. Метою роботи було спрогнозування, як підвищення ставок акцизного оподаткування відповідно до Закону України № 466-IX від 16.01.2020 р. вплине на рівень податкових надходжень впродовж 2021–2025 рр. Розроблено моделі для розрахунку додаткових надходжень до бюджету від підвищення на 35% з 1 січня 2021 року ставок акцизного податку на ТВЕН із подальшим щорічним збільшенням цієї ставки на 35% протягом чотирьох наступних років (до 2025 року).

4. Наукова робота «Механізми реалізації галузевих заходів низьковуглецевого розвитку в Україні» цільового міждисциплінарного проекту НАН України «Науково-технічні та економіко-екологічні засади низьковуглецевого розвитку України». Науковий керівник – к.е.н. Подолець Р.З. Метою роботи було обґрунтування механізмів реалізації окремих напрямів політики низьковуглецевого розвитку за секторами економіки на базі узагальнення міжнародної практики впровадження заходів з попередження та адаптації до змін клімату та особливостей реалізації вітчизняної енергетичної та екологічної політики. Узагальнено міжнародну практику впровадження заходів з попере-

дження та адаптації до змін клімату та особливостей реалізації вітчизняної енергетичної та екологічної політики.

5. Консультативні послуги на тему: «Підтримка уряду України щодо оновлення національного визначеного внеску (НВВ)». Науковий керівник – к.е.н. Подолець Р.З. В межах надання послуг розроблено набір макроекономічних сценаріїв (з низькими, середніми та високими темпами економічного розвитку та різною цільовою структурою економіки).

6. Науковий проєкт «Модернізація системи професійно-технічної освіти для потреб регіонального ринку праці». Науковий керівник – к.е.н. Близнюк В.В. Загальною метою проєкту було сприяння розвитку людського капіталу через посилення взаємодії усіх стейкхолдерів у системі професійної підготовки кадрів для потреб промислового регіону. В межах проєкту виявлено пріоритети регіонального розвитку економіки, на основі чого визначалися прогностичні оцінки потреби регіонального ринку праці у професійному розрізі. Виявлено особливості реалізації соціального діалогу в розвитку професійної освіти регіону, обґрунтовано постпандемічні виклики економічного розвитку регіону, формування потреб регіонального ринку праці у розрізі професій та розвитку професійної освіти промислового регіону.

7. Консультативні послуги у сфері наукових досліджень на тему «Розробка концепції інклюзивного сільського розвитку Херсонської області «Нове українське село – 2030». Договір № 59/0 від 07.12.2020 р. Науковий керівник д.е.н., чл-кор. НАН України Бородіна О.М. Розроблені концептуальні положення інклюзивного сільського розвитку Херсонської області «Нове українське село 2030»; обґрунтовано напрями забезпечення інклюзії в розвитку економічної, соціальної та політичної сфер з виокремленням механізмів їх забезпечення. Запропоновано перелік ключових показників для подальшого моніторингу інклюзивного сільського розвитку Херсонської області.

Протягом 2020 р. вченими Секції було опубліковано 9 наукових праць, дві з яких індексуються у міжнародних наукометричних базах даних (Web of Science). Серед них:

монографія: Геєць В.М. Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку / В.М. Геєць; ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Київ : Академперіодика, 2020. – 456 с.;

розділ у монографії: Геєць В.М., Теорія змін технологічних парадигм, що сприяли промислому розвитку та інноваціям

/ Розвиток економічних та науково-технічних основ транспорту п'ятого покоління / Геєць В.М., Волошин О.І., Дзензерський В.О., Никифоров О.І.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України»; Інститут геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України; Інститут транспортних систем і технологій НАН України. – Електрон. ресурс. – К., 2020. – 254 с.;
статті:

- В.М. Геєць, О.В. Кириленко, Б.І. Басок, Є.Т. Базєєв. Енергетична стратегія: прогнози і реалії (огляд). Наука та інновації. – 2020. – № 1. – С. 3–15. URL: <https://doi.org/10.15407/scin16.01.003>;

- Геєць В.М. Соціалізація та соціальна якість як інструменти державної політики соціально-економічного розвитку. Економіка України, 2020. – № 10. – С. 3–18;

- Геєць В.М. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави. Український соціум. 2020. № 3 (74). С. 9–23. <https://doi.org/10.15407/socium2020.03.009>;

- Геєць В.М., Скрипниченко М.І., Шумська С.С. Макроекономічні дисбаланси в Україні: моніторинг на основі MIP SCOREBOARD та модельні оцінки їх впливу на зростання та стабільність. Фінансово – кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. 2020. С. 296–305. (індексується в Web of Science);

- Heyets V., Skrypnychenko M. Eastern Europe Consensus Forecast (Ukraine). London, United Kingdom, 2020 (1-12-й випуск). URL: <https://www.consensuseconomics.com>.

Вчені Секції проводили спільні наукові дослідження з міжнародними установами та організаціями, зокрема брали участь у Міжнародному Проекті LINK (ООН – США) щодо оцінки перспектив розвитку економіки України на період до 2022 р. за системою макромоделей економіки України (ООН – США). Також здійснено підготовку середньострокових прогнозів основних макроекономічних індикаторів розвитку економіки України для прогнозно-аналітичного Центру «Consensus» (Великобританія, Лондон).

Протягом 2020 р. представники Секції брали участь у конференціях, наукових семінарах, круглих столах, засіданнях, форумах, серед яких:

- робоча нарада у Міністра фінансів України, де відбулася презентація аналітичного матеріалу «Першочергові заходи для зупинки негативних тенденцій в економіці України та відновлення економічного зростання» (18 березня 2020 р.);

- засідання Ради з питань економічного розвитку України.

Тема обговорення «Державна програма стимулювання економіки та подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020–2022 роки» (27 травня 2020 р.);

- спільне засідання українсько-литовської та литовсько-української ділових рад в форматі он-лайн. Обговорення питань стану українсько-литовського ділового співробітництва в контексті епідеміологічної ситуації, підготовки VI Українсько-литовського економічного форуму в Києві, яке проводилося УСПП 17 вересня 2020 року;

- засідання науково-технічної ради Держводагентства, обговорення питання «Щодо стану і проблем наукового забезпечення у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів. Концептуальні засади розроблення Водної стратегії України», 29 вересня 2020 р., м. Київ (Бортничі);

- перший круглий стіл на тему «Економічна альтернатива для України: новітній індустріальний розвиток проти сировинної, аграрної країни без промисловості» (Торгово-промислова палата України, ДП «Укрпромзовнішпекспертиза», Інститут суспільно-економічних досліджень та ін. (01 жовтня 2020 р.);

- засідання робочої групи щодо обговорення проекту Стратегії економічної безпеки України (в режимі ZOOM-Конференції). Організатор: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 11 листопада 2020 р., м. Київ.

Керівник Секції В.М. Геєць також брав участь у телепередачі на електронній платформі «Антикризовий медіа-центр» (м. Краматорськ, 26 листопада 2020 р.) на тему «Економіка як драйвер реінтеграції: яка модель розвитку потрібна Донецькій та Луганській областям?».

СЕКЦІЯ ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

*(Науковий керівник – д.е.н., професор, академік НААН України,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,
академік Міжнародної інженерної академії Хвесик М.А.)*

Науковцями Секції у складі Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» (ДУ ІЕПСР НАН України) у 2020 р. під безпосереднім керівництвом академіка НААН України М.А. Хвесика виконувались 6 науково-дослідних робіт відомчої та 2 – конкурсної тематики (на замовлення Президії Національної академії наук України).

З 2017 року Відділенням економіки НАН України започатковано дослідження в рамках Цільової програми наукових досліджень «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року» (терміни виконання: 2017–2021 роки), науковим керівником якої згідно з постановою Президії НАН України «Про стан та перспективи виконання цільових програм наукових досліджень відділень НАН України» від 07.07.2016 року № 125 призначений науковий керівник Секції, академік НААН України М.А. Хвесик. ДУ ІЕПСР НАН України є головною установою – координатором наукових досліджень у рамках програми. У рамках цієї програми в звітному році сімома інститутами Відділення економіки НАН України продовжувалися дослідження за вісьмома темами НДР.

За 2020 р. науковці Секції виконали значний обсяг робіт за відомчою, програмно-цільовою та конкурсною тематикою, що дозволило отримати такі найважливіші наукові результати:

Відомча тематика:

1. НДР «Формування платформи системних взаємодій природоресурсного та ринкового циклів розвитку» за Цільовою програмою наукових досліджень Відділення економіки НАН України «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року» (*фундаментальне дослідження*). Обґрунтовано класифікаційну структуру характеристик взаємодії природоресурсного та ринкового циклів розвитку з метою їх ідентифікації в умовах формування платформи взаємодії; визначено особливості середовищних та ресурсних інструментів інтеграції природних ресурсів до зони впливу ринку; досліджено розвиток підприємницької діяльності у сфері використання природних ресурсів із залученням державного і приватного капіталу; запропо-

новано алгоритм функціонування платформених ринків з урахуванням нових властивостей природних ресурсів і їх інтеграції до зони впливу ринку.

2. НДР «Розвиток інституціонального середовища фінансово-економічного регулювання водокористування» за Цільовою програмою наукових досліджень Відділення економіки НАН України «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року» (*фундаментальне дослідження*). Запропоновано методiku формування та розрахунку системи індикаторів оцінки ефективності водокористування у секторі зрошення, яка дозволяє оцінити водозабезпеченість існуючих зрошувальних систем та екологічну безпеку проведення зрошення земель при реалізації різних типів сценаріїв і встановити можливі економіко-соціальні та екологічні наслідки їх реалізації; проведено структурування сучасних механізмів фінансово-економічного регулювання водогосподарської діяльності в умовах екологічних обмежень, які здатні забезпечити принципово нову систему взаємовідносин між власником водних та водогосподарських об'єктів і суб'єктами підприємницької діяльності, а також підвищити рівень капіталізації використання водних ресурсів; удосконалено інструменти фінансово-економічного регулювання, що дають можливість забезпечити специфічні впливи на поведінку водокористувачів за рахунок запровадження мотиваційно-стимулюючих та компенсаційно-антистимулюючих дій; удосконалено концептуальні підходи до проведення оцінки водних ресурсів.

3. НДР «Методологічні засади сталого господарювання» (*фундаментальне дослідження*). Запропоновано структурований опис теоретико-методологічних засад сталого господарювання на основі сучасної інтерпретації науково-природничих поглядів, включаючи класифікацію ознак, пов'язаних з трансформацією парадигмальних уявлень про сталий розвиток природно-господарських утворень; систематизовано комбінаторику класифікаційних ознак сталого господарювання, пов'язаних із еволюційним розвитком парадигмальних уявлень про сталий розвиток природно-господарських утворень.

4. НДР «Оцінювання екосистемних активів територіальних громад» (*прикладне дослідження*). Вперше розроблено концептуальні засади оцінювання екосистемних активів територіальних громад в умовах поглиблення процесів децентралізації, а саме: розкрито сутність та змістовні ознаки екосистемних активів територіальних громад як продуцентів екосистемних послуг із

позицій сталого природогосподарювання; визначено ключові орієнтири оцінювання екосистемних активів територіальних утворень, які ґрунтуються на застосуванні трьох вихідних методологічних підходів (екологічного, економічного, соціального) та розроблено методологічний інструментарій оцінок екосистемних активів територіальних утворень; запропоновано загальні методичні підходи та спеціальні методичні підходи до формалізації вартісних оцінок екосистемних активів з урахуванням місцевих особливостей території (на прикладі негативного впливу твердих побутових відходів, асиміляційного потенціалу екосистем та водних ресурсів), обґрунтовано систему показників оцінювання екосистемних активів територіальних громад.

5. НДР «Екологічна безпека агломерацій урбурального типу в умовах формування ринку природно-ресурсних активів» (*прикладне дослідження, робота завершена*). Визначено та обґрунтовано стратегічні пріоритети досягнення екологічної та природно-техногенної безпеки простору агломерацій урбурального типу. Розглянуто структурно-динамічні зрушення в забезпеченні соціо-еколого-економічної безпеки в контексті створення інноваційно-технологічної бази сталого розвитку агломерацій урбурального типу. Визначено складові та встановлено взаємозв'язки у моделі формування простору урбуральних агломераційних утворень з дотриманням їх еколого-економічної безпеки. Запропоновано інновації у сфері поводження з відходами виробництва та досліджено інноваційну складову соціо-еколого-економічної безпеки в моделі агломерацій урбурального типу з позицій оптимізації ринку природно-ресурсних активів. Запропоновано класифікаційну схему організаційно-економічних механізмів упорядкування ринку природно-ресурсних активів урбуральних агломераційних утворень. Розроблено алгоритм інституціоналізації простору агломерації урбурального типу.

6. НДР «Формування просторової системи управління природно-ресурсними активами» (*прикладне дослідження, робота завершена*). Визначено базові структурні ознаки євроінтегративного вектору запровадження механізму просторового управління природно-ресурсними активами; розроблено, запропоновано та обґрунтовано класифікацію території держави з позицій поєднання цільових функціоналів інтегрального просторового управління територіальними природно-ресурсними активами; сформовано й обґрунтовано комплекс засобів і заходів із побудови моделі правового регулювання в цифровій економіці зад-

ля підвищення ефективності освоєння природо-ресурсного потенціалу за умов функціонування територіальних природно-господарських утворень; розроблено алгоритмізований пакет засобів реалізації у практиці господарювання просторової системи управління територіальними природно-ресурсними активами; розроблено та обґрунтовано замкнений цикл формування механізму варіативного інтегрального просторового управління природно-ресурсними активами параболоїдного формату та семи його структурно-ступеневих елементів.

Програмно-цільова та конкурсна тематика:

1. Науковий проєкт молодих учених «Пріоритетні напрями і ключові механізми сталого розвитку агломерацій: природно-ресурсна складова» в рамках конкурсу проєктів науково-дослідні роботи молодих учених НАН України на 2020 рік (*фундаментальне дослідження, договір № 93-12/06-2020 від 02.03.2020 р., робота завершена*). Проаналізовано стратегічні пріоритетні напрями сталого розвитку агломерацій за природно-ресурсними складовими та запропоновано комплекс дієвих організаційно-економічних механізмів їх розвитку, де акцентовано увагу на організаційній (нормативно-правова, функціональна, інформаційна, соціо-культурна та організаційно-технічна складові) та економічній (стимулююча, накопичувально-розподільча, системо-гармонізуюча, аудиторсько-дозвільна, компенсаційно-стягувальна) складових, визначено їх переваги та недоліки, а також напрями вдосконалення. Серед останніх домінуючу роль відіграє задіяння громадськості у їх підготовці, що сприяє залученню додаткових ресурсів, урахуванню міжсекторальних інтересів, координації діяльності різних галузевих і територіальних ланок управління.

2. Науковий проєкт «Базові імперативи сталого природокористування в умовах децентралізації управління та євроінтеграції» за I етапом «Принципи та пріоритети розвитку системи сталого природокористування в умовах глобальних змін навколишнього середовища» в рамках цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку та раціонального природокористування в умовах глобальних змін навколишнього середовища на 2020–2024 рр. (*прикладне дослідження, договір № 27/20 від 15.06.2020 р.*). У результаті проведеного дослідження визначено сучасні тенденції, встановлено закономірності та запропоновано перспективні напрями формування системи управління сталим природокористуванням на основі аналізу й оцінки новітніх нау-

кових концепцій організації природогосподарської та природоохоронної діяльності в умовах глобальних змін навколишнього середовища. Розроблено теоретичні підходи до визначення змісту та функцій природного капіталу, що формується із природних ресурсів та пов'язаних з ними екосистемних благ, які безпосередньо задіяні у процесах виробництва і надання послуг у забезпеченні сталого розвитку. Визначено принципи формування системи інституціонального забезпечення управління природними ресурсами в умовах глобальних змін навколишнього середовища та запропоновано ієрархізовану структуру пріоритетів державної підтримки природоохоронних проектів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року.

Науковці Секції – співробітники ДУ ІЕПСР НАН України – брали активну участь у законодавчому процесі, у роботі комітетів Верховної Ради України, тощо. За звітний період ними було підготовлено і передано для використання та впровадження у народному господарстві й суспільній практиці (направлено до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших організацій і суб'єктів господарювання) 101 наукову розробку (*усі за бюджетною програмою 6541030*), а саме: Рада національної безпеки і оборони України – 2 документи, Верховна Рада України – 7, Кабінет Міністрів України – 1, міністерства і відомства України – 33, місцеві органи державної влади – 13, інші структури: організації, суб'єкти господарювання, президії Національних академій наук України – 45, з яких на 49 отримано листи-підтвердження про впровадження (*усі за бюджетною програмою 6541030*). Найбільш вагомими з них є наступні:

1) Донбас як зона екологічної катастрофи: техногенні виклики та загрози (аналітичні матеріали) – Міністерство енергетики та захисту довкілля України, лист-підтвердження про впровадження № 26/1.5-12.1.2-4412 від 20.02.2020;

2) Пропозиції щодо першочергових заходів щодо нейтралізації викликів та загроз національній безпеці України в екологічній сфері – Рада національної безпеки та оборони України, лист-підтвердження про впровадження № 944/14-05/2-20 від 09.04.2020;

3) Потенціал платформеного підходу і ринку земельних ресурсів в системі формування платформи взаємодій (аналітична записка) – Державне підприємство «Український науково-дослідний і проектний інститут цивільного будівництва», лист-підтвердження про впровадження № 209 від 02.06.2020;

4) Соціальні наслідки та інтереси процесів інтеграції природних ресурсів до зони впливу ринку (аналітична записка) – Інститут землекористування НААН України, лист-підтвердження про впровадження № 115 від 27.07.2020;

5) Застосування механізмів самооподаткування для забезпечення сталого розвитку територіальних громад (аналітична записка) – Іванівська сільська рада Калинівського району Вінницької області, лист-підтвердження про впровадження № 02-40-1-858 від 02.06.2020;

6) Організаційно-економічні засоби просторового управління природно-ресурсними активами (аналітична записка) – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, лист-підтвердження про впровадження № 3811-05/36058 від 11.06.2020;

7) Результати наукових досліджень за темою «Розвиток інституціонального середовища фінансово-економічного регулювання водокористування» – Верховна Рада України (народний депутат України А.Г. Драбовський), лист-підтвердження про впровадження № 15/20-227 від 29.02.2020;

8) Результати наукових досліджень за темою «Розвиток інституціонального середовища фінансово-економічного регулювання водокористування» – Департамент екології та природних ресурсів Харківської обласної державної адміністрації, лист-підтвердження про впровадження № 01-18/227 від 19.02.2020;

9) Пропозиції щодо формування механізму відшкодування збитків від забруднення екосистем (на прикладі відходів) (аналітична записка) – Міністерство енергетики та захисту довкілля України, лист-підтвердження про впровадження № 26/1.5-12.1.2-1898 від 22.01.2020;

10) Пропозиції щодо визначення стратегічних екологічних пріоритетів формування та реалізації національної аграрної політики на екосистемних засадах (аналітична записка) – Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), лист-підтвердження про впровадження № REU-UA-202005-259 від 14.05.2020.

Науковцями Секції підтримуються творчі зв'язки і наукова координація з Комітетами Верховної Ради України, Радою національної безпеки і оборони України, відповідними підрозділами апарату Кабінету Міністрів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України тощо.

Учені Секції здійснюють велику науково-організаційну та

громадську діяльність, беруть участь у роботі редакційних колегій низки наукових видань і науково-технічних рад центральних органів виконавчої влади.

Науковий керівник Секції академік НААН України М.А. Хвесик у звітному році брав участь у роботі колегій і науково-технічних рад центральних органів виконавчої влади, а також є: консультантом Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування; головою секції з питань економіки, управління інфраструктурою та інвестиційної діяльності науково-технічної ради Державного агентства водних ресурсів України; членом Бюро Відділення економіки НАН України; членом Бюро Відділення аграрної економіки і продовольства НААН України; членом консультативної ради з питань розвитку сільського господарства та сільських територій; членом експертної групи Ради національної безпеки і оборони України з питань національної безпеки в екологічній сфері; членом координаційної ради комплексної наукової програми «Регіональні проблеми раціонального природокористування» Київського національного університету імені Тараса Шевченка; членом редколегії українських і міжнародних наукових журналів: «Економіка природокористування і сталий розвиток» (головний редактор); «Економіка АПК», «Екологія та безпека життєдіяльності», «Землевпорядний вісник», «Водне господарство України», «Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки», «Бізнес, економіка, сталий розвиток, лідерство та інновації» (засноване установою спільно з Приватним вищим навчальним закладом-інститутом «Українсько-Американський університет Конкордія»), «Журнал наукових і прикладних досліджень» (Болгарія), електронного видання «Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки» (засноване установою спільно з Житомирським державним університетом імені Івана Франка).

У 2020 р. науковцями Секції – співробітниками ДУ ІЕПСР НАН України (акад. НААН України М. А. Хвесик, доктори економічних наук: І. К. Бистряков, А. О. Коваленко, М. В. Ільїна, В. М. Колмакова, Л. В. Левковська, Г. О. Обиход, А. М. Сундук) прочитано лекційні курси навчальних дисциплін освітньої складової підготовки для доктора філософії, к.е.н., доцентом Д. В. Клиновим проведено ряд лекцій для студентів закладів вищої освіти.

Науковцями Секції підготовлено та опубліковано особисто або у співавторстві в різних видавництвах України 6 монографічних досліджень і три журнали, з них: одне електронне видання

спільно з Житомирським державним університетом імені Івана Франка та один – з Приватним вищим навчальним закладом-інститутом «Українсько-Американський університет Конкордія». Найвагоміші видання:

1) Khvesyuk M. A. Environmental economics: development vector. / Public Institution «Institute of environmental economics and sustainable development of the National academy of sciences of Ukraine». – К.: PI IEESD NAS of Ukraine, 2020. – 352 p. (25,98 obl-vid. ark.). – 300 edition. – ISBN 978-966-02-8810-2;

2) Формування просторової системи управління природно-ресурсними активами / [за ред. акад. НААН України М. А. Хвесика]. – / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» /. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2020. – 464 с. (24,0 обл.-вид. арк.). – 300 пр. – ISBN 978-966-02-9280-2. – [Електронне видання];

3) М. А. Хвесик, Г. О. Обиход, А. В. Степаненко ін. Екологічна безпека агломерацій урбурального типу в умовах формування ринку природно-ресурсних активів. – / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» /. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2020. – 340 с. (16,05 обл.-вид. арк.). – 300 прим. – ISBN 978-966-02-9511-71. – [Електронне видання].

З метою популяризації наукових результатів Секції в засобах масової інформації науковці регулярно публікують експертні коментарі, статті, наукові огляди, доповіді тощо, а також читають лекції у закладах вищої освіти, виступають з інтерв'ю у ЗМІ – зокрема, в «Урядовий кур'єр», тижневику «Дзеркало тижня» тощо, зокрема таких як:

участь у телепередачах, радіопередачах та інтерв'ю:

1) 10 січня 2020 р. директор ДУ ІЕПСР НАН України д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесик долучився до проекту Центру перспективних ініціатив та досліджень «17 сталих питань» Громадської організації «Центр перспективних ініціатив та досліджень» та дав інтерв'ю на тему «Децентралізація – умова для сталого розвитку та захисту довкілля»;

2) телевідепоказ Центральноукраїнського бюро новин (СВН) від 2 липня 2020 р. про презентацію проекту «Цифрова система ефективних рішень для місцевих органів влади «Комфортна громада» у Кіровоградській обласній раді за участю к.е.н. Д. В. Клинового у м. Кропивницькому. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=TKsUfUNRZw0&feature=youtu>

u.be&fbclid=IwAR3phVsihjl0oyR6KBWYejj8MUW1rs5_IEUHSAfY51l8YE6hSbr98le8i60;

3) телерадіопередача «Радіомайдан» на радіо, телеканалі та каналі Ютуб Регіональної дирекції UA: Кропивницький Національної суспільної телерадіокомпанії України за участю к.е.н. Д. В. Клинового (м. Кропивницький). Студійний телевізійний запис від 2 липня 2020 р., ефірне мовлення 6 липня 2020 р. на телеканалі «UA: Кропивницький». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=bpslHxr6zmw>;

4) 19 листопада 2020 р. провідний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку д.е.н., проф. І. М. Лицур надав інтерв'ю журналістці І. Лиховид, журнал «Природа і суспільство», про сучасний стан деревообробної промисловості України. – 20.07.2020. – Режим доступу:

<http://ecos.kiev.ua/news/view/951>;

публікації у друкованих та електронних засобах масової інформації:

1) Микитенко В. В. Механізми реалізації інтегральної просорової моделі управління природно-ресурсними активами в умовах суспільно-політичної та економічної кризи і загроз національній безпеці // Економіка, управління, інновації. – № 1 (26). – 2020. – С. 8. – Режим доступу:

<http://eui.zu.edu.ua/article/view/ISSN2410-3748-2020-1%2826%29-5>;

2) І. Лицур «Як поліпшити фінансовий стан лісового сектора» // «Природа і суспільство». – № 20 (280). – 2020. – С. 8. – Режим доступу: <https://ekoinform.com.ua/?p=8016>;

3) І. Лицур. Економічне загострення – як поліпшити фінансовий стан лісового сектору – поради науковця // Природа і суспільство / Лісова газета. – № 20 (280). – 29 травня 2020. – С. 3. – Режим доступу: <https://ekoinform.com.ua/?p=8016>.

Протягом звітнього року Секція була організатором та співорганізатором і проведено низку заходів щодо сприяння впровадженню наукових розробок у виробництво, поширення їх серед наукової спільноти, представників ділових кіл. Основною формою цієї роботи було проведення науково-практичних конференцій, круглих столів, форумів і семінарів, зустрічей у рамках міжнародного наукового обміну та Міжнародної школи-лабораторії, зокрема таких як:

- перший он-лайн-семінар «Роль і значення планів сталого розвитку для окремих територій (районів)» (18.11.2020, м. Мінськ, Республіка Білорусь) – співорганізатор;

- круглий стіл «Інноваційний розвиток регіону та смарт-

спеціалізація Київської області: стан та перспективи розвитку» (24.11.2020, м. Київ) – співорганізатор;

- другий он-лайн-семінар в рамках проекту «Розробка та реалізація стратегій сталого розвитку районів Вітебської області» (02.12.2020, м. Мінськ, Республіка Білорусь) – співорганізатор;

- XIII Міжнародна науково-практична конференція (он-лайн форма) «Академічна та університетська наука – результати та перспективи» (10.12.2020, м. Полтава) – співорганізатор;

- VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (11.12.2020, м. Луцьк) – співорганізатор.

Протягом звітного року науковці Секції брали активну участь у роботі більш ніж 120 конференцій, круглих столів, форумів, симпозіумів тощо.

Секція в рамках міжнародного наукового співробітництва започаткувала співпрацю з науково-дослідними інституціями, напрями досліджень яких пов'язані зі сталим розвитком, природно-ресурсною і природоохоронною проблематикою, зокрема укладено два договори про наукове співробітництво із вітчизняним та зарубіжним освітньо-науковими закладами, а саме: Луцьким національним технічним університетом та Лондонським імперським коледжем (Imperial College London) (Великобританія).

Керівника Секції академіка НААН України М. А. Хвесика обрано членом Міжнародної консультативної ради Grassroots Institute (Канада), до складу якої входять відомі вчені, представники вузівської науки, громадськості, експертного середовища всього світу; також М.А. Хвесик брав участь у низці міжнародних наукових конференцій.

Міжнародний науковий обмін:

- заступник директора з наукової роботи ДУ ІЕПСР НАН України, д.е.н. Г.О. Обиход виступила на першому он-лайн-семінарі «Роль і значення планів сталого розвитку для окремих територій (районів)» (м. Мінськ Республіка Білорусь), що функціонує як спільний проект Інституту підприємницької діяльності (Республіка Білорусь), ДУ ІЕПСР НАН України, Республіканської науково-технічної бібліотеки Білорусі, кафедри економіки та управління вищої школи Республіканського інституту вищої школи Білоруського державного університету і Фонду імені Фрідріха Еберта (Федеративна Республіка Німеччина), 18 листопада 2020 р. – Режим доступу: <http://ecos.kiev.ua/news/view/1001>);

- д.е.н. М.В. Ільїна брала участь в другому он-лайн-семінарі «Участь громадськості в розробці та реалізації планів сталого розвитку сільських територій» у рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Разом для співтовариства та природи: зміцнення процесу розвитку в Міорському районі (Вітебська область, Білорусь) через партнерство місцевої влади та громадянського суспільства», що реалізується за підтримки Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі. Захід відбувся в межах дворічного проекту «Школа-лабораторія сталого розвитку та «зеленої» економіки», який виконується ДУ ІЕПСР НАН України разом з Громадською радою проекту та Інститутом підприємницької діяльності (Мінськ), 02 грудня 2020 р. – Режим доступу: <http://ecos.kiev.ua/news/view/1007>;

- з 01 жовтня 2020 р. по 30 червня 2021 р. науковий співробітник відділу економічних проблем водокористування ДУ ІЕПСР НАН України к.е.н. Г. С. Штогрин проходить наукове стажування у Польщі (згідно з Протоколом до Угоди про наукове співробітництво між Польською академією наук і Національною академією наук України), яка проводиться у Центрі східноєвропейських студій Варшавського університету (Вармінсько-Мазурського університету);

- д.е.н., проф. В. В. Микитенко здійснювала науково-технічну співпрацю та експертизу міжнародних наукових проектів в межах напрямів досліджень ДУ ІЕПСР НАН України за напрямками прикладної, організаційної та науково-методичної діяльності Співпраці промисловців Нідерландів та роботодавців ЄС (Confederation of Netherlands Industry and Employers (VNO-NCW), а також міжнародних Альянсів: «Alliance to Save Energy»; «Alliance to REEEP»; «Alliance to international Air-condition, heating, refrigeration»; «Aprotech Engineering»; крім того, організовано та проведено вісім науково-практичних вебінарів з науковими співробітниками відділу методології сталого розвитку та науковцями і дослідниками Центру Medical Center Darwin Life-Nadiya. Результатом міжнародної та науково-технічної співпраці стала підтримка вільного обміну досвідом між науковими й науково-технічними співробітниками різних країн і галузей науки, знаннями у сфері освіти і науки; забезпечення доступу до інформації та знань у сфері науково-прикладних досліджень із питань економіки природокористування та сталого розвитку, медико-соціальних та суспільно-політичних проблем сьогодення; розвиток видавничої справи;

- к.е.н., с.н.с. Н. В. Коржунова брала участь у роботі Міжнародної Комісії захисту річки Дунай (ICPDR).

Основні напрями міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва полягають у налагодженні співпраці із зарубіжними науковцями для проведення спільних досліджень, обміну досвідом і підготовки кадрів.

Науковий керівник Секції академік НААН України М.А. Хвесик значну увагу приділяє роботі з науковою молоддю, підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації з числа молодих учених. Значна увага приділяється роботі, пов'язаній з науковим консультуванням одного докторанта за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища, а у 2020 році захищена одна докторська дисертація за вищезгаданою спеціальністю.

СЕКЦІЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

*(Науковий керівник – д.е.н., професор,
академік НААН України, Герой України Саблук П.Т.)*

У 2020 р. вчені Секції у складі Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (ННЦ «ІАЕ») здійснювали дослідження за 14 фундаментальними, 11 прикладними та 5 пошуковими темами програми наукових досліджень НААН на 2016–2020 рр. 40 «Теоретико-методологічне забезпечення економічного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій» та 1 пошуковою темою ПНД НААН «Наукові основи ефективного функціонування та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрної науки в конкретних умовах міжнародної інтеграції», здійснювали функції науково-методичного центру щодо наукового забезпечення ефективного, конкурентоспроможного розвитку економіки агропромислового комплексу та координації дослідницької роботи економічної мережі НААН. У 2020 році завершилося виконання всіх завдань тематики наукових досліджень.

Рівень забезпечення науковими кадрами пріоритетних напрямів наукових досліджень в ННЦ «ІАЕ» є в основному задовільним. Нині над виконанням завдань підпрограми 40.01 працюють 30 науковців, у тому числі – 10 докторів і 10 кандидатів наук; в реалізації підпрограми 40.02 беруть участь 11 науковців, з них – 5 доктори і 2 кандидати наук; у виконанні підпрограми

40.03 – відповідно 26, 6 і 14 науковців, а підпрограми 40.04 – 26, 8 і 13 науковців.

Науковці ННЦ «ІАЕ» брали активну участь у законотворчому процесі, в роботі комітетів і комісій Верховної Ради України та підготовці постанов Кабінету Міністрів України. Протягом 2020 р. до Верховної Ради України було підготовлено та надіслано 6 документів, Офісу президента України, Кабінету Міністрів України - 4, Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – 12, Національній академії аграрних наук України – 17 документів. Також підготовлено матеріали для інших міністерств, відомств, установ та організацій.

Науковцями Секції за 2020 р. опрацьовано ряд проектів програмних і прогнозних документів, серед яких:

- проект Стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року;

- проект «Концепції розвитку сільських територій до 2025 року»;

- Пропозиції до національної стратегії нормативно-правової і техніко-технологічної підтримки з проблем землеробства та екологічної безпеки використання орних земель;

- Пропозиції до проекту Цілей сталого розвитку на період до 2030 року;

- Науково обгрунтовані пропозиції до проекту Концепції обігу земель сільськогосподарського призначення;

- Проект Стратегічних напрямів сталого розвитку сільських територій на період до 2025 року;

- Стратегічні пріоритети удосконалення управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій;

- Організаційно-правове забезпечення земельної реформи в частині підготовки до запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення у складі таких документів: Доповідна записка про невідкладні заходи щодо реалізації земельної реформи та підготовчих етапів введення ринкового обігу земель; Пропозиції до законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення, зокрема, щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» № 2178 від 25.09.2019 р., поданого Кабінетом Міністрів України;

- пропозиції до проекту Стратегії продовольчої безпеки України;

- Аналітична записка щодо потенційних втрат вітчизняного агросектору у разі заборони використання інсектицидів неонікотиноїдної групи;

- Стратегічні напрями розвитку підприємництва і кооперації в сільському господарстві на період до 2030 року (проект);

- Концепція розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року (проект);

- Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року;

- Стратегічні напрями формування та функціонування ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення;

- Методичні положення щодо функціонування системи економічних важелів підвищення споживчої вартості сільськогосподарської продукції та продовольства.

Протягом 2020 р. друком вийшли, зокрема, такі монографії, огляди та методичні рекомендації:

1) Стратегія розвитку галузевого інституту професійних бухгалтерів та аудиторів: колективна монографія. За ред. Жука В.М., Бездушної Ю.С. – К.: ННЦ ІАЕ, 2020. – 184 с.;

2) Ходаківська О.В., Могильний О.М. Селянське питання – від обштинного землеволодіння до експансії агроходдингів : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2020. 184 с.;

3) Теоретичні та методичні засади управління продуктивністю: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Лупенко Ю.О., О.В. Скидан, В.В. Вітвіцький, М.Й. Малік та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2020. 108 с.;

4) Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2020. – 60 с.;

5) Формування об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості (інформаційно-аналітичний огляд) / [Ю.О. Лупенко, М.М. Моголова, В.П. Рябоконт та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 60 с.;

6) Формування інноваційних стратегій диверсифікації діяльності агропромислових підприємств: монографія / Згурська О.М. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2020. – 436 с.

7) Організація сімейних фермерських господарств: методичні рекомендації / укладачі [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 92 с.

Карантинні заходи в зв'язку з глобальною пандемією COVID-19 зумовили обмеження щодо можливостей проведення вченими Секції наукових та науково-практичних заходів. Актуальними в практичному сенсі стала реалізація дистанційних форм наукової співпраці, зокрема: XI Міжнародна науково-практична молодіжна інтернет-конференція «Актуальні проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору економіки»; вебінари «Стратегія сталого розвитку світової економіки» (Індія-Україна та регіон Великого Меконгу) та «Оподаткування агропродовольчого сектору в ЄС – Уроки для України».

Реалізовані програми з підвищення кваліфікації фахівців галузі: підвищення кваліфікації за напрямом «Використання бібліографічного контент-менеджера ZOTERO в науковій роботі», підвищення кваліфікації наукових працівників установ НААН, науково-педагогічних та педагогічних працівників аграрних вищих навчальних закладів з питань аграрної економіки; проводилися дистанційні семінари-тренінги для бухгалтерів «Основні законодавчі зміни у бухгалтерському та податковому обліку»; «Актуально про податково-облікові новації в 2020 році».

Впродовж року вчені Секції — співробітники ННЦ «ІАЕ» працювали над виконанням досліджень в рамках підпрограм 40.01 «Теоретичні і методологічні засади забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах децентралізації управління», 40.02 «Теоретико-методологічні засади забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва та розвитку земельних відносин в умовах формування ринкового обігу земель в Україні та регіонах»; 40.03 «Теоретико-методологічні засади ціноутворення, розвиток ринків аграрної продукції, матеріально-технічних ресурсів та інновацій», 40.04 «Теоретико-методологічні засади фінансового, інвестиційного та облікового забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва».

В межах першої (40.01) із згаданих підпрограм досягнуто, зокрема, таких наукових результатів:

- розкрито сутність та зміст управління власністю у підприємствах, розроблено концептуальні засади удосконалення інструментів управління власністю в аграрних підприємствах, проведено оцінку використання власності в аграрних підприємствах України, сформовано концептуальні засади удосконалення інструментів управління власністю в аграрних підприємствах;

- набули подальшого розвитку теоретичні засади конкурентоспроможності фермерських господарств;

- проведена оцінка організаційно-економічних характеристик конкурентоспроможності вітчизняних фермерських господарств;

- розроблено стратегічні напрями розвитку підприємництва і кооперації в сільському господарстві, сформовано економічні та правові перспективи їх розвитку на період до 2025 року;

- розроблено стратегічні напрями та індикатори сталого розвитку сільських громад і територій в умовах децентралізації та впровадження європейських стандартів;

- обґрунтовано стратегічні напрями модернізації соціуму села через збереження поселенської мережі та покращення відтворення людності; обґрунтовані основоположні виклики та ризики формування матеріального добробуту та соціального захисту сільського населення;

- визначені потенційні напрями розвитку контрактних відносин в АПК, проаналізовано нормативно-правове регулювання контрактних відносин, зарубіжний досвід використання контрактних відносин в сільському господарстві, основні моделі та механізми розвитку контрактних відносин;

- вироблено пропозиції щодо засад державного механізму формування і розвитку управління продуктивністю в умовах євроінтеграційних процесів пропозиції щодо формування системи вимірювання продуктивності та складових системи управління продуктивністю в аграрних підприємствах.

За результатами виконання прикладного проєкту щодо розроблення організаційно-економічних засад розвитку сімейного фермерства на кооперативній основі проаналізовано інституційно-правове забезпечення розвитку сімейного фермерства в Україні, теоретично та методично обґрунтовано інституційну формалізацію інтеграційних відносин сімейного фермерського господарства у механізмі підприємницької діяльності, аналітично оцінено сучасний стан сільськогосподарського виробництва у розрізі основних організаційно-правових форм з висвітленням світового досвіду, розвитку прогресивних інтеграційних структур, розроблено методичні рекомендації організації сімейних фермерських господарств та проєкт концепції розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року.

За результатами виконання прикладного проєкту щодо розробки методичних рекомендацій з оцінювання соціально-

економічних результатів формування об'єднання територіальних громад у сільській місцевості обґрунтовано систему показників для оцінювання результатів формування ОТГ в сільській місцевості; сформовано інформаційно-аналітичну базу даних щодо основних характеристик добровільно об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості на початок 2020 року; виявлено перспективи та ризики розвитку сільських територій відповідно до проміжних результатів адміністративно-територіальної реформи; підготовлено інформаційно-аналітичний огляд «Формування об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості».

За результатами виконання прикладного проекту щодо розробки організаційно-методичного механізму організації сільськогосподарського дорадництва в умовах децентралізації влади обґрунтовані, виходячи із змістовних і процесуальних теорій мотивації персоналу та поведінкової теорії, теоретичні положення, методологічні засади та інструменти з реалізації організаційно-методичного механізму функціонування системи сільськогосподарського дорадництва України в умовах децентралізації влади, розроблено науково-методичні рекомендації з удосконалення механізму компенсації витрат за надані соціально спрямовані дорадчі послуги.

В межах виконання підпрограми 40.02 «Теоретико-методологічні засади забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва та розвитку земельних відносин в умовах формування ринкового обігу земель в Україні та регіонах» досягнуто, зокрема, таких наукових результатів:

- опрацьовано методику і здійснено розрахунки забезпечення регіонального зростання ефективності виробництва продукції рослинництва та тваринництва;

- сформовано стратегічні напрями розвитку земельних відносин в умовах формування ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення;

- запропонована концепція побудови та функціонування моделі ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні, що забезпечить розвиток сімейного фермерства, соціально-економічний розвиток сільських територій, формування ефективного власника землі та економічно ефективно-го землекористувача;

- розроблені правові, організаційні, економічні засади та порядок створення й функціонування Державної фінансової іпотечної установи, метою діяльності якої визначено залучення

фінансових ресурсів у аграрний сектор для розвитку сільського сподарського виробництва та сільських територій;

- обґрунтовані напрями підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель та збереження родючості ґрунтів.

За результатами виконання пошукового проєкту «Науково-методичне забезпечення інноваційного розвитку управління зрошуваним землеробством на локальному рівні» узагальнено міжнародну практику щодо удосконалення управління зрошувальними системами; обґрунтовано методичні засади передачі управління локальними зрошувальними системами об'єднанням агроводокористувачів; розроблено методичне забезпечення інноваційного розвитку управління зрошуваним землеробством на локальному рівні; підготовлено методичні рекомендації з розвитку управління зрошуваним землеробством на локальному рівні.

В межах виконання підпрограми 40.03 «Теоретико-методологічні засади ціноутворення, розвиток ринків аграрної продукції, матеріально-технічних ресурсів та інновацій»:

- опрацьовано організаційні та методичні засади забезпечення модернізації матеріально-технічної бази дослідження на основі новітніх високопродуктивних технічних засобів, технологій та науково-технічного прогресу; обґрунтовано та сформовано теоретико-методологічні підходи до модернізації матеріально-технічної бази та формування мезологістичних систем сільського господарства з врахуванням сучасного стану та перспектив розвитку аграрного виробництва;

- обґрунтовано та здійснено оцінку економічних параметрів розвитку агропродовольчих ринків в Україні (виробництво, реалізація, споживання, цінова ситуація, зовнішня торгівля) та їх інфраструктури, ціноутворення з позиції формування ефективного попиту та підвищення експортного потенціалу;

- встановлено рівень споживчого забезпечення населення плодами і ягодами та потребу виробництва за напрямками використання продукції, розкрито особливості структурних та географічних змін експортно-імпортних поставок, визначено доцільність фінансового забезпечення галузі садівництва та особливості розподілу коштів; здійснено прогноз основних показників агропродовольчих ринків з урахуванням просторово-часових особливостей періоду виконання дослідження; набули подальшого розвитку методичні підходи щодо прогнозування кон'юнктури ринку яблук з урахуванням сезонної компоненти,

зокрема встановлено оптимальні періоди для прогнозування, обумовлені специфікою галузі садівництва, що дає можливість підвищити якість і точність прогнозу;

- удосконалено інформаційне забезпечення залучення капітальних інвестицій в оновлення виробництва в сільському господарстві на інноваційній основі та організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку галузей аграрного сектору економіки;

- розроблено інноваційні підходи до підвищення рівня зайнятості сільського населення в умовах децентралізації;

- розроблено теоретико-методологічне обґрунтування моделі інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій;

- визначені теоретичні основи впливу глобальних економічних тенденцій при створенні зон вільної торгівлі на функціонування аграрної галузі, переважаючи товарні позиції щодо експорту та імпорту Україною агропродовольчої продукції та головні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі сировиною і готовими харчовими продуктами в умовах посилення міжнародної інтеграції;

- спрогнозовано ціни на пально-мастильні матеріали в аграрному секторі економіки та розроблено модель розрахунку роздрібною ціни на дизельне паливо в Україні залежно від світових цін на нафту та курсу долара США;

- здійснений моніторинг та виявлено особливості формування цінових ланцюгів від виробників до споживачів кінцевої продукції окремих видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки; оцінено тенденції і визначено закономірності динаміки цін на сільськогосподарську сировину, продукти переробки в оптовій і роздрібній торгівлі;

- проведена комплексна оцінка показників зовнішньої торгівлі України плодами і ягодами, сформована інформаційна база даних для аналізу експорту та імпорту різних товарних позицій плодово-ягідної групи; опрацьовані теоретичні основи визначення ефективності торгівлі фруктами, ягодами і горіхами на внутрішньому та міжнародному ринках; здійснено співставлення тенденцій зовнішньої торгівлі плодами і ягодами та її потенційного впливу на продовольче забезпечення вітчизняного ринку.

В межах досліджень з підпрограми 40.04 «Теоретико-методологічні засади фінансового, інвестиційного та облікового

забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва» досягнуто, зокрема, таких наукових результатів:

- узагальнено теоретико-методологічні засади формування механізму податково-бюджетного стимулювання якісних структурних змін в аграрному секторі економіки;

- здійснено комплексну наукову оцінку стану агропромислового виробництва та соціально-економічних наслідків застосування бюджетних важелів регулювання, що сформувались в Україні на сучасному етапі, зокрема через науковий супровід слухань Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики на тему «Концепція державної підтримки сільгоспвиробників в рамках реалізації аграрних реформ»;

- розроблено концептуальні засади реформування системи податкового регулювання розвитку агропромислового виробництва, зокрема підготовлено проект Рекомендацій для Уряду «Економічні наслідки дочасного скасування «соєвих правок» за результатами проведеного круглого столу; здійснено аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо детінізації виробництва сільськогосподарської продукції» (реєстр № 3131 від 27.02.2020);

- визначено шляхи та напрями удосконалення механізму бюджетної підтримки розвитку агропромислового виробництва з урахуванням аспис ЄС, зокрема через оцінку проекту «Про Фонд надання часткових гарантій по кредитних зобов'язаннях»; окреслені фактичні та очікувані наслідки карантинних заходів та поширення COVID-19 для аграрного сектора економіки України та ринку сільськогосподарської продукції в частині податкових послаблень та необхідних бюджетних виплат;

- обґрунтовано прогноз інвестицій у сільське господарство, розроблено методичні підходи до оцінки ефективності інвестицій у сільське господарство, встановлено рейтинг регіонів України за ефективністю інвестицій у сільське господарство та розроблено напрями підвищення ефективності інвестицій в аграрному секторі економіки.

- розроблені методологічні засади обліково-інформаційного забезпечення управління в сільських територіальних громадах;

- обґрунтовані інституціональні засади розвитку теорії і практики аудиту, визначено його роль у забезпеченні інформаційних потреб суспільства сформовані механізми реалізації

функцій інституту аудиту та порядку узагальнення і формалізації результатів роботи аудитора;

- розроблені теоретико-методологічні засади обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю аграрних підприємств;

- набули подальшого розвитку теоретичні положення та стратегічні засади розвитку галузевого інституту професійних бухгалтерів та аудиторів в Україні, розвинуто теоретичні та методичні засади обліку та контролю оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, запропоновано теоретико-методологічне обґрунтування бухгалтерського обліку та аналізу страхування сільськогосподарських підприємств;

- проаналізовані теоретичні та інституційні основи мікрофінансування як специфічної форми кредитування аграрного виробництва; здійснена аналітична оцінка стану мікрофінансування аграрного виробництва в Україні; запропоновані рекомендації в напрямі регулювання подальшого розвитку аграрного виробництва в сфері мікрофінансування, розроблена стратегія моделювання фінансової системи в умовах партнерства банківського сектора з мікрофінансовими організаціями і Концепція та пропозиції щодо формування та функціонування системи мікрокредитування та мікрофінансування малого агробізнесу в Україні;

- розроблене науково-методичне забезпечення обліку та аналізу процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в аграрній сфері.

За результатами виконання прикладного проєкту щодо розроблення механізмів фіскального стимулювання підприємницької трансформації господарств населення визначено критерії уточнення суб'єктного складу платників податків із числа сільськогосподарських товаровиробників з метою запровадження для кожної із сформованих груп (категорій) унікальних умов оподаткування та режимів державної фінансової підтримки, запропоновано диференційовані механізми та інструментарій оподаткування та бюджетного фінансування діяльності сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням цих критеріїв та надано пропозиції Уряду щодо Концепції розвитку сімейного фермерства на період 2020–2030 рр.

За результатами виконання прикладного проєкту щодо розробки методичного забезпечення обліку та оподаткування сільськогосподарських підприємств та інформаційно-методичного і консультативного супроводження обліково-

фінансових служб сільськогосподарських підприємств через бухгалтерський інтернет-портал «Облік і фінанси АПК» розроблені методичні рекомендації з підготовки фінансової та статистичної звітності сільськогосподарських підприємств, облікове забезпечення та проведений відповідний супровід сільськогосподарських підприємств з питань запровадження малої податкової реформи, обґрунтовані особливості та розроблені відповідне методичне та організаційне забезпечення бухгалтерського обліку та оподаткування агропідприємств в умовах карантину, розроблено порядок контролю ефективності системи оподаткування та методика аналізу податкового навантаження сільськогосподарських підприємств, створена система науково-методичного та інформаційного супроводження діяльності підприємств АПК через функціонування бухгалтерського порталу «Облік і фінанси АПК» та онлайн консультативного центру, а також здійснене наукове та організаційне забезпечення підготовки професійного періодичного видання «Облік і фінанси».

СЕКЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (науковий керівник - д.е.н., професор Кравців В.С.)

У 2020 р. Секція зосереджувала увагу на таких напрямках регіональних досліджень:

- наукове супроводження процесів формування та реалізації державної регіональної політики;
- обґрунтування механізмів імплементації принципів smart-спеціалізації в систему управління регіональним розвитком;
- розроблення методичних засад виокремлення проблемних територій (громад, районів, міст) різних типів;
- дослідження проблем організаційно-ресурсного забезпечення регулювання регіонального розвитку;
- обґрунтування теоретико-методичних основ управління активами територіальних громад та розроблення методики їх ідентифікації та оцінювання;
- дослідження проблем регулювання екологічної безпеки регіонів в умовах децентралізації влади;
- дослідження ефективності використання потенціалу сектору комерційних послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіонів;

- обґрунтування організаційно-економічних форм реалізації потенціалу розвитку переробної промисловості у регіонах України;

- аналіз ефективності структурних трансформацій економіки міст Західного регіону України в контексті модернізації національної економіки;

- дослідження міграційної активності населення Карпатського регіону;

- обґрунтування перспектив участі суб'єктів господарювання прикордонних регіонів України у глобальних ланцюгах доданої вартості;

- визначення інструментів стимулювання місцевого економічного зростання в прикордонних регіонах.

Основні результати наукових досліджень у звітному році:

1) обґрунтовано концептуальну модель економічного регулювання екологічної безпеки в умовах реформи децентралізації повноважень в системі одиниць адміністративно-територіального устрою;

2) розроблено методологічні засади ідентифікації функціональних типів територій (8 функціональних типів), які враховують методичні підходи європейської регіональної політики та спрямовані на максимальну гармонізацію національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами;

3) розроблені практичні рекомендації щодо удосконалення системи управління регіональним розвитком для модернізації системи управління регіонами в умовах децентралізації;

4) побудовано економіко-математичні моделі оптимізації структури випуску і проміжного споживання переробної промисловості за критеріями підвищення рівня технологічності і зниження рівня імпортозалежності;

5) розроблено методичні підходи до ідентифікації груп активів територіальних громад та проаналізовано проблеми управління окремими групами активів;

6) розроблено методичку моніторингу міграційної активності населення в Україні, методичний інструментарій моделювання впливу міграції на соціальний та економічний розвиток в умовах глобалізації та здійснено апробацію розроблених моделей на прикладі Карпатського регіону України;

7) розроблено рекомендації практичної імплементації концепції смарт-спеціалізації в Україні з метою досягнення стійкого ендегенного зростання регіонів України;

8) розроблено методичні прийоми оцінювання екологічної безпеки як складової якості життя, здійснено їх апробацію на прикладі українсько-польського прикордоння;

9) удосконалено та апробовано науково-методичні підходи до дослідження ефективності структурних трансформацій економіки великих та середніх міст Західного регіону України;

10) обґрунтовано організаційні форми реалізації потенціалу розвитку агропереробних виробництв в Україні і механізми їх підтримки;

11) розроблено та апробовано методичні підходи до визначення видів економічної діяльності в секторі комерційних послуг, які мають вищий потенціал у забезпеченні соціально-економічного зростання регіонів України та стратегічну конкурентоспроможність;

11) Розроблено науково-методичний підхід до оцінки конкурентних переваг прикордонних регіонів в контексті перспектив їх інтеграції до глобальних ланцюгів доданої вартості та розраховано інтегральний індекс конкурентних переваг даних регіонів;

12) розроблено науково-методичний підхід до оцінювання центрально-периферійних взаємодій у регіоні на основі взаємопов'язаних етапів і методів та здійснено його апробацію на прикладі Львівської області;

13) розроблено проект Стратегії розвитку освіти Львівщини на період до 2027 року.

У звітному році вчені-економісти активно працювали над розробкою документів концептуального та прогностичного характеру, наукових доповідей, методичних рекомендацій для їх впровадження в практичну діяльність центральних, регіональних та місцевих органів влади.

Зокрема, з проблематики *регіональної політики та соціально-економічного розвитку регіонів* було підготовлено: щорічну наукову доповідь «Територіальний розвиток і регіональна політика: Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації», наукові та науково-аналітичні доповіді: «Ексклюзивність регулювання соціально-економічного розвитку регіонів: сутність, прояви та загрози», «Фінансово-бюджетні обмеження структурних трансформацій в економіці великих міст Західного регіону України», «Міграційна активність населення Карпатського регіону України: тенденції, загрози, методи регулювання», «Структурна трансформація економіки міст Західного регіону України: передумови, чинники та особливості»; нау-

ково-аналітичні та доповідні записки, аналітичні та експертні матеріали, рекомендації та пропозиції (з питань: стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації, ідентифікації проблемних територій, екологічної безпеки, розвитку переробних виробництв, міграційної політики, трансформації економіки міст, детінізації сектору комерційних послуг, землекористування тощо), які отримали впровадження на рівні центральних, регіональних та місцевих органів влади, громадських асоціацій. Зокрема, вчені-економісти співпрацювали з Міністерством розвитку громад і територій України щодо доопрацювання проекту Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, а також взяли участь у круглому столі «Україна після коронакризи: шлях одужання» та фаховій дискусії «Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні», що проводились Національним інститутом стратегічних досліджень.

З проблематики *адміністративно-територіальної реформи та фінансової децентралізації* підготовлено та скеровано до центральних та регіональних органів державної влади методичні та науково-експертні матеріали з питань аналізу та оцінки сучасних процесів децентралізації, проблемних аспектів розвитку об'єднаних територіальних громад, підвищення ефективності використання активів територіальних громад. Зокрема, підготовлено науково-аналітичні доповіді «Ризики формування та функціонування об'єднаних територіальних громад Карпатського регіону», «Соціально-економічний розвиток територіальних громад Центральної України в умовах децентралізації», які скеровані до профільних міністерств та комітетів Верховної ради України.

Вчені-регіоналісти в якості експертів брали участь у виконанні проекту «Підготовка та громадське обговорення обґрунтованої пропозиції нового районного поділу всіх областей в рамках реформи місцевого самоврядування України», який реалізовувався Центром політико-правових реформ за фінансової підтримки Уряду Великої Британії, в частині розроблення моделей формування адміністративно-територіальних одиниць субрегіонального рівня Волинської, Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей. Запропоновані моделі були схвалені Центром політико-правових реформ, презентовані 05.03.2020 р. у Міністерстві розвитку громад

та території України та передані для використання центральним органам влади.

За тематикою досліджень *проблем транскордонного співробітництва* підготовлено науково-аналітичну доповідь «Оцінка функціонування мережі пунктів пропуску через державний кордон у Закарпатській області» та низку науково-аналітичних та експертних матеріалів, які були направлені: профільним міністерствам, відомствам та комітетам Верховної ради України, обласним державним адміністраціям.

Продовжувалась робота з розвитку співпраці академічної та вузівської науки, зокрема в рамках діяльності науково-навчального комплексу «Економосвіта», до складу якого входять: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», ДВНЗ «Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи», Інститут економіки та менеджменту Національного університету «Львівська політехніка», Тернопільський національний економічний університет, Львівський торгівельно-економічний університет, Луцький національний технічний університет, Волинський національний університет ім. Л. Українки, ГО «Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції», Державна вища технічно-економічна школа в Ярославі (Польща).

Серед результатів роботи комплексу у звітному році слід відзначити:

- залучення представників академічної науки до навчального процесу у вищих навчальних закладах комплексу, створення філій кафедр в установах-партнерах;
- підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних кадрів, цільова підготовка аспірантів та докторантів за направленням установ комплексу, захист дисертацій на спеціалізованих радах установ-партнерів;
- спільна видавнича діяльність, підготовка та публікація монографій, навчальних посібників для вищої школи та збірників наукових праць;
- спільне проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з актуальних проблем економіки (в онлайн-форматі, у зв'язку із пандемією COVID-19).

У звітному році активно розвивалося міжнародне наукове співробітництво з іноземними установами країн ЄС. Основними формами міжнародної співпраці були: організація спільних наукових конференцій, круглих столів та семінарів; публікація статей у виданнях установ-партнерів; здійснення наукових дос-

ліджень визначеної тематики; підготовка спільних проєктів, монографій тощо.

Так, спільно із факультетом менеджменту Лодзького університету проведено (в онлайн-форматі) V Міжнародну конференцію молодих вчених «Перспективи розвитку підприємництва в міжнародному контексті» / («Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w ujęciu międzynarodowym») (Лодзь-Львів, 3.11.2020 р.), за результатами якої опубліковано колективну монографію «Zarządzanie przedsiębiorstwem w dobie globalnych problemów» (Управління підприємством в добу глобальних проблем) / pod redakc. A. Piotrowskiej. Wydawnictwo SIZ, Łódź, 2020. 230 s.

Спільно із Ченстоховською Політехнікою, Вищою банківською школою (Познань) та Університетом Яна Кохановського (Кельце) проведено в онлайн-форматі IX Міжнародну наукову конференцію «Сталий розвиток в управлінні та фінансах: наука-бізнес-самоврядування. Перспектива «COVID 19»/ «Zrównoważony rozwój w zarządzaniu i finansach: nauka – biznes – samorząd. Perspektywa «COVID 19» (Львів-Хожув-Ченстохова, 17.06.2020 р.). Матеріали доповідей у формі статей опубліковані у періодичних виданнях установ-партнерів. Підготовлено до друку колективну монографію «Zrównoważony rozwój w zarządzaniu i finansach. Perspektywa COVID 19/ Сталий розвиток в управлінні та фінансах. Перспектива COVID 19».

Організовано та проведено також в онлайн-форматі XI Міжнародну наукову конференцію «Економіка, фінансування та управління в плоскому світі»/ «Economy, Finance and Management in a «Flat World»» (Львів-Хожув-Люблін, 30.09.2020 р.) та Міжнародну наукову конференцію «Виклики для фінансового сектора в четвертій промисловій революції»/ International Scientific Conference «Challenges for the Financial Sector in the Fourth Industrial Revolution» (Краків-Київ-Львів, 11.12.2020 р.).

Вчені-регіоналісти також брали участь у ряді закордонних конференцій, зокрема у: Міжнародній науковій конференції «Сталі інновації та нові тенденції у бізнесі та менеджменті»/«International Conference on Sustainable Innovation and Emerging Trends in Business and Management (ICSIEM'20)» (м. Афіни (Греція), 4–5.04.2020 р.), VI Вроцлавській конференції з фінансів / VI Wrocław Conference in Finance (м. Вроцлав, Польща, 22–23.09.2020 р.); Міжнародній конференції «Територіальне та міжорганізаційне співробітництво'2020» / International

Conference «Territorial and Inter-Organizational Cooperation'2020» (м. Бренна, Польща, 20–24.09.2020 р.) та ін.

У звітному році продовжувалися дослідження за міжнародним грантом за результатами конкурсу проектів ЕРАЗМУС+ Програми Європейського Союзу за підтримки Європейського інструменту сусідства (European Neighbourhood Instrument). Проект «Стимулювання місцевого економічного зростання в прикордонних регіонах у процесі інтеграції до ЄС: кращі практики країн Східного партнерства», спрямований на поглиблення і поширення європейських знань щодо шляхів покращення економічного зростання місцевих громад у прикордонних регіонах країн Східного партнерства. Інститут є координатором проекту, партнери проекту – наукові установи Румунії, Польщі, Угорщини та Молдови. В рамках виконання проекту підготовлено інформаційний бюлетень «Інструменти економічного розвитку місцевих громад: кращі європейські практики у сфері ТКС. Серія 2. Транскордонні кластери»/Newsletter «Instruments of local communities' economic development: best European practices in the sphere of CBC». Series 2. Cross-border clusters», який надіслано в органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування прикордонних регіонів.

З проблематики соціально-економічного розвитку сільських територій, спільно з науковцями Інституту розвитку села та землеробства Польської академії наук (м. Варшава) у звітному році виконувався спільний проект «Розвиток сільських територіальних громад в умовах адміністративно-територіальної реформи та децентралізації влади».

Продовжується співробітництво із польськими установами у рамках діяльності наукового інформаційно-статистичного транскордонного кластеру «Інфостат Україна–Польща», створеного у 2013 р. Учасниками цього кластеру є: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», Головне управління статистики у Львівській області, Львівський національний університет імені І. Франка, Львівська обласна спілка економістів України – з української сторони; Статистичне управління Підкарпатського воєводства (м. Жешув), Жешувський університет, Центр статистичних досліджень і освіти Головного управління статистики Польщі (м. Варшава) – з польської сторони.

Значну роботу у науковому забезпеченні політики регіонального розвитку у звітний період провели установи Відділення

економіки НАН України, вчені-регіоналісти вищих навчальних закладів.

СЕКЦІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ

*(Науковий керівник - д.е.н., професор,
академік АЕН України Воротіна Л.І.)*

Протягом 2020 р. зусилля членів Секції були спрямовані на дослідження актуальних проблем становлення, розвитку і вдосконалення функціонування наукової та освітньої галузі держави Україна, дослідження світового досвіду розвитку науки та освіти в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19. Дослідження членів Секції під керівництвом академіка АЕН України, д.е.н., професора Л.І. Воротіної були спрямовані на такі найбільш актуальні питання формування простору освіти та науки, зокрема за умов світової кризи, викликані поширенням коронавірусної хвороби:

- розвиток суспільних наук в контексті модернізації освітньої системи за умов COVID – 19;

- світовий досвід та українські реалії освітньої політики в умовах кризи;

- людський капітал як сукупність якостей, рис, знань і здібностей;

- визначення форм освіти, які відповідають сучасним тенденціям суспільно-економічного розвитку, та впровадження дистанційних форм освіти за умов поширення коронавірусної хвороби COVID-19.

В означених напрямках членами Секції доведено, що сьогодні в Україні подовжуються складні обставини щодо відтворення, розвитку та управління людським капіталом, функціонування всієї системи освіти та науки, фінансування та подальшого зростання, зокрема за умов пандемії. Серед них: недостатність інвестування в розвиток людського капіталу; диспропорції в розвитку сучасної системи освіти; невідповідність структури підготовки кваліфікаційних кадрів потребам дистанційного ринку праці; поглиблення освітньої міграції; відставання у забезпеченні економіки висококваліфікованими фахівцями з інженерних спеціальностей; зниження кількісних параметрів використання наукового потенціалу; низька частка інноваційних підприємств; відсутність належного рівня інвестування економіки.

Вчені Секції особливу увагу приділили проблемам в сфері освіти, що виникли у зв'язку з переходом всіх освітніх закладів на дистанційне навчання на початку карантину навесні 2020 року. В тому числі, було проаналізовано дії органів публічної влади та місцевого самоврядування в організації навчального процесу, а також роль громадських та міжнародних організацій. Члени Секції підкреслюють, що процес навчання під час карантину навесні був напруженим для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, школярів, батьків, викладачів і студентів. Через відсутність або брак попереднього досвіду дистанційного навчання та належної реакції з боку Уряду виникла ціла низка освітніх проблем. На основі онлайн-опитувань в закладах освіти, проведених Державною службою якості освіти (ДСЯО) та освітнім омбудсменом, вчені Секції назвали ряд освітніх проблем, серед яких: брак у викладачів попереднього досвіду дистанційного навчання, брак універсального доступу до інтернету та обладнання, необхідного для навчання, неузгодженість телевізійних уроків і шкільної програми, неможливість відтермінування захисту кваліфікаційних робіт в закладах вищої освіти через брак фінансової автономії, відсутність доплат вчителям і викладачам попри різні формати навчання та наявність надмірного навантаження тощо. Дистанційне навчання, крім цього, викликало цілу низку негативних і подекуди непередбачуваних наслідків, зокрема, зростання психоемоційного навантаження на батьків, соціальна ізоляція дітей, труднощі з перевіркою засвоєння знань, поглиблення економічної нерівності між студентами та учнями внаслідок того, що студенти та учні з низьким соціально-економічним статусом не мають належного доступу до інтернету та комфортного середовища для навчання, виселення студентів з гуртожитків, погіршення психічного здоров'я як у здобувачів освіти, так і в працівників закладів освіти тощо.

Дослідження членів Секції дозволили визначити перелік заходів, які потрібно спрямувати на подолання наслідків пандемії та карантину, а саме: розроблення комплексних методичних рекомендацій та програм для закладів освіти щодо забезпечення належної якості освіти; інформаційна підтримка працівників сфери освіти, учнів та батьків; рекомендації та керівництва для закладів освіти щодо навчання під час карантину; забезпечення виплат викладачам за перехід на дистанційне навчання та на супутні витрати; забезпечення мешканцям гуртожитків належних умов проживання у період карантинних обмежень; забезпечення належним харчуванням здобувачів освіти.

ти, які мають право на безкоштовне харчування; надання всебічної безкоштовної інформаційної та психологічної підтримки вразливим групам населення, працівникам закладів освіти та здобувачам освіти тощо. Також, з метою подолання наслідків нерівності у забезпеченні різних прошарків населення цифровими ресурсами, на думку вчених Секції, необхідно розробляти і вільно поширювати якісний цифровий контент для викладання у закладах освіти й навчати освітян методів роботи з ним; формувати та впроваджувати заходи, спрямовані на компенсацію погіршених результатів навчання внаслідок переходу на дистанційне навчання; посилювати фінансову автономію закладів вищої освіти; розвивати спроможність закладів освіти створювати навколо себе інклюзивні спільноти, які можуть існувати як онлайн, так і офлайн; сприяти формуванню безпечного навчального середовища й посиленню гендерної рівності у закладах освіти тощо.

У звітному році була підготовлена та затверджена Стратегія розвитку вищої освіти, яка визначає місце вищої освіти в суспільстві й економіці країни через формулювання місії та візії, основні стратегічні й операційні цілі та завдання щодо їх досягнення, механізм реалізації та моніторингу, очікувані результати та способи їх вимірювання. Документ розроблено на виконання Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» (від 3.07.2020 № 210/2020) та відповідних доручень Прем'єр-міністра України (№ 23502/2/1-20 від 12.06.2020 та № 23502/3/1-20 від 13.06.2020).

Необхідність розробки Стратегії розвитку вищої освіти викликана завершенням у 2021 р. дії Національної стратегії розвитку освіти в Україні (Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013), посиленням глобальних викликів, які виникли перед світовою економікою на сьогодні, посиленням впливу глобального ринку праці й освітніх послуг, ризиків і загроз, які повстали перед економікою країни в останні роки, а найбільше – розвитком технологій нового покоління, загостренням демографічних і соціальних проблем тощо.

Пропозиції представників органів виконавчої влади, експертного співтовариства, освітян і науковців, громадськості та бізнесу щодо місії, візії, цілей і завдань Стратегії узагальнювалися цільовими підгрупами та керівним комітетом робочої групи. Процес розробки Стратегії носив відкритий характер і висвітлювався на офіційному сайті Міністерства освіти та науки України, у засобах масової інформації та на спеціально створеному

інтернет-порталі <http://reform.org.ua>. Науковці Секції взяли активну участь в обговоренні означеного документа.

Важливо, що комплексні стратегічні цілі та завдання Стратегії спрямовані на забезпечення місії вищої освіти, досягнення її бачення, розв'язання проблем, протистояння ризикам і викликам на основі найбільш повного використання можливостей та створення підґрунтя подальшого розвитку вищої освіти країни.

В межах визначеної в Стратегії стратегічної цілі №1 «Покращення системи управління освітою і забезпечення автономії ЗВО» передбачено ряд заходів, зокрема: створення системи конструктивної управлінської взаємодії МОН, ЗВО та зовнішніх стейкхолдерів; унормування та запровадження контрактів із ректорами, що містять цільові показники діяльності ЗВО; запровадження дієвого механізму впливу Рад ректорів (проректорів) та об'єднань організацій роботодавців на прийняття стратегічних рішень щодо розвитку вищої освіти; забезпечення посилення ролі академічної громади (студенти, викладачі, дослідники) і громадськості в управлінні ЗВО; унормування співпраці Наглядових рад із адміністрацією та трудовим колективом ЗВО, унормування можливостей диверсифікації джерел фінансування ЗВО в умовах автономної діяльності; удосконалення механізму фінансування та комерціалізації університетської науки та інші.

В межах стратегічної цілі №2 «Забезпечення збалансованості ринку праці фахівців з вищою освітою» передбачені такі заходи: розбудову дієвої системи прогнозування потреби у фахівцях з вищою освітою на ринку праці; формування на базі та за участі Державної служби зайнятості системи моніторингу попиту і пропозиції на ринку фахівців з вищою освітою у розрізі спеціальностей (освітніх програм), рівнів вищої освіти; створення механізму взаємодії аналітичних відділів, що вивчають потреби ринку праці в місцевих органах виконавчої влади, міністерствах і відомствах, закладах вищої освіти; розробка та затвердження Методики прогнозування потреб ринку праці у фахівцях з вищою освітою; забезпечення постійної розробки й актуалізації середньострокових та довгострокових прогнозів попиту у фахівцях з вищою освітою для різних видів економічної діяльності на національному та регіональному рівнях; актуалізація кваліфікацій (професій), за якими Державна служба зайнятості формує пропозиції щодо попиту на робочу силу, розробка механізму укладання цільових угод про надання осві-

тніх послуг між закладами вищої освіти будь-якої форми власності та роботодавцями тощо.

В межах стратегічної цілі №3 «Забезпечення якості та доступності вищої освіти для різних верств населення» здійснюватимуться розбудова системи державних стандартів вищої освіти на основі кваліфікаційних вимог і забезпечення відповідності змісту вищої освіти поточним і стратегічним цілям країни; формування та розвиток національної системи кваліфікацій; розробка національних стандартів підготовки фахівців усіх рівнів на компетентнісній основі їх узгодження з професійними стандартами з урахуванням світових тенденцій; реформування змісту освітніх програм, посилення міждисциплінарної взаємодії у освітніх програмах; розроблення у партнерстві з провідними вітчизняними і зарубіжними університетами конкурентоздатних освітніх програм і модулів випереджальної підготовки фахівців; відкриття міжфакультетських спеціалізацій, сертифікатних програм з метою забезпечення мобільності в межах ЗВО; запровадження оцінювання рівня опанування гнучких навичок, формування критичного мислення, прагнення та здатності до самостійного навчання; розбудова дієвої системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення і моніторингу якості вищої освіти.

В межах стратегічної цілі №4 «Інтеграція науки, освіти та бізнесу для забезпечення економічного зростання країни» передбачені заходи щодо посилення іноваційної екосистеми вищої освіти, в тому числі шляхом формування навчально-науково-виробничих кластерів, здійснення розробки нормативно-правового забезпечення участі здобувачів вищої освіти у формуванні та реалізації іноваційних проєктів в умовах цифрової економіки, проведення стимулювання на регіональному рівні розвитку іноваційно-інвестиційного бізнесу на базі провідних ЗВО тощо.

В межах стратегічної цілі №5 «Розвиток кадрового потенціалу ЗВО» визначені заходи щодо підвищення статусу викладача в суспільстві, підвищення рівня оплати праці викладачів ЗВО, забезпечення умов, гарантій праці та соціальних гарантій викладачів ЗВО тощо. Також передбачено розробку та введення у дію Порядку будівництва, надання та забезпечення службовим та іншим житлом науково-педагогічних працівників і співробітників закладів вищої освіти.

В межах стратегічної цілі №6 «Розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя» мають здійснюватися такі заходи: впровадження концепції «Навчання протягом жит-

тя», введення в дію Закону України «Про освіту дорослих», за-
провадження механізму стимулювання ЗВО до надання освітніх
послуг дорослим, розбудова інструментів фінансової підтримки
та стимулювання безперервної освіти та навчання протягом
життя, розвиток системи перекваліфікації, підвищення квалі-
фікації відповідно до потреб поточної / перспективної діяль-
ності; запровадження інтегрованих освітніх програм і форм осві-
ти; розробка механізму визнання результатів неформальної та
інформальної освіти; унормування екстернату як інституційної
форми здобуття вищої освіти; створення навчальних онлайн-
платформ із урахуванням специфіки наукового напрямку.

В межах стратегічної цілі №7 «Інтеграція у європейський і
світовий освітній простір з урахуванням національних інтересів»
передбачено створення української платформи для профе-
сійної сертифікації фахівців за міжнародними стандартами,
забезпечення сумісності європейської та національної систем
кваліфікацій, ратифікація та імплементація Глобальної конвен-
ції про визнання кваліфікацій вищої освіти (Париж, 2019) до
українського законодавства та діючих практик і процедур ви-
знання іноземних кваліфікацій українськими компетентними
органами; досягнення визнання українського диплому про ви-
щу освіту на міжнародному рівні, забезпечення рівноправної
участі України у Європейському просторі вищої освіти, Євро-
пейському дослідницькому просторі, інших міжнародних і єв-
ропейських структурах, стимулювання участі ЗВО у міжнарод-
них грантових програмах, в т.ч. за програмами ЄС: «Горизонт
Європа», «ERASMUS+», «EURASIA» та ін.

На думку членів Секції результатом реалізації Стратегії
має стати створення сучасної ефективної системи освіти, яка
дозволяє забезпечити кадровий і науково-технічний супровід
розвитку національної економіки, задовольняє потреби суспі-
льства, посідає гідне місце у світі, є конкурентоспроможною на
внутрішньому та світовому ринках освітніх послуг.

Питання подальшого реформування вищої школи в Украї-
ні також знаходились у центрі наукових досліджень та диспутів
членів Секції, науковців, студентів, магістрів вищих закладів в
Україні під керівництвом проф. Л.І. Воротіної. Так, протягом
2020 р. науковцями Інституту законодавства Верховної Ради
України проводились дослідження та здійснювались експерти-
зи проектів законодавчих актів і інституційних ініціатив з пи-
тань реформування вищої освіти, зокрема за сприянням та уча-
стю членів Секції проводились постійні засідання круглих сто-

лів щодо реформування системи освіти та науки в Україні та опубліковані два збірники матеріалів засідань. Інститутом опрацьований ряд законопроектів у сфері освіти, які мають бути розглянуті Верховною Радою України у 2021 р., зокрема такі:

1) Про внесення змін до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» щодо соціального захисту працівників державних та комунальних закладів освіти (реєстр. №3036а);

2) Проект постанови Верховної Ради України про звернення до Кабінету Міністрів України щодо вживання невідкладних заходів для забезпечення безпечного освітнього процесу в умовах карантину, запровадженого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (реєстр. №4082);

3) Про Національну систему кваліфікацій (реєстр. №3859-1);

4) Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення освітніх пільг для дітей медичних працівників, які померли внаслідок захворювання коронавірусною хворобою (COVID-19) під час виконання професійних обов'язків (реєстр. №4374);

5) Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань діяльності ліцеїв та забезпечення доступності повної загальної середньої освіти (реєстр. №4629);

6) Про внесення змін до Розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» (щодо окремих питань завершення 2020/2021 навчального року) (реєстр. №5014);

7) Про внесення змін до додатка 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо преміювання та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти з метою заохочення кращих з них за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності (реєстр. №5087);

8) Про внесення зміни до статті 3 Закону України «Про публічні закупівлі» щодо ефективної реалізації державної політики у сфері освіти (реєстр. №5088);

9) Законопроект №4667-1 (альтернативний до законопроекту №4667 про внесення зміни до підпункту 7 пункту 2 розділу

XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» щодо продовження строку завершення підготовки кандидатів та докторів наук) на «фінішній прямій».

СЕКЦІЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ

*(наукові керівники – д.е.н., професор,
член-кор. НАН України Войнаренко М.П.,
д.е.н., професор Нижник В.М.)*

Протягом звітнього періоду робота Секції проводилась за такими напрямками:

1) визначення напрямів стратегізації адаптивної системи управління якістю продукції в механізмі забезпечення національної безпеки кластерних систем;

2) вивчення складових формування стратегії енергетичної безпеки промислових підприємств.

В рамках реалізації першого напрямку членами Секції було визначено напрями стратегізації адаптивної системи управління якістю продукції в механізмі забезпечення національної безпеки кластерних систем. Результати дослідження знайшли відображення в опублікованій монографії: Стратегізація адаптивної системи управління якістю продукції в механізмі забезпечення національної безпеки кластерних систем (автори: М. П. Войнаренко, Л. А. Богатчик, Л. В. Скоробогата, Г. С. Цимбалюк).

В цій роботі запропоновані механізми формування та методи ідентифікації кластерів, що ґрунтуються на принципах громадського і державно-приватного партнерства та полягають у впровадженні схем капіталізації результатів економічного розвитку. Визначено зміст кластерів в системі національної безпеки держави, розкрито сутність територіально-галузевих об'єднань та встановлено їх роль у формуванні інноваційного потенціалу соціально-економічних систем, наведено загальний інструментарій формування кластерів та методологічні підходи до вибору варіантів його використання, адаптованих до умов України.

Доведено, що кластерна політика, яка сьогодні реалізується в регіонах України, є не додатковим інструментом державного управління, а швидше новим підходом до використання наявного інструментарію. За своїм потенціалом та структурою клас-

терна політика є саме тим комплексом заходів, реалізація яких спрямована на вирішення головного завдання: забезпечення підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності вітчизняної економіки через розвиток конкурентних ринків, стимулювання ініціативи на місцях та активізацію взаємодії між владою, підприємницькими структурами та інституційним середовищем території.

Крім цього, науковці Секції дослідили економічну сутність поняття якості продукції та встановлення її місця в інтегрованих ланцюгах вартості та проаналізували еволюцію систем управління якістю продукції з позицій міжнародного досвіду та вітчизняної практики. Сформовані теоретико-методичні засади забезпечення функцій адаптації при формуванні систем управління якістю продукції в контексті забезпечення національної безпеки.

Грунтовний аналіз проведено в частині наукових засад формування системи управління якістю продукції підприємств в механізмі забезпечення національної безпеки, що передбачають оптимізацію і трансформацію окремих виробничо-господарських процесів на більш високий якісний рівень, а також інтеграцію функцій системи управління підприємством та системи управління якістю продукції. Така інтеграція здійснюється на основі знань, інформації та комунікацій, які є основою зовнішніх інтеграційних процесів підприємства та формування адаптивної системи якості, здатної забезпечити випуск високоякісної продукції протягом довгострокового періоду часу.

Окремо слід виділити розробку методичного підходу до функціонування систем управління якістю продукції в контексті формування інноваційного потенціалу кластеризації економіки. Запропонований підхід щодо інтегрального оцінювання ефективності функціонування систем управління якістю продукції підприємств харчової промисловості передбачає їх диференціювання за групами ефективності систем управління якістю продукції та надає можливість розробки стратегії, спрямовані на удосконалення системи управління та підвищення рівня якості продукції, на підставі комплексного врахування системотворюючих факторів, втілених в інтегральних показниках.

Також у монографії викладений механізм впровадження кластерної моделі розвитку підприємств харчової промисловості як дієвого інструменту стимулювання процесів оптимального використання ресурсного потенціалу шляхом створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання – членів

територіально-галузевого об'єднання, в якому запропоновано чіткі, адаптовані до підприємств етапи формування та розвитку кластера.

Окрему увагу в роботі приділено дослідженню пріоритетних напрямів провадження алгоритмічного підходу щодо формування інформаційного забезпечення системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості, який, на відміну від існуючих, передбачає поєднання підходів до оцінювання інформаційної насиченості, що характеризується обсягом, методами отримання інформації, інформаційними взаємозв'язками в сфері використання інформаційного об'єкта та іншими факторами, які враховують особливості системи управління якістю продукції, та дозволяє здійснювати зміну параметрів, алгоритму функціонування, структури системи управління якістю продукції у відповідності до вимог системи управління якістю.

Чільне місце в монографії відводиться проблемам обґрунтування науково-методичного підходу щодо стратегій формування адаптивної системи управління якістю продукції. Запропоновано механізм функціонування адаптивної системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості. Розроблено інформаційне забезпечення в стратегіях адаптивної системи управління якістю продукції, зроблено висновки щодо інтегрування систем якості із іншими системами підприємства (інтелектуальною; інноваційною; інформаційно-комп'ютерною; загальною системою управління підприємством; системою управління якістю; виробничою системою; нормативно-законодавчою системою; комунікаційною системою), які слід розглядати як передумову для сталого розвитку підприємства та його успішної адаптації до умов зовнішнього середовища.

Поряд з теоретичними напрацюваннями в роботі викладено низку прикладних результатів, серед яких слід виділити методику оцінювання якості продукції підприємств харчових технологій, яка передбачає дворівневе оцінювання: на нижньому рівні оцінювання окремих заходів програми на основі результативних показників; на верхньому рівні – інтегральна оцінка на основі експертних оцінок базових (ключових) показників. Інтегральна оцінка програми здійснюється на етапі її планування, щорічно в процесі її реалізації та після її завершення. Для цього мають бути з'ясовані ряд базових питань, які стосуються: прозорості цілей програми та відповідності їх пріоритетам стратегії розвитку підприємства, якості її планування та управління;

наявності та якості системи моніторингу програми; ступеня досягнення її довгострокових та щорічних результативних показників, забезпечення програми ресурсами.

В рамках реалізації другого напрямку членами Секції було проведено вивчення складових формування стратегії енергетичної безпеки промислових підприємств. Запропоновано розглядати енергетичну стратегію підприємства як сукупність п'яти стратегічних напрямів:

1) спеціалізована система енергетичного менеджменту, що являє собою комплексний інструмент для енергетичного планування та аналізу, контролю показників ефективності використання енергії, безперервної оцінки потенціалу підвищення енергетичної ефективності і розроблення відповідних заходів;

2) операційна ефективність, яка в стратегії енергетичної безпеки підприємства розглядається як інструмент підтримки показників енергетичної ефективності на оптимальному рівні;

3) напрям модернізації виробництва, пов'язаний із розробленням інвестиційного плану розвитку, що містить низку проєктів, які передбачають впровадження найкращих доступних технологій;

4) провадження відновлюваних джерел енергії, які розглядається з позиції скорочення витрат на енергоносії та підвищення стійкості бізнесу і пов'язаних із цим перспектив розвитку;

5) менеджмент технічного стану обладнання в рамках стратегії енергетичної безпеки підприємства передбачає облік критеріїв енергетичної ефективності під час планування діяльності, пов'язаної з ремонтом і технічним обслуговуванням.

Встановлено, що основними цілями стратегії енергетичної безпеки підприємства повинні бути досягнення стабільного рівня енергетичної безпеки, оптимізація питомих витрат енергетичних ресурсів виробничої діяльності, зменшення техногенного навантаження техніко-технологічної складової на навколишнє середовище та безпечне використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємстві. Такі цілі можуть бути досягнуті шляхом раціоналізації структури виробництва продукції і зниження питомої ваги енергоємних технологій, оптимізація складу і структури техніко-технологічної складової за енергетичним критерієм, зниження непродуктивних витрат і втрат енергетичних ресурсів, формування системи енергетичного контролю та формування системи мотивації енергозбереження та впровадження енергоощадного типу поведінки праці-

вників. Управління енергетичною безпекою підприємства у даному контексті передбачає ефективне споживання енергетичних ресурсів, що сприяє зниженню витрат та підвищенню конкурентоспроможності на ринку. Також встановлено, що стратегія енергетичної безпеки підприємства має включати наступні складові: діагностика ситуацій; розподіл об'єктивних і суб'єктивних негативних дій; визначення переліку заходів по запобіганню загрозам енергетичній безпеці; оцінку ефективності планованих заходів з точки зору нейтралізації негативних дій; оцінку запропонованих заходів із усунення загроз енергетичній безпеці. Досліджено прикладні аспекти забезпечення моніторингу енергетичної безпеки на підприємстві шляхом розробки організаційно-нормативної системи, що включає внутрішні і зовнішні загрози, критерії порушення енергетичної безпеки, взаємозв'язки основних процесів та функцій органів управління тощо.

На думку науковців Секції, доцільно виокремлювати два основні етапи реалізації стратегії енергетичної безпеки на підприємстві, а саме:

- 1) стабілізація рівня енергоспоживання, забезпечення енергетичної безпеки підприємства, підвищення рівня усвідомлення працівниками необхідності ефективного використання енергоресурсів та формування енергоощадного типу поведінки;

- 2) зниження рівня питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів на основі оптимізації енергоспоживання, структури техніко-технологічної складової виробництва, впровадження відновлюваних енергоефективних технологій та технічних засобів.

ЗАВДАННЯ НА 2021 РІК

Завдання СЕУ на 2021 рік спрямовані на наукову, науково-прикладну, педагогічну і громадську роботу з метою здійснення статутної діяльності та забезпечення приросту інтелектуального капіталу України, використання новітніх надбань і світового досвіду в економічній сфері, всебічного розвитку регіонів країни, бізнесу, громадських об'єднань і міжгосподарських структур в умовах децентралізації влади та посилення конкуренції на глобальному і регіональних ринках.

Ряд завдань виходять із «Основних напрямів роботи Спілки економістів України на період до 2023 року», схвалених п'ятим З'їздом Спілки 1 листопада 2016 року. Серед них на 2021 рік передбачено такі заходи:

- поширення нового економічного світогляду, що базується на концептуальному вченні В.І. Вернадського про ноосферу, та розробка науково-практичних пропозицій щодо реалізації теоретичних надбань ноосферної економіки з метою виходу з кризи і побудови розумної моделі господарювання, орієнтованої на досягнення соціального блага та забезпечення гармонійного з природою поступу суспільства, які відобразатимуться у документах та інших матеріалах, що подаватимуться Спілкою до органів влади;

- продовження роботи стосовно обґрунтування необхідності впровадження сучасних механізмів державного стратегічного планування і програмування на середньо- (до 5 років) та довгострокову (15-20 років) перспективу як основної умови передбачуваної економічної політики з метою підготовки відповідних пропозицій органам влади;

- активізація діяльності наукової секції розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі Спілки як організаційно-методичного центру з питань впровадження виробничих та обслуговуючих кластерів у різних сферах господарства країни, висвітлення досвіду і переваг кластерної форми організації бізнесу, порядку створення кластерів на місцевому, регіональному та транскордонному рівнях;

- активізація діяльності наукових секцій СЕУ, зокрема в частині стратегічного, організаційного та інституційного забезпечення регіонального і місцевого розвитку; дослідження проблем аграрної економіки, реформи земельних відносин і розвитку сільських територій; вдосконалення адміністративних та фінансових механізмів розвитку агропромислового комплексу,

широкого використання євроінтеграційного потенціалу України та забезпечення конкурентоспроможності української продукції на світових ринках, розвитку туристичної галузі, а також підготовка відповідних висновків, пропозицій та рекомендацій на розгляд чергових пленумів Правління Співки для наступного подання до органів влади;

- використання сайту Співки в якості постійно діючого інтернет-майданчика для проведення наукових дискусій, семінарів, систематичного оприлюднення оглядів законодавства, експертних висновків щодо проектів нормативних актів, бібліографічних покажчиків та рецензій актуальних економічних видань тощо;

- продовжити співпрацю з науковими установами і закладами вищої освіти із залучення до складу регіональних осередків Співки керівників і викладачів університетів, інститутів, факультетів, коледжів економічного спрямування, активізувати шефство над цими установами з боку регіональних осередків Співки, зокрема в контексті забезпечення виробничої практики студентів та включення до програм підготовки фахівців економічних спеціальностей заходів щодо поширення актуальних знань і наукового доробку членів Співки;

- проведення щорічних науково-практичних конференцій з актуальних питань економічного і соціального розвитку, конкурентних переваг на ринку, зовнішньоекономічної діяльності, участі України у міжнародних економічних відносинах, обмін результатами наукових і прикладних досліджень членів СЕУ, пропагування нових досягнень економічної науки, підвищення рівня освіченості та економічного мислення громадян, діяльність у частині видання матеріалів пленумів Правління СЕУ і науково-практичних конференцій, а також річних звітів про діяльність СЕУ й інших публікацій, що пропагують цілі і завдання Співки.

Президія, Правління Спілки економістів України, керівники її наукових секцій та регіональних організацій (осередків), всі члени Спілки продовжуватимуть активну роботу в сфері дослідження актуальних питань економічного розвитку України в глобальному світовому контексті та з урахуванням структурних трансформацій у світовій торгівлі і їх впливу на національну економіку, зокрема в частині розробки заходів щодо забезпечення інклюзивного розвитку, протидії негативним наслідкам глобальної нестабільності, у т.ч. в контексті антикризових заходів розвитку, посилення потенціалу самоврядування об'єднаних територіальних громад та адміністративних і фінансових механізмів місцевого управління, розвитку міжгосподарського управління та громадського самоврядування в агропромисловому комплексі, широкого використання природоресурсного потенціалу та участі у транскордонному співробітництві, поширення кластерних структур, розвитку вищої освіти та людського капіталу, співпраці держави з організаціями громадянського суспільства тощо. Особлива увага буде приділятися питанням використання цифрових технологій у всіх сферах суспільного життя і пов'язаних з цим ризикам та проблемам безпеки, підвищення рівня освіти та обізнаності населення, активізації наукової експертної діяльності і громадського контролю у сфері законотворчості та моніторингу роботи державних і місцевих органів влади, політичних партій, міжнародних неурядових організацій тощо.

Звіт підготовлено в порядку широкого інформування громадськості про діяльність Спілки економістів України. Викладені в ньому результати наукових досліджень, теоретичних і прикладних розробок, інші відомості та статистичні дані підтверджені відповідними документами та матеріалами, що отримані Спілкою з офіційних відкритих джерел інформації, від керівників регіональних осередків та наукових секцій, з наукових та інших публікацій, а також із засобів масової інформації та з інших джерел відповідно до чинного законодавства України.

ЗМІСТ

Звітують економісти України	3
Основні показники соціально-економічного становища України за підсумками 2019 року	5
Діяльність обласних організацій (осередків)	
Спілки економістів України	29
Вінницька обласна організація СЕУ	30
Волинська обласна організація СЕУ	35
Житомирська обласна організація СЕУ	46
Асоціація економістів Закарпаття	49
Івано-Франківська обласна організація СЕУ	51
Кіровоградська обласна організація СЕУ	53
Миколаївська обласна організація СЕУ	58
Одеська обласна організація СЕУ	60
Полтавська обласна організація СЕУ	67
Рівненське обласне об'єднання СЕУ	76
Сумська обласна організація СЕУ	79
Харківська обласна організація СЕУ	81
Херсонська обласна організація СЕУ	84
Хмельницьке обласна організація СЕУ	92
Черкаська обласна організація СЕУ	97
Чернігівська обласна організація СЕУ	98
Київська міська організація СЕУ	100
Діяльність наукових секцій Спілки економістів України	106
Секція економічного прогнозування	106
Секція по вивченню продуктивних сил України	114
Секція аграрної політики	125
Секція регіональних досліджень	135
Секція освіти та науки	142
Секція розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі	149
Завдання на 2020 рік	154

Спілка економістів України

Науково-практичне видання

**Звіт про діяльність Спілки економістів України
за 2020 рік**

За загальною редакцією академіка АЕН України,
професора **В.В. Оскольського**

Упорядник В.В. Гуменюк

Підп. до друку 19.07.2021 р. Формат 60×84^{1/16}. Папір. офс.
Гарнітура «Палатіно». Друк. офс. Ум. друк. арк. 9,30
Наклад 140 прим. Зам. № 2870

Видавець і виготовлювач ТОВ «Паперовий змії «ОПТ»
01023, м. Київ, вул. Л. Первомайського, буд. 6
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів
видавничої справи серія ДК № 2302 від 04.10.2005
www.zmey.com.ua